IOANNIS STEPHANI PÜTTERI

I. V. D. A CONSIL. REG. IUST. INT. ET IURIS
PUBLICI IN ACADEMIA GEORGIA AUGUSTA
PROFESSORIS ORDINARII

SYLLOGE
COMMENTATIONUM
IUS PRIVATUM
PRINCIPUM
ILLUSTRANTIUM.

GOETTINGAE
SUMTIBUS VANDENHOECK ET RUPRECHT
1789.

Dum praelectiones, quibus ius priuatum principum subinde tradere soleo, primis huius disciplinae lineis ducendis ansam mihi praebuerunt; addere iuuit commentationes nonnullas, quibus iam a compluribus annis inde vnum alterumue eiusdem disciplinae argumentum tractaui, quas pro communi dissertationum academicarum fato, quo primae earum editiones paucorum in manibus esse solent, passim desiderari animaduerti.

Optassem equidem, vt ea, in quibus dies diem docuit, curis posterioribus magis dilucidare atque emendare potuissem. Sed has ipsas curas aliis, si Deo placuerit, temporibus relinquere plus vna ratione necesse mihi fuit.

Scrib. Goettingae d. 20. April. 1768.

SERIES COMMENTATIONVM.

I. *De iure feminarum adspirandi ad fideicommissa familiae et de earum renunciatione, quae fit exstincta iam stirpe masculina*, vulgo nach dem ledigen Anfall, Dissertatio, quam publice defendit Io. Christoph. SIXT, Altena-Marcanus, Marburgi mense Sept. 1745. p. 1-48.

II. *De augendo apanagio auctis reditibus natu maximi filii, penes quem imperium est, vulgo primogeniti regentis*, opusculum cum *praefatione* Ioannis Adami KOPPII IC. Regiminis et Consistorii Marburgensis Directoris, *de incongrua adplicatione paragii et apanagii improprii ad familias Germanorum illustres.* Impressum Ienae litt. Ioh. Fried. Ritteri 1745. p. 49-164.

III. *De normis decidendi successionem familiarum illustrium controuersam*, Dissertatio inauguralis, quam pro summis in vtroque iure honoribus consequendis publice defendit Io. Philippus DE LEDERGERW, Vratislauiensis. Goettingae mense Dec. 1757. p. 165-244.

I. DE

I.

DE IVRE FEMINARVM ADSPIRANDI AD FIDEICOMMISSA FAMILIAE ET DE EARVM RENVNCIATIONE QVAE FIT EXSTINCTA IAM STIRPE MASCVLINA VVLGO NACH DEM LEDIGEN ANFALL.

Dissertatio, *quam publice defendit*

Ioh. Christoph. Sixt, Altena Marcanus,

Marburgi mense Sept. 1745.

CONSPECTVS.

CAP. I. *de iusto hereditatum ordine secundum mores patrios agit, et vera successionis Germanicae principia tradit.*

Vbi docetur I.) *occasio huius argumenti* §. 1. 2. II.) *fundamentum eius solum ius Germanicum* §. 3. III.) *principium successionis Germanicae*: a) *vt conseruentur familiae* §. 4. 5. b) *ne bona alienentur nec diuidantur*, §. 6. c) *vt soli mares succedant* §. 7. d) *vt non vltimo defuncto, sed primo adquirenti succedatur* §. 8.

CAP. II., *quid Romano et Canonico iure recepto in successione Germanica mutatum sit, ostendit.*

Nimirum alia omnia statuit ius Romanum §. 9., *quod haud parum infregit Germaniae mores* §. 10. *Quum enim Romanis alienatio bonorum non fuerit prohibita* §. 11., *expressis familiae legibus eam vetari suadebant ICti Romani* §. 12., *quos sequi paene debebant familiae Germanicae*; *Vnde primum fideicommissi nomen ortum*, §. 13. *et omnia bona auita fideicommissa dicta* §. 14. *Pariter, quia filias non excludendas putabant* §. 15., *renunciare eas curabant* §. 16., *reseruato regressu* §. 17.

CAP. III. *iura feminarum adſpirandi ad praedia auita generatim pertractat.*

Feminae ſcilicet ſuccedunt exſtinctis maribus §. 18., *vbi quidem ceſſat conſeruatio familiae per maſculos* §. 19., *retinentur autem reliqua iuris Germ. principia* §. 20. 21. *Interim licet feminis omnibus ius ſuccedendi aperiatur, non omnes tamen ſimul ſuccedunt* §. 22., *ſed ordine ſuccedendi vel lineali, vel graduali* §. 23., *illo quidem, ſi ius primogeniturae viget* §. 24. 25. *hoc ſi ſucceſſio ordinaria obtinet* §. 26.; *De qua ſucceſſione feminarum graduali ordinaria traduntur regulae ſpeciales* §. 27-34.

CAP. IIII. *de ſucceſſione feminarum ſpeciatim in fideicommiſſa familiae agit.*

Secundum familiae enim leges §. 35. *aliae tradendae ſunt regulae* §. 36., *alia quoque nomina* §. 37. *Nam bona auita fideicommiſſa; et primus adquirens fideicommittens vocatur* §. 38. *Re ipſa tamen, niſi forſan ius primogeniturae introducatur* § 39., *parum mutatur* §. 40. 41. *praeter accidentalia quaedam* §. 42. *e. gr. ne diuidantur bona* §. 43. *vt ſatisdetur agnatis* §. 44., *vt probetur nobilitas proauita* §. 45., *et vt obſeruandum ſit diſcrimen inter fideicommittentem et primum adquirentem* §. 46.

CAP. V. *de renunciationibus agit feminarum nobilium, quae fiunt exſtincta iam ſtirpe maſculina, vulgo, nachdem ledigen Anfall.*

Quae renunciationes proprie hoc nomen merentur §. 47., *eademque iura habent, ac ſi inter mares factae eſſent* §. 48., *proinde non fiunt in fauorem maſculorum* §. 49., *ſed veram alienationem continent* §. 50. *Etſi*

vero

vero suo quisque iuri renunciare potest §. 51. 52., *in alterius tamen iure id non valet* §. 53.; *hinc feminae posterorum iuri non possunt renunciare* §. 54., *sed posteri bona a maioribus alienata iure reuocant tum ab extraneis, tum a longinquioribus cognatis* §. 55. 56.

CAP. I.

DE IVSTO HEREDITATVM ORDINE SECVNDVM MORES PATRIOS AGIT ET VERA SVCCESSIONIS GERMANICAE PRINCIPIA TRADIT.

§. I.

Argumentum de successione Germanica non ita pridem excoli coeptum,

Haud sane diu est, quum de singulari ista praediorum auitorum specie, quam fideicommissi familiae nomine iureconsulti solis Romanorum vocibus imbuti signarunt, et de pactis, quibus aut conseruatur, aut transfertur, aut adimitur alicui hereditas, immo generatim quum, de vero hereditatum ordine secundum optima maiorum nostrorum instituta quid recte sentiendum sit, ex absconditis iisque puris patriorum morum reliquiis eruerint iuris periti nostrates. Laudari satis numquam poterit opera virorum de instauranda Germanorum

iurisprudentia praeclare meritorum, illustris Ivsti Henningii Boehmeri, Nicolai Hieronymi Gvndlingii, perillustris Ioannis Vlrici l. b. de Cramer, illust. Henrici Christiani Senckenbergii, aliorumque, qui *de fundamento pactorum ad fideicommissa familiae inclinantium, de renunciatione hereditatum filiarum illustrium, de pactis hereditariis renunciatiuis filiarum nobilium* exquisitissima elaborarunt opuscula.

§. II.

praecipue id, quod de renunciationibus filiarum agit,

Fateor, et cuilibet fatendum esse reor, viros hosce suo quemque labore ita perfunctos fuisse, vt, qui ei addere aliquid, ne dicam emendare illum velit, eum difficillimum, immo temerarium opus adgredi, contendere ausim. Ege vero tantorum virorum laboribus potius veluti fundamentis niti, aliaque quaecumque pro exiguis ingenii viribus superstruere studebo. Reperi nimirum, in eam potissimum pactorum speciem huc vsque inquisiuisse iurisconsultos, quibus filiae nobiles siue illustres, exsistente adhuc stirpe masculina, a bonis auitis se abstenturas esse pollicentur, vulgo renunciant hereditatibus. Sunt

eaque speciatim, quae fit exstin-

tamen etiam pacta, quibus, exstincta iam stirpe mascula, et deficientibus maribus, renun-

renunciatur poſſeſſionibus auitis; quam renunciationum ſpeciem quum breuiſſimis illuſtrandam mihi propoſuerim, non poſſum non monere ante omnia generalia quaedam de ordine hereditatum ac natura renunciationum et fideicommiſſorum principia, quae tamen ſi pluribus verbis euincere non iuuerit, licebit hic generatim prouocare tantum ad laudata modo virorum illuſtrium ſcripta, quorum ſingula loca in omni pagina citare nec vacat, nec opus videtur.

ſta iam ſtirpe maſculina.

§. III.

Mirum in modum placet mihi regula, quam vir, quem honoris cauſſa nomino et praeceptorem veneror, illuſtris IVSTVS HENNINGIVS BOEHMER in dicta diſſertatione *de fundamento pactorum familiae ad fideicommiſſa inclinantium* cap. 2. §. 2. pag. 22. primo loco commendat, vt ſcilicet Germanorum noſtrorum inſtituta ex ſolis eorumdem iuribus moribusque, Romana ex ſolis Quiritium legibus deriuari ac tradi oporteat. Quodſi enim vlla in re detrimentum iurisprudentiae adfert diuerſorum iurium confuſio; profecto in hoc argumento, vbi ius Romanum a moribus Germanorum non differt, ſed abhorret plane, commixto talis erit pernicioſiſſima.

Probe hic ſeparanda ſunt diuerſa iura, Rom. et Germ.

 Vnde

Vnde derelinquamus hic paullulum Romanorum delicias, subtilitates puta, et solas potius maiorum nostratium leges et consuetudines sequamus, fas est.

§. IIII.

Primum successionis Germanicae principium est conseruatio familiae.

Germani, quorum respublica ita militaris olim erat, vt vnumquemque nobilem, qui feudum veluti stipendii loco possidebat, militia fungi oporteret, in eo omnem familiae splendorem consistere, existimabant, vt masculi perpetuam in re militari operam praestarent. Enimuero quum stipendia haud darentur militibus praeter feuda, necessarium erat, ad cogendos militiae sumtus, omnem curam in seruandis familiarum bonis figere. Hinc maiores nostri, quandocumque de hereditatum ordine aliquid disceptandum veniebat, solum illud semper curare soliti fuerunt, VT CONSERVARENTVR FAMILIAE, de quarum possessionibus agebatur; Quae propterea familiae conseruatio, ceu praecipuus Germanorum finis, in vniuerso successionis hereditariae argumento haud inepte primi principii loco subiicitur, adeo, vt, quidquid familiae conseruandae contrarium videri posset, merito tamquam absonum et repugnans iuri Germanico reiiciendum sit, contra, quo magis aliquid cum

cum fine hoc conſeruationis familiarum conuenit, eo tutius illud ex analogia iuris patrii defendi queat.

§. V.

Sicuti *familiae* nomine hic eae tantum comprehenduntur perſonae, quae a primo adquirente deſcendunt, ita eius *conſeruatio* in eo conſiſtit, vt omnia bona, quae ſemel in familia quadam adquiſita ſunt, ſemper in eadem remaneant integra. Haud enim facile diminuetur antiquus familiae ſplendor, ſi, nec diuiſis, nec alienatis maiorum praediis, integrae ad poſteros transmittuntur auitae diuitiae ac poſſeſſiones, quae tamen facillime disperduntur et ſimul cum familiae dignitate dispereunt, ſi vel diuidere vel alienare licet bona a maioribus profecta.

Quae conſeruatio in eo conſiſtit,

§. VI.

Generatim inde collegerunt Germani, ante omnia cauendum eſſe, NE EXTRA FAMILIAM ALIENENTVR BONA AVITA, et VT, ſi quo pacto in fieri potuerit, EVITENTVR OMNES BONORVM DIVISIONES, quem in finem inuentum ius primogeniturae et apanagii.

ne bona auita alienentur, nec diuidantur;

§. VII.

et vt soli mares succedant,

Quum vero familiae nomen ac splendor proprie non per feminas, sed per mares solum, filiosque propagetur, maxime quum feminae militiae munus sustinere nequeant (§. 4.), mirum non est, maiores nostros sequiori sexui in successione hereditaria praetulisse semper masculinam stirpem. Immo ne, successione feminarum admissa, frequentissimis diuisionibus exponerentur bona familiae, optime conuenit fini Germanis praescripto (§. 6.), VT FILIAE AC FEMINAE OMNES EXCLVDERENTVR AB HEREDITATE AVITA, dum adsunt in eadem familia mares a primo adquirente descendentes, atque illae tunc demum admitterentur, si in vniuersa familia masculus a primo adquirente descendens exsistit nemo.

§. VIII.

Vnde non succeditur vltimo defuncto, sed primo adquirenti.

Omnia igitur bona a maioribus adquisita alienare vetitum erat moribus Germanicis, nec quisquam, qui bona talia iure agnationis possidebat, ea in alium transferre poterat, quam in illum, ad quem ordo naturae et agnationis ipso iure deuoluebat hereditatem auitam. Vnde ortum supremum illud iuris Germanici prin-

ci-

cipium: IN BONIS AVITIS NON EX BENEFICIO VLTIMI possessoris, seu vltimi DEFVNCTI, quippe qui nec dare, nec adimere potest hereditatem a maioribus traditam, SED EX PACTO ET PROVIDENTIA MAIORVM, id est ex eo iure, quod a primo adquirente immediate ad omnes eius descendentes secundum ordinem agnationis transit, SVCCEDI.

Cap. II.

QVID ROMANO ET CANONICO IVRE RECEPTO IN SVCCESSIONE GERMANICA MVTATVM SIT, OSTENDIT, ET RENVNCIATIONVM ORIGINEM DOCET.

§. VIIII.

Cunctae hae, quas tradidimus, successionis hereditariae normae, quae omnino exploratae sunt secundum patrias consuetudines et leges, aduersantur plane iuribus Romanorum, qui nec diuidi, nec alienari bona vetant, qui nec excludunt feminas, nec praeferunt illis masculos, qui liberam cuique bonorum suorum dispositionem relinquunt, qui propterea, soli vlti-

Alia statuit ius Romanum,

vltimo defuncto eiusque beneficio, non maioribus, succedi statuunt.

§. X.

quod irrupit in Germaniam et infregit eius mores.

Etsi vero vix credi possit, tam diuersa iura in eadem republica, in Germania inquam, quarum ciues tot seculis morum suorum tenacissimi fuerant, confligere vmquam potuisse; tamen experti sumus, tantam cladem intulisse patriis consuetudinibus exteras illas Romanorum leges, licet saluis moribus nostris receptas, vt paene pactis, statutis, et vel iureiurando ne conseruari quidem sarta tecta potuerint ea iura, quae olim solis moribus immota steterant.

§. XI.

Alienationem enim bonorum non prohibet.

Quum itaque olim ipso iure certum esset, non posse vendi vlloue modo extra familiam alienari bona auita, iam, nisi pacto aut testamento, Quiritium more rite ac solemniter condito, id speciatim cautum fuerit, facillime Romani iuris interpretes destruebant hanc alienandi prohibitionem, et dubitabant saltim, an quis testamento de rebus suis libere secundum XII. tabulas legare, contractuue bona alienare non possit?

§. XII.

§. XII.

Si qua igitur familia se tueri volebat ab irruente iuris Romani impetu, necessarium erat pactis testamentisue corroborare id, quod iam alioquin moribus patriis firmum satis fuerat. Fiebat id suasu egregiorum illorum hominum, qui seculo XIV. et XV., patriarum rerum obliti, Italiam migrauerant, acceperant ibi, ducibus viris pro eorum temporum barbarie ipsis harum rerum ignaris, Romanorum leges, audiuerant, legerant corpus Iustinianei iuris, intellexerant illud paucissimi, deuorauerant omnes Baldi ac Bartoli aliorumque id genus Doctorum glossas, venerati eas pariter ac decreta et Canones pontificum, reuersi demum in patriam, alienorum iurium veneratione magis quam scientia instructi, si non merebant, ostentabant tamen grandia Iurisconsultorum, sacerdotum iustitiae, nomina.

Hinc expressis familiae legibus eam vetari suadebant ICti Romani.

§. XIII.

Hos praeeuntes, nisi cum plebe expelli plane vellent maiorum instituta, sequi necessario oportebat nobiles atque illustres plerasque Germaniae familias. Suadere autem ii alia non poterant, quam quae in Italorum subselliis acceperant, Ro-

quos sequi oportebat familias Germanicas;

mana

mana scilicet. Quumque didicissent ibi, alienatione rerum suarum neminem prohiberi posse, nisi forsan fideicommisso quodammodo restringatur ista alienandi libertas, confecerunt inde, aptissimum modum conseruandi morem Germanorum antiquum esse fideicommissum; nominauerunt deinde speciem illam bonorum Germanicam, quam alienare non licet, fideicommissum; diiudicauerunt hoc secundum normam legum Romanarum; et propagarunt ad nostra vsque tempora notissimum hodie nomen: *fideicommissum familiae.*

Vnde primum fideicommissi nomen ortum,

§. XIIII.

Factum hoc modo, vt paullatim omnia ea bona, quae auita olim praedia, Germanice *Stammgüter*, vocabantur, fideicommissa familiae nominarentur, eorumque natura haud parum inflecteretur commixtis cum Germanico iure Romanorum constitutionibus. Quapropter *fideicommissa familiae* hodie ea bona dicuntur, in quibus maiores ad conseruationem familiae iuris Germanici principia obseruanda esse statuerunt.

et omnia bona auita fideicommissa familiae dicta,

* Innumera adsunt de his fideicommissis scripta, quorum vnicum dumtaxat nominabo PHILIPPI KNIPSCHILDII opus *de fideicommissis familiarum nobilium*, vt taceam MARCVM ANTONIVM PEREGRINVM, FRANCISCVM CENSALIVM,

de quibus plurima exstant scripta.

LIVM, ANTONIVM DE PETRA, FERDINANDVM CHRISTOPHORVM HARPPRECHTVM, aliosque, quorum ſiluam recenſet BIBLIOTHECA LIPENIANA, et in eius *ſupplementis* V. C. IOANNES GOTTLIEB IENICHEN ſub voce: *fideicommiſſum.* Nimis autem omnes hi inhaerent non quadrantibus hic Romanorum ſcitis. Omnes ſuperant paucae illuſtris BOEHMERI paginae *de pactis ad fideicommiſſa familiae inclinantibus.* Vtiliſſima quoque eſt illuſtriſſimi COMITIS OBTTINGENSIS *diatribe de fideicommiſſis*, nec vituperanda V. C. IOANNIS CHRISTIANI RVPPRECHTI diſſertatio *de fideicommiſſo familiae cognatico*, Marburgi CIↃIↃCCXXXIX. habita. Et eleganter nuper expoſuit *iuris communis et Germanici differentias in doctrina de fideicommiſſis*, praeſide illuſtri Ienenſium anteceſſore, IOANNE CASPARO HEIMBVRGIO, vir conſultiſſimus IOANNES ERNESTVS SCHROETERVS, Erlangenſis Academiae profeſſor.

§. XV.

Pariter Romani, filias excludi, iniquum putabant.

Eadem ratione adgreſſi ſunt Romani iuris cultores alia Germanorum de feminis filiabusque ab hereditate auita excludendis inſtituta (§. 7.). Quoniam enim Quiritium iure nullum inter filios ac filias, quod ad hereditatem paternam attinet, diſcrimen intercedit; iniquiſſimum putabant, priuare natas parentum bonis, et praeponere filiabus filios. Quid quod ne fieri qui-

quidem illud iure posse adseuerabant, nisi se abdicauerint prius iure suo, quod in hereditates paternas iis aeque ac filiis esse fingebatur, reuera nullum erat. Saltim, vt in tuto collocaretur sola filiorum successio, consulebant illud omnibus. Dicto audientes erant plerique. Abdicare se suo hereditario iure, vulgo renunciare hereditati auitae oportebat filias, licet ius nullum, quod cedere poterant, haberent. Quin iureiurando suasu iuris Canonici firmabant pacta haec, quae euadebant demum vbique consuetae renunciationes filiarum nobilium.

§. XVI.

Vnde renunciationes filiarum ortae.

Sunt igitur hae *renunciationes* pacta, quibus filiae prommittunt, se dum masculi eius familiae adfuturi sint, ad possessiones auitas adspirare non velle. Et licet firmaretur tantum pactis talibus id, quod iam ipso iure firmum erat, vt scilicet existentibus maribus feminae a maiorum bonis abstineant (§. 7.); hoc tamen posthaec non ex iure, sed ex pacto deriuare coeperunt iureconsulti. Dubitabant potius an sine pacto, immo an sine iureiurando adstricta renunciatione recte excludantur feminae ab auitis possessionibus?

§. XVII.

§. XVII.

Etiamſi porro hoc ipſo ſolo iure noſtro intelligatur, vt exſtincta prorſus ſtirpe maſculina feminae eiusdem familiae hereditatem auitam adipiſcantur (§. 7.); id ipſum tamen pactis quoque munire ſtuduerunt ICti eorum temporum, eumque in finem in ipſa filiarum renunciatione curauerunt reſeruari filiabus ſucceſſionem, ſi quando olim exſtincta fuerit maſcula progenies, quod vocauerunt: *Verzicht bis auf den ledigen Anfall.* Quo marium exitu deinde eueniente, vt bona auita nanciſcerentur feminae ſuperſtites, non ad leges moresque patrios, sed ad pacta haec, quamuis ſuperflua ea fuerint, prouocabant illae; et *pacta* illa barbare *renunciatiuo-reſeruatiua*, feminae vero *heredes regredientes*, *Regredient-Erben*, vocabantur.

In quibus reſeruatur tamen regreſſio, ſi exſtincta fuerit ſtirps maſcula.

Cap. III.

DE IVRE FEMINARVM ADSPIRANDI AD PRAEDIA AVITA SIVE FIDEICOMMISSA FAMILIAE.

§. XVIII.

Feminae demum ſuccedunt exſtinctis omnibus maribus;

Quam diu adſunt mares, ab eo, qui primus bona adquiſiuit eaque poſteris ſuis reliquit, vulgo a *primo adquirente*, oriundi, tam diu feminae quaecumque nihil iuris in iſta bona auita habent. Simul autem atque maſculi illi omnes exſtincti ſunt, tunc demum feminis ac filiabus, quae ab eodem primo adquirente genus ſuum ducunt, ſuperſtitibus omnibus ipſo iure ſolisque moribus Germanicis aperitur ius adſpirandi ad auitas poſſeſſiones (§. 7.).

§. XIX.

vbi ceſſat quidem conſeruatio familiae per maſculos,

Quo facto plene quidem obtineri amplius non poteſt finis ille ſucceſſionis Germanicae, qui generaliter in conſeruando familiae ſplendore (§. 4.), ſigillatim inter alia quoque in praeferendo maſculino ſexu, tamquam militiae magis apto, conſiſtit (§. 7.). Verum in eo tamen, etiam deficiente licet ſtirpe maſculina, ſeruari poſſunt praeſcripta maiorum noſtrorum, vel in

in ſola feminarum ſucceſſione, vt nec diuidantur, nec alienentur bona auita (§. 6.).

§. XX.

Nondum proinde opus eſt, vt deſeramus ibi iuris Germanici praecepta, vbi, maribus familiae alicuius exſtinctis, ſolae feminae ſuperſunt. Etiamſi enim ſingula horum praeceptorum capita in ſola feminarum ſucceſſione non quadrent, tamen, ſi vel vnicum ſeruari poteſt, mera Germanorum iura ſequi nos oportet, ſaltim quod ad bona auita attinet (§. 4.). Quamobrem praeter vnicam marium praerogatiuam remanent hic omnes, quas ſupra expoſuimus, regulae ſucceſſionis Germanicae.

retinentur tamen reliqua iuris Germanici principia,

§. XXI.

Etſi itaque feminis ſucceſſio in bona auita, deficientibus maſculis, ſit patefacta; etiam illae tamen eodem iure inter ſe inuicem vtuntur, quo antea inter ſe vtebantur maſculi. Hinc pariter non vltimo cuique defuncto, ſed primo adquirenti ex pacto et prouidentia maiorum ſuccedunt (§. 8.), nec vlla, quae praedia auita poſſidet, haec alienandi ius habet (§. 6.).

vt ſuccedatur primo adquirenti, et ne alienentur bona.

§. XXII.

Feminis omnibus ius succedendi aperitur, at non omnes tamen simul succedunt,

Quamprimum igitur deficiunt omnes a primo adquirente progeniti mares, statim omnibus eius familiae feminis est ius adspirandi ad bona auita (§. 18.), quod a solo primo adquirente immediate in eas promanat (§. 21.). Neque tamen omnes eius familiae superstites feminae simul et vna nascisćuntur bonorum auitorum possessionem, contrarium enim id foret euitandae diuisionis regulae (§. 6.); sed ordine quodam successionis altera alteram sequitur.

§. XXIII.

sed ordine succedendi vel lineali vel graduali.

Ordo iste successionis duplex potissimum notus est Germanis, vel *linealis*, vel *gradualis*. Illa est, vbi is, qui linea proximus est, succedit; haec, quando is, qui vltimo defuncto proxime cognatus est, alios omnes excludit. In lineali igitur successione omnes ex linea primogenita oriundi primogeniti praeferuntur postgenitis eorumque lineis, et successio ab altera ad alteram lineam deuoluitur; contra vbi secundum gradus succeditur, perinde est, vtrum aliquis ex primogenita, an ex postgenita linea oriatur, modo proximus gradu sit; et facile adeo contingere potest, vt postgenitae lineae propior cognatus excludat primogenitae remotiorem.

§. XXIV.

§. XXIV.

Quoniam in lineali fucceffione praeferuntur primogeniti eorumque pofteri omnibus poftgenitis horumque progeniei; fucceffio illa locum alias habere non poteft, nifi fimul ius primogeniturae vigeat, quippe cuius natura in eo confiftit, vt tantum lineae primogenitae hereditatem auitam, omniaque, quae alias vniuerfae familiae forent, iura tribuat. Hinc vbicumque ius primogeniturae valet, ibi obferuandus ordo fucceffionis linealis; Vbi vero ius primogeniturae haud introductum, ibi fecundum gradus propinquitatem fucceditur. Quum enim ius primogeniturae non obtineat, nifi expreffe introductum fit, eo deficiente feruanda regula fuccedendi ordinaria, quae eft haec, vt propior excludat remotiorem. Linealis fucceffio locum habet, vbi eft ius primogeniturae;

§. XXV.

Quemadmodum autem ius primogeniturae etiam admiffa feminarum fucceffione retineri poteft (§. 20. 21.), ita nihil certius, quam quod fucceffio linealis in ftirpe feminea quoque feruanda fit, quando ius primogeniturae ibi viget. id quod etiam in fucceffione feminea obtinere poteft.

I. Multa ergo hic dicenda effent fpecialia de fucceffione feminarum fecundum ius primogeniturae. Sed hoc fucceffionis feminae caput late De fucceffione feminarum li-

neali iam alii egerunt.

iam occupatum eſt a perilluſtri L. B. de Cramer in diſſ. *de vero ordine ſuccedendi feminarum ſecundum ius primogeniturae.* Et idem hoc argumentum ſumma eruditione pertractatum in ſcripto illuſtri, cui nomen: *Wohlgegründete Gegen-Deduction von der wahren Beſchaffenheit des Hanauiſchen Primogenitur-Rechts, und darauf mit fundirten Heſſen-Caſſeliſchen Erbfolge in der Grafſchaft Hanau-Müntzenberg*, cet. quod reperitur in actorvm hanoviensivm parte III.

Vnde hic agetur de ſucceſſione feminarum nobilium ordinaria.

II. Nos igitur, quos acta agere, et, quae de ſucceſſione feminarum lineali iam tradita ſunt, exſcribere non iuuat, relinquimus hic ſucceſſionem illam linealem, et in alterum potius ſucceſſionis feminarum nobilium genus, quod ordinarium eſt, nec introducto iure primogeniturae locum habet, inquirere ſtudebimus, et primo quidem, quid generatim, ſi nulla adſit peculiaris lex familiae, ex analogia iuris Germanici ſtatuendum ſit, dein, quid talibus familiae legibus mutari ſoleat, breuiſſimis trademus.

§. XXVI.

Succeſſio ordinaria fit ſecundum gradus;

Iterum, vbi de ſucceſſione ordinaria agitur, qua is, qui proxime cognatus eſt, ceteris praefertur, ordo iſte cognationis in ſtirpe feminea eodem modo obſeruari debet, vti ſuccedunt ſibi inuicem maſculi (§. 21.). Sicuti itaque maſculi, deficiente iure primogeniturae, eo ordine ſibi in

bona

bona auita succedunt, vt a patre bona illa ad filium omnesque eius posteros, atque his demum omnibus exstinctis, ad proximum vltimi defuncti possessoris agnatum, iterumque huius posteros transmittantur; ita eadem de successione feminarum statuenda sunt. Quocirca, quod ad successionem feminarum ordinariam attinet, generalis locum habet haec regula: EXSTINCTIS OMNIBVS MARIBVS, ET DEFICIENTE IVRE PRIMOGENITVRAE IN BONA AVITA PRIMVM ILLA SVCCEDIT FEMINA, QVAE VLTIMO DEFVNCTO POSSESSORI PROXIME FVIT COGNATA; DEIN SVO QVIQVE ORDINE SEQVVNTVR OMNES HVIVS FEMINAE POSTERI; PORRO OMNIBVS ILLIS EXSTINCTIS ITERVM VLTIMAE DEFVNCTAE PROXIME COGNATA, ET OMNES EX HAC FEMINA ORIVNDI; ITERVMQVE HIS DEFICIENTIBVS EODEM ORDINE PERPETVO CONTINVATVR SVCCESSIO, DVM DVRAT FAMILIA.

de qua traditur regula generalis.

I. Obiici quidem posset, in bonis auitis non vltimo possessori, sed primo adquirenti tantum succedi; hinc non eam feminam, quae vltimo defuncto, sed quae primo adquirenti proxime cognata est, in successione praeferendam esse. Verum perquam probe hic notandum est, aliud esse ius, aliud esse ordinem succedendi. Si de iure succedendi agitur, hoc immediate a solo primo adquirente proficiscitur; Sin de ordine successio-

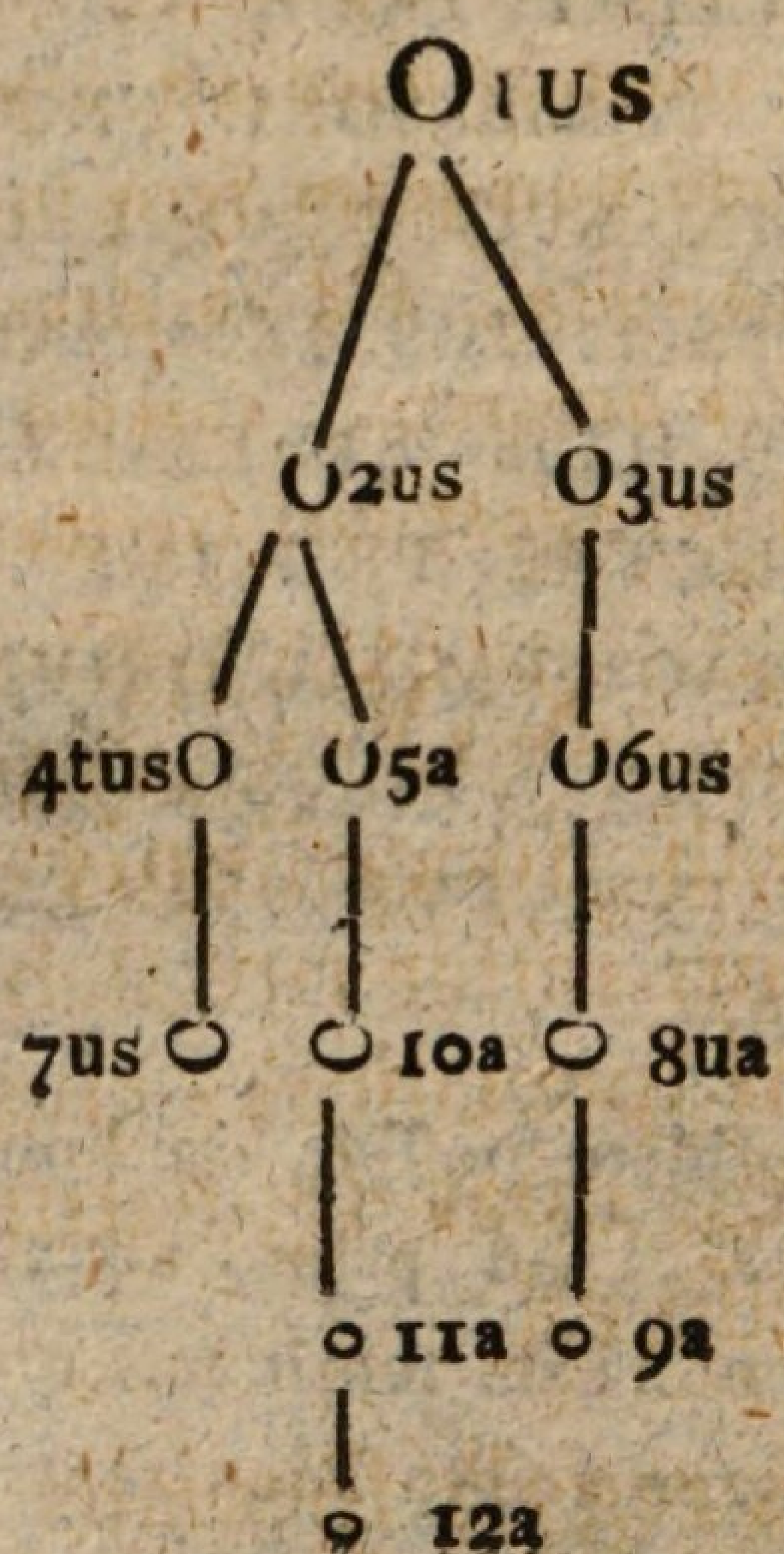
Dubium, quod primo adquirenti proxima succedat, remouetur,

 nis,

nis, omnino vltimi poſſeſſoris ratio habenda Nam licet ius per pactum et prouidentiam maiorum generatim omnibus poſteris adquiſitum ſit, ipſa tamen poſſeſſio bonorum ordine quodam ab altero in alterum deuoluitur.

eiusque contrarium demonſtratur.

II. Immo, niſi hunc ſuccedendi ordinem admittere velis, maxime incommodum foret, bona ſaepiſſime ab altera linea ad alteram transferri, id quod conſeruationi familiae haud profecto conueniens eſt. Fingamus enim familiae alicuius genealogiam hunc in modum conſtitutam:

Fingamus porro bona primi adquirentis ad *ſecundum*, *quartum*, *ſeptimum* deuoluta fuiſſe, ſeptimo improle mortuo bona auita transeunt ad alius lineae proxime agnatum eiusque poſteros, ſcili-

ſcilicet praemortuo iam *tertio* ad *ſextum* prius, dein ad *octauum*. *Octauus* vnicam tantum filiam progenuit. Maribus igitur omnibus exſtinctis ſuccedunt feminae. Enimuero quia duae in hac familia ſuperſtites ſunt feminae, nempe *primi* proneptis *decima* et abneptis *nona*; quaenam prius ſuccedat, quaeritur. Quodſi praeferenda eſſet ea, quae primo adquirenti proxime cognata eſt, indubio ſuccederet *decima*. Fac ſuccedere porro *vndecimam*, ſed mox mori hanc, et viuere adhuc *nonam*; Tunc haec tamquam abneptis *primi* adquirentis excludere deberet *vndecimae* filiam *duodecimam*, quia atneptis haec eſt primi adquirentis. Eoque modo numquam fere in eadem linea remanerent bona auita, ſed ab altera ad alteram ſemper transſilire deberent, ſummo familiae detrimento, quod repugnat iuri Germanico (§. 4.).

§. XXVII.

Hac generali ſucceſſionis femineae regula fundamenti inſtar rite ſtabilita, plurimae inde fluunt ſpecialiores eiusdem ſucceſſionis normae, quas ſigillatim iam exponamus, neceſſe eſt. Speciales ſucceſſionis femineae regulae.

Sit igitur talis regula ſpecialis *I.*): Regula I. Proxima excludit remotiores.

Si, exſtincta ſtirpe maſculina, feminis ius ſuccedendi in bona auita aperitur, id quod vocant *den ledigen Anfall*; tunc, ſi ius primogeniturae non eſt introductum, ea femina, quae proximo gradu cognata

 eſt

eſt vltimo defuncto, excludit ceteras eius familiae feminas.

§. XXVIII.

Regula II. Aperta feminae ſucceſſione, omnes eius poſteri habent ius quaeſitum;

II.) Simulac feminae alicui, tamquam proximae, ſucceſſio in bona prae ceteris ſemel obuenit; ſtatim non haec tantum femina, ſed omnes huius feminae poſteri nanciſcuntur ius quaeſitum, ſuo ordine ad bona auita adſpirandi (§. 22.), et excludendi omnes ceteros remotiores eius familiae cognatos (§. 26. 27.), quod ius immediate a ſolo primo adquirente ex pacto et prouidentia maiorum deriuandum eſt (§. 21.).

§. XXVIIII.

III.) Ideo excludunt ceteras lineas.

Hinc *III.*) quamdiu exſtant poſteri eius feminae, quae, dum exſtinguebatur ſtirps maſcula (*zur Zeit des ledigen Anfalls*), proxima erat, tamdiu ceteri eiusdem familiae, ſed alterius lineae cognati ad bona auita adſpirare non poſſunt.

§. XXX.

IIII.) Exſtinctae ſtirpi femineae ſucceditur, vti olim maſculae.

Dein *IIII.*) deficientibus iterum omnibus eius feminae poſteris, aperitur ius ſuccedendi alteri eiusdem familiae, et ei quidem, cuius caput ſuperſtes proximo gradu cognatum eſt vltimo prioris lineae defuncto (§. 23.), et generatim tunc eodem

dem iure ſucceditur in locum femininae lineae exſtinctae, quo prima linea feminina ſucceſſit vltimae ſtirpi maſculae (§. 27. ſq.).

§. XXXI.

V.) Prohibita alienatio.

Quumque praeterea in ſucceſſione feminarum obſeruentur quoque principia illa generalia, quae ſupra de conſeruatione familiarum tradidimus (§. 4. 20.), in quibus primo loco bonorum alienatio prohibetur (§. 6. 21.); ſequitur *V.*), vt nec femina, quae prima, poſt fata marium, nanciſcitur bona auita, nec eius poſteri haec bona alienare poſſint.

§. XXXII.

VI.) Euitandae diuiſiones;

Potius *VI.*) omnino curandum eſt, quantum fieri poteſt, vt ne diuidantur poſſeſſiones auitae; vnde haud parum proficit in bonis auitis, etiam inter feminas earumque poſteros introducere ius primogeniturae, aut vetare diuiſiones (§. 6. 20.).

§. XXXIII.

VII.) Deficit fauor ſexus maſculini,

Nihil ideo deficit hic ex vniuerſis ſucceſſionis Germanicae principiis, praeter ſolum maſculorum fauorem (§. 7. 19.). Adeo autem hic marium fauor, exſtincta ſemel ſtirpe maſcula, corruit, vt dein plane eius ratio amplius nulla habeatur. Quapro-

propter *VII.*) quando femel, deficiente ftirpe mafcula, feminis aperitur fucceffio, ratione eorum, qui a femina oriundi funt, nihil magis difcriminis fupereft, vtrum hi ipfi fint mafculi, an fequioris fexus?

licet mares militiae folum apti,

I. Obiicis fortaffe, femper praeferendos effe mafculos, licet ex femina progenitos, quod militiae tamen magis apti effent (§. 4. 7.). Sed fcias, velim, quod non militiae folum fauor, fed etiam finis propagandi familiae nominis ac fplendoris pepererit marium praerogatiuam. Enimuero mafculi patris, non matris, nec auiae, nec alterius feminae, a qua oriuntur, nomen familiaeque fplendorem propagant. Potius quum feminae, dum nubunt, e familia exeant, ftatim ac fucceffio in bona auita ad illas defertur, prifca haec familia per eas amplius non conferuatur; hinc ceffante prima huius rei cauffa, quam primum feminae fuccedunt (§ 4. 7.), ceffat quoque res ipfa, marium nempe praerogatiua.

et licet alios Germani mafculos praeferant.

II. Verum, pergis, etiamfi antiqua familia non amplius conferuetur per eos, qui a femina progeniti funt, tamen magis confentire iuri Germanico, vt, fi femina eiusque pofteri ad bona auita adfpirant, mares feminae pofteri fexui fequiori praeferantur, et vt hoc modo faltem noua ifta familia conferuetur, quam vt promifcue contra Germanorum mores tunc fuccedant vtriusque fexus pofteri. At iterum iterumque refpondeo, defi-

ficere hic finem iuris Germanici, vbi familia *antiqua* conferuari magis nequit. Talem enim familiam conferuari iubet ius Germanicum, quae a primo adquirente defcendit, eius nomine et infignibus gentilitiis praedita (§ 5.), quae omnia exftinguuntur exftincta primi adquirentis ftirpe mafculina.

III. Quapropter certiffimum, quod, fi feminae earumque pofteri femel bona auita adquifiuerunt, in ftirpe feminea nullum amplius fexuum difcrimen habeatur; neque ideo mas remotior excludat feminam propiorem.

Vnde mas remotior non excludit feminam propiorem.

§. XXXIIII.

Denique quia omnes pofteri eius feminae, quae prima tamquam proxima poft marium fata poffeffiones auitas adquirit (§. 27.); ius quaefitum habent, fuo pariter ordine ad bona maiorum adfpirandi (§. 28.), omnesque alios excludendi (§. 29.), praetereaque bona ifta alienari non poffunt (§. 31.); fua fponte ex omnibus hisce fequitur *VIII.*): vt, fi qua femina, cui ius fuccedendi in bona auita apertum, ius illud negligit, nec poffeffionem bonorum illorum reuera adipifcitur, tamen pofteri huius feminae fuo ordine ius fuum vindicare, et ad bona auita adfpirare, aliosque omnes, qui indulgente matre alioue adfcendente bona contra ordinem

VIII.) Pofteri neglecta a maioribus bona vindicare pof-funt.

nem ſucceſſionis aut iuſto prius poſſident, bonis iſtis iure expellere queant.

Quod, contrarium iuri Romano, Germanico tamen conuenire demonſtratur.

* Quanto magis haec omnia repugnant iuri Romano, quod quemcumque ſuo iure ſe abdicare haud vetat, neque vlli hereditatem auitam a maioribus ſuis neglectam reuocare permittit, tanto ſane conuenientius id, quod diximus, eſt veris iuris Germanici principiis. Secundum haec enim a ſolo primo adquirente omne ius ſuccedendi deriuant poſteri (§. 8.); neque proinde quidquam nocet poſteris, qui a filia, aut nepte, aut proneptе aliaue a primo adquirente oriunda femina genus ſuum ducunt, ſi filia iſta, neptis, proneptis aliaue, quae proauia, auia, materue intuitu poſterorum illorum eſt, ſucceſſionem, quae iure et iuſto ordine ſibi patefacta fuerat, neglexit. Nam ſimulac ius illud ſuccedendi apertum, hoc etiam in poſteros eius feminae tranſit, adeo, vt huius negligentia minime illis noceat. En verum omnium regularum fontem, ſecundum quas controuerſiae, quae de ſucceſſione femineae ſtirpis et de renunciatione feminarum, exſtincta iam ſtirpe maſculina facta, oriuntur, neceſſario, niſi patriis rebus aliena immiſcere velis (§. 3.), decidendae ſunt!

Cap.

Cap. IIII.

SPECIATIM DE IVRE FEMINARVM ADSPIRANDI AD FIDEICOMMISSA FAMILIAE AGIT, VBI ADSVNT SINGVLARES FAMILIAE LEGES.

§. XXXV.

Ordo agendi de legibus familiarum specialibus;

Hactenus generalia solum Germanici iuris principia atque vniuersa maiorum nostrorum instituta sequuti, nondum solliciti fuimus de eo, quod singulis quibusque familiis priuatis legibus praescriptum est. Enimuero vti numquam recte intelligi possunt huius generis iura, nisi prius vniuersa iuris patrii elementa recte exponantur, hisque deinde ceu regulae subiiciantur priuata familiae cuiusque statuta, quae saepe generalibus inde eliciendis propositionibus longe fructuosissimis occasionem praebent; ita haud perperam nos procedere arbitramur, si, stabilito prius generali successionis femineae iure, iam inquiramus, quid specialibus familiarum legibus aliquando mutari, addiue soleat?

§. XXXVI.

de quibus traduntur regulae generales.

Siue autem hae familiae leges, quae semper normam diiudicandarum particularium familiae controuersiarum continent, in testamentis, siue in pactis, siue in statutis

tis familiae cuiusdam consistant, de omnibus generatim primo loco obseruanda sunt praecepta haec: *I.*) VBI FAMILIAE LEGES NIL SINGVLARE STATVVNT, IBI SEQVI DEBEMVS VNIVERSA IVRIS GERMANICI PRINCIPIA. *II.*) VBI CONTRA SINGVLARE ALIQVID LEGIBVS FAMILIAE STATVTVM, IBI SECVNDVM HAS IVDICANDVM EST. *III.*) SI PLVRIMAE FAMILIAE LEGES IN RE QVADAM CONVENIVNT, POTEST INDE ANALOGIA QVAEDAM IVRIS GERMANICI DERIVARI.

§. XXXVII.

Vbi familiae leges sunt, ibi alia rerum nomina.

Prima, quae ex legibus familiae oritur, mutatio haec occurrit, vt bona, quae auita hactenus dicta, siue *Stammgüter*, iam fideicommissa familiae nominentur. Etenim recepto iure Romano quum suis viribus consistere non posse putarent patria instituta, praediorumque auitorum iura; haec testamentis pactisue firmabant, vt bona illa non qua auita, sed qua fideicommissa subessent ordini succedendi Germanico, non propter mores quidem patrios, sed ob testamentum instar legis praescriptum (§. 14.)

§. XXXVIII.

Bona auita fidei-

Quare simulac de familiae legibus, non de solis moribus magis loquimur, nunc,

nunc, vbi bona auita vocauimis ſupra, fideicommiſſa, vocem Romanam, nominare nos oportebit. Pariter quem primum adquirenrem hactenus adpellauimus (§. 18.), cum iam *fideicommittentis*, aut *teſtatoris* nomine nuncupabimus, illum nimirum, qui primus in bonis ſuis, quae poſteris relinquit, ad conſeruationem familiae iuris Germanici principia obſeruanda eſſe ſtatuit (§. 14.).

commiſſa; primus adquirens fidei-committens vocatur.

§. XXXIX.

Ceterum, quod ad rem ipſam attinet, primum idque maximi nomenti, quod legibus familiae ſtatui poteſt, quodque prorſus otdinem ſuccedendi immutat, eſt ius primogeniturae (§. 23. ſeq.). Quod tamen quum in illuſtribus magis, quam nobilibus familiis, praeſertim quod ad feminarum ſucceſſionem attinet, introduci ſoleat; iam ſupra ea de re ad alia virorum illuſtrium ſcripta nos prouocare meminimus (§. 25. I.); contenti firmare hic regulam, quod. ſi ius primogeniturae in ſucceſſione feminarum expreſſa lege familiae non eſt introductum, obſeruandus ſit ordo ſucceſſionis ordinarius (§. 36. II), is ſcilicet, quo propior gradu remotiorem excludit (§. 24.).

Legibus familiae introduci poteſt ius primogeniturae.

§. XL.

Alias valent omnes regulae de fucceffione feminarum ordinaria traditae;

Quandoquidem autem ea eft fideicommifforum familiae natura, vt iuris Germanici principia omnino obferuentur (§. 14.); fieri fane non poteft, quin in re principali, quod fcilicet ad ordinarium iuris patrii fuccedendi modum atque ordinem attinet, omnia integra et inuiolata maneant. Hinc valent etiam hic cuncta, quae in fuperioribus (§. 16. feq.) tradidimus, praecepta de fucceffione feminarum Germanica. Et quidquid peculiare legibus familiae ftatuitur, regulas iftas raro turbat, fed alia quaedam, quae accidentalia vocant, definire folet.

§. XLI.

et idem quoque finis conferuandae familiae;

Finis igitur in talibus familiae legibus, in quibus fideicommiffum inftituitur, teftamentis praefertim, idem manet, quem fupra tradidimus, conferuatio nimirum familiae (§. 4.), euitanda alienatio ac diuifio (§. 6.), et fauor ftirpis mafculinae (§ 7.), qua tamen exftincta nihilominus porro diuifione et alienatione bonorum prohiberi poffunt etiam feminae (§. 19.).

qui in plerisque legibus familiae

I. Si *vel* omnia, quibus continentur fideicommiffa familiae, euolueris teftamenta, tantum non vbique reperies praefationem quamdam, qua

canffae

caussae illae fideicommissi fusius exponuntur. Satis verbose ea de re perorauit praeclare quondam familiae nobilis CASPARVS LERCH DE DÜRMSTEIN in testamento suo, quo fideicommissum familiae anno 1645. instituit. Quod quum ob singulares eius proprietates perillustris GE. MELCH. DE LVDOLF in *fasciculo II. documentorum notabilium*, quem addidit parti III. *obseruationum forensium*, pag. 203. sq. publici iuris fecerit, egregium nobis erit exemplum, quod ad illustranda fere omnia de fideicommissis familiae dicenda eo lubentius adhibebimus, quo magis ex certa quadam controuersia, quae inter generosissimos testatoris huius posteros femineae stirpis de fideicommisso hoc adhuc agitatur in augustissimo camerae Wetzlariensis tribunali, nota nobis sunt, quae postea occasione fideicommissi istius Lerchiani consecuta sunt, notatu sane dignissima. fusius exponitur;

II. Perspicue quoque finem istum descripsit Hassiae quondam pincerna hereditarius, GEORGIVS RVDOLPHVS SCHENCK DE SCHWEINSBERG in testamento d. 7. Nou. 1701. condito, vbi inter alia §. 5. se expertum esse, testatur: *daß durch die viele Theilungen derer Güter und daraus vielmahls entstandenen grossen Streitigkeit, und Widerwillen der Kinder, sie mit einander, indem sie sich ihrem Stand nach nicht ausbringen können, oder der Theilung wegen in Streit verfallen, sämtlich verarmet, und wo nicht gar das gantze Vermögen und Erbschaften mit der Zeit* quod illustratur exemplo.

consumiret, doch wenigstens ein merckliches vermindert und geschwächet werden.

Finis praescriptus ceteris praeferendus.

III. Quodsi autem certus quidam finis singularis testamento praescriptus est, is ante omnia stricte obseruandus (§. 36. *II.*). E. g. prohibitis diuisionibus euitandum omne id, quod huic fini contrarium quodammodo videri posset. Ceteroqui respiciendi fines moribus Germanorum vniversis conuenientes (§. 4. sq. §. 36. *I.*).

§. XLII.

Ceterum varia mutari addiue solent in legibus familiae;

Ipse succedendi ordo, quem praescripsimus (§. 26.), haud facile mutatur legibus familiae (§. 40.). Potius firmatur in plerisque, *daß nach Erlöschung des Mannsstamms des letzten Erbtochter, und in deren Ermangelung jedesmahl des letzten nächste Verwandte succedire.* Vide testamentum Lerchianum l. d. p. 220. seq. At de aliis vero rebus, modo succedendi, qualitate personarum, conditionibus implendis cet. innumera praescribi possunt et solent in eiusmodi familiae legibus, quae omnia enumerare et difficillimum et frustraneum foret, pauca tamen enucleare haud nullius erit operae pretium.

§. XLIII.

e. g. ne bona nimis diuidantur;

Quum secundum regulam, quod propior excludat remotiorem (§. 24.), plures eodem

eodem gradu cognati concurrentes ſimul ad hereditatem admittantur, adeoque facile contingat; vt bona minis diuidi debeant, varios excogitatos reperi modos, quibus euitetur haec diuiſio. Sic, ne vmquam magis quam in duas partes diuidantur bona, neque vmquam plus quam duae perſonae, proxime cognatae, eaeque bonorum virorum arbitrio eligendae, ſimul adſpirent ad hereditatem ſuam, in perpepetuum ſanxit CASPARVS LERCH DE DÜRMSTEIN *in Ludolf. obſeru.* part. III. pag. 221. ſeq.

§. XLIV.

Praeterea quum alienare non liceat haec bona auita (§. 6. 31.), ſed omnibus agnatis ſit ius quaeſitum, quod a primo adquirente ſiue fideicommittente (§. 38.) proficiſcitur (§. 21.); haud imprudenter iniungitur iis, qui poſſeſſionem fideicommiſſi adquirit, cautio agnatis praeſtanda, vt bona integra maneant, quod itidem illuſtrari poteſt teſtamento Lerchiano l. d. Vt ſatis detur agnatis;

§. XLV.

Immo quia praecipuum illud conſeruationis familiarum nobilium caput eſt, vt nobilitatis auitae ſplendor, maiorum et inſignium gentilitiorum numerus incolumis Vt probetur nobilitas proauita.

 ſer-

ſeruetur; neque illa ſanctio miranda eſt, qua, neminem ad fideicommiſſum adſpirare poſſe, ſtatuitur, niſi maiorum ſuorum nobilitatem proauitam inſigniaque gentilitia rite probare queat. Quae ſanctio iterum continetur teſtamento Lerchiano; compara viri illuſtris, patroni et praeceptoris numquam non colendi, IOANNIS GEORGII ESTORIS diſſ. *de ratione vſitata et explorata in demonſtrando nobilitatem proauitam inſigniaque gentilitia* cap. II §. 18. pag. 20.

§. XLVI.

Diſcrimen inter fideicommittentem ac primum adquirentem oſtenditur.

Ceterum obſeruandum, poſſe diuerſo reſpectu bona auita, eit ſimul fideicommiſſa familiae eſſe. Quodſi enim fideicommittens bona a maioribus ſibi tradita, addito expreſſo fideicommiſſo, iterum in poſteros ſuos tranſmittit, bona, quae iam antea auita fuerant, fiunt fideicommiſſa familiae. Et tunc diuerſae perſonae ſunt primus adquirens et fideicommittens. Omnes ab illo genus ſuum ducentes ex pacto et prouidentia maiorum; omnes ab hoc oriundi ex fideicommiſſo ſuccedunt. Quia tamen bona in vnam quamdam lineam ſemel deuoluta in eadem remanent; quamdiu exſiſtit ſtirps fideicommittentis, tam diu ad bona auita non poſſunt adſpirare vlteriores eius familiae agnati, qui non a fidei-

deicommittente, ſed a primo demum adquirente oriundi ſunt. Ea vero inter vtrosque intercedit differentia, vt illi, qui a fideicommittente deſcendunt, cunctis fideicommiſſi praeceptis et conditionibus ſatisfacere debeant; hi, a primo adquirente oriundi, iis non adſtringantur. Manifeſtum contra eſt, vnum eumdemque eſſe primum adquirentem et fideicommittentem, ſin de iis bonis, quae quis ipſe adquiſiuit, teſtamentum atque fideicommiſſum conditum eſt.

Cap. V.

DE RENVNCIATIONIBVS FEMINARVM NOBILIVM, QVAE FIVNT, EXSTINCTA IAM STIRPE MASCVLINA, VVLGO NACH DEM LEDIGEN AFALL,

§. XLVII.

Singularem omnino indolem eorum pactorum, quibus filiae, dum maſculi adſunt, renunciant bonis auitis, ſupra quantum ſatis tradimus (§. 15. ſeq.) Promiſimus ſimul pertractare etiam illud renunciationum genus, quae maribus iem de- Poſtremo gitur de renunciationibus feminarum ek-

stincta stirpe mascula factis.

deficientibus fiunt (§. 2.). Cuius rei memores ante omnia nunc monemus, nos ea hic intelligere *pacta feminarum*, vti aiunt, *renunciatiua*, quibus feminae, estincta iam stirpe masculina, iuri succedendi in bona auita, quod reuera iam apertum illis fuit, *ranunciant*, i. e. declarant, se suo iure, quod habent, vti nolle.

Quae proprie renunciationes dicuntur.

* Hinc adparet, proprio sensu hic intelligi renunciationis vocem, quam supra improprie a ICtis adhibitam esse docuimus (§. 15. seq.). Ibi enim male feminae renunciare dicuntur iuri, quod reuera non habent, quo igitur nec vti possunt; Hic contra ius verum habent; ideoque vere etiam illi renunciare queunt.

§. XLVIII.

eademque iura habent, ac si inter mares factae essent.

Fiunt autem hae renunciationes *exstincta iam stirpe masculina*. Vnde quum deficientibus masculis feminae eius familiae eodem iure inter se inuicem vtantur, quo antea inter se vtebantur masculi (§. 21.), euidens est: RENVNCIATIONES FEMINARVM, QVAE FIVNT EXSTINCTA STIRPE MASCVLINA, EADEM IVRA HABERE, QVAE ANTEA SVPERSTITIBVS ADHVC MARIBVS HABEBANT MASCVLORVM RENVNCIATIONES.

§. XLIX.

§. XLIX.

Similiter quod, deficientibus omnibus familiae maribus, cunctis eiusdem familiae feminis earumque posteris aperitur successio (§. 18. 22.) et ius quaesitum suo ordine ad bona auita adspirandi (§. 28.), idcirco in hisce renunciationibus non de iure futuro, sed de iure reuera iam quaesito agitur. Quumque deficiat, exstincta stirpe masculina, marium fauor (§. 33.), sequitur, vt in hoc renunciationum genere femina renuncians se suo iure quaesito, non in fauorem stirpis masculinae, nec sub conditione, sed pure et in perpetuum abdicet.

Proinde non fiunt in fauorem masculorum.

§. L.

Non igitur hic ea est renunciationem vis et potestas, vt masculis solis conseruetur successio, et vt iis exstinctis olim aliquando spes recuperandi bona auita supersit, sed pure nulla adiecta conditione, se suo iure vti nolle, contestatur femina. Quapropter femina, quae vltimo defuncto proxime cognata est, renuncians, non iure tantum quaesito, sed successione reuera sibi delata se abdicat, nec ideo amplius adesse fingitur, sed ab ea potius ad aliam proxime cognatam transit successio, secundum ordinem (§. 26.) praescriptum.

sed veram alienationem continent.

Enimuero ſiquidem is, qui id, quod ſuum eſt in alterum transfert, illud *alienare* dicitur, manifeſto liquet, feminam, quae exſtincta ſtirpe maſcula renunciat, alienare ius ſuum ſuccedendi, et, quae vltimo mari defuncto proxime cognata renunciat, alienare ipſa bona, quod ad ſuam perſonam attinet.

quocumque demum nomine nuncupentur.

*Iterum perinde eſt, ſiue haec alienatio fiat nomine renunciationis, pacti aliusue cuiuscumque negotii, modo id reipſa fiat, vt ea femina, quae ius ſuccedendi habet, alterius cuiuscumque emolumento cedat ſucceſſionem ſuam. Quare renunciationis vox hic eo ſenſu intelligenda, vt quaslibet alienationum ſpecies comprehendat.

§ LI.

Suo iuri quilibet renunciare,

Quemadmodum autem is, qui iure ſuo tantum vtitur aut non vtitur, nemini facit iniuriam, ita quemlibet, qui liberam res ſuas adminiſtrandi facultatem habet, ſuo iuri legitimo modo valide renunciare poſſe, nemo dubitabit. Poterit igitur femina, quae ipſa ſuis rebus ſupereſſe neque ob aetatem, neque ob aliam cauſſam prohibetur, omnino ſuo iuri, quod ea, dum viuit, tamquam proxime cognata, in bona auita exſtinctis maribus habet, iuſte renunciare, eum in finem, vt femina haec renuncians, dum viuit, bona iſta non adquirat, ſed alter quicumque ea bona poſſideat.

hinc et femina ſuam ſucceſſionem alienare,

§. LII.

§. LII.

Quumque pacta legitimo modo confecta perpetuo obſeruari debeant, nec proinde, ſecundum vulgarem ICtorum ſermonem, ad renunciata vmquam detur regreſſus; ideo extra omnem controuerſiam eſt, feminam talem, quae ſemel ſucceſſioni ſuae valide renunciauit, bona illa alienata numquam repetere poſſe; hinc quemcumque horum bonorum poſſeſſorem contra feminam renunciantem tutiſſimum ſemper eſſe exceptione pacti iuſti, renunciationis, transactionis, et quae ſunt reliqua.

et numquam ea, quae alienauit, ipſa repetere poteſt.

§. LIII.

Verum quanto quidem certius eſt, quod quilibet ſuo iuri renunciare, et alienata hoc modo numquam reuocare queat (§. 51. 52.), tanto quoque contra ea indubitatius eſt, neminem iuri alterius cuiuscumque renunciare poſſe, eumque, cuius iura alter alienare voluit, haec ſalua tamen retinere, hinc bona ſua iniuſte ab aliis alienata a quocumque poſſeſſore repetendi ius perpetuum habere.

At alterius iuri nemo poteſt renunciare, ſed bona ab altero alienata ſemper recte repetuntur.

§. LIV.

Siquidem igitur admiſſa feminarum ſucceſſione, non ea tantum femina, quae proxime cognata primum ſuccedendi ius habet, ſed omnes eius feminae poſteri ſta-

tim

Hinc nec feminae poſterorum iuri

recte renunciaut; sed hi bona alienata repetunt

tim ius quaesitum adquirunt ad bona auita adspirandi (§. 28.); clare liquet, feminam talem suo quidem ipsius iuri, at non posterorum suorum iuri iam antea quaesita renunciare, sed potius posteros hosce bona auita, quibus femina genitrix renunciauit, a quocumque reuocare posse (§. 53.).

§. LV.

tum ab extraneis, tum ab alterius lineae cognatis

Neque quidquam hic interest, vtrum eiusdem familiae cognatus longinquior, an alterius gentis, vti aiunt, extraneus quidam bona, quibus renunciatum est, possideat? Ab extraneo quidem tanto maiori iure vindicantur bona auita, quod alienari ea extra familiam plane non licet, sed familiam conseruari curandum est (§ 4. 6.). Verum tamen etiam eiusdem familiae cognatos longinquiores excludendi ius quaesitum est iis, qui a femina primum succedente oriundi sunt (§. 28. 29.), Hinc etiam ab alterius lineae cognatis, qui per renunciationem proxime cognatae faeminae bona possident, bona haec a maioribus suis neglecta reuocare possunt posteri eorum, qui renunciarunt olim (§. 24.).

Renunciatio enim maiorum posteris

I. Optimo igitur iure adseuerari hoc potest: quod in fideicommissis familiae maiorum renunciatio posteris non noceat. Defenderunt quoque idem hoc iam maximi nominis viri, quorum quidem

dem adpellatione vti pagellas hasce generatim amplificare, aut grandium nominum auctoritate nos solum tueri non iuuit, sed ex suis quaeque principiis deriuare magis placuit, ita etiam hic ex tanta librorum mole vnicum rursus nomino illustrem IVSTVM HENNINGIVM BOEHMERVM, qui in egregio illo *consultationum et decisionum iuris* opere plurimis responsis, sigillatim tomo II. parte II. responso 770. num. 20. seq. resp. 827. et sequentibus, maxima, vti solet, eruditione pertractauit hocce argumentum. non nocet in fideicommissis;

II. Quid quod probari possent ea, quae diximus, vel sola hac ratione, quod bona auita alienare non licet (§. 21. 31.). Quum enim renunciatio contineat alienationem (§. 50.); dubium non erit, quin renunciatio ista irrita sit, quod ad posterorum iura attinet, licet valida sit, sin solius personae renunciantis iura respicias (§. 51.). Quare nec repugnat: bona auita alienari non posse (§. 31.), ita scilicet, vt ius perpetuum in alium transferatur (§. 54); et tamen suo ipsius iuri in fideicommissum aliquem renunciare posse (§. 51.). Etenim haec renunciatio ius perpetuum haud tribuit, sed quicumque alii eius familiae, in quos ordo successionis ipso iure transit, bona alienata perpetuo reuocare possunt (§. 53.). nec propria alienationem perpetuam continet;

III. Alia quidem prorsus iuris Romani est ratio, secundum quod heres facta defuncti, vti aiunt, praestare debet. Verum haec Quiritium licet vel maxime repetens he-

prae-

res parentum sit.

praecepta vel ideo dumtaxat hic deficiunt, quia generatim Germanico iure numquam vltimo defuncto, sed primo adquirenti succeditur (§. 8.). Hinc nisi quis ipse cum parentibus suis de alienando fideicommisso consenserit, ceteroqui nihil discriminis reuera interest, siue heres parentum sit, siue vniuerso heredis nomine iis non successerit. Interea quum nimis tamen aliquando inhaereri soleat Romanorum subtilitatibus, etiam ibi, vbi exsulare eas plane oportebat (§. 3.), negari non potest, quin satius, saltem securius sit, is, qui parentum aliorumue maiorum renunciationem impugnare cupit, eorum heres vniuersalis haud factus est.

§. LVI.

Bona igitur auita recte reuocant posteri eius feminae, quae primum succedendi ius habuit, a quocumque possessore.

Ex omnibus hisce veris iuris Germanici principiis, quae de successione feminarum, et de renunciatione earumdem tradidimus, vt, quam fructuosa in decidendis nobilium aliorumque controuersiis ea sint, adpareat, vnicam postremo loco conficio propositionem hanc: Quod is, cuius mater, auia, aut proauia eo tempore, quo exstinguebatur stirps mascula, vltimo mari proxime cognata erat, sed renunciabat eius successioni in alterius longinquioris cognati emolumentum, ius perpetuum habeat, ab hoc longiquiore cognato eiusue posteris reuocandi bona auita seu fideicommissa, quae sibi ex voluntate primi

mi adquirentis aut fideicommittentis ſtatim ab eo tempore, quo exſtincta erat ſtirps maſcula, deberi coeperunt.

* Poſſent haec vtique vlteri demonſtrari, et innumeris aliis ſpecialiſſimis, atque aeque fructuoſis huc pertinentibus regulis illuſtrari. At enimuero ingenue fateor, nimia tum temporis tum ſpatii anguſtia me cohiberi. Vnde pauciſſimis tantum coronidis loco addam illuſtrem quamdam ſpeciem generoſiſſimae illius familiae, quam iam ſupra honoris cauſſa nominaui, femineae ſcilicet Lerchianae ſtirpis, de qua iamiam ſub iudice lis eſt. Nimirum fideicommiſſum illud Lerchianum, quod anno 1657. inſtituerat CASPARVS LERCH DE DÜRMSTEIN (§. 51. l.), mortuo anno 1699. huius nepote, vltimo familiae Lerchianae maſculo, HVGONE EBERHARDO LERCH DE DÜRMSTEIN, aperiebatur, exſtincta ſtirpe maſcula, ſtirpi femineae (§ 18.). Et licet vltimus ille fideicommiſſi Lerchiani poſſeſſor maſculus teſtamentum condiderit, quo collegium ſocietatis Ieſu Vormatienſe heredem vniuerſum inſtituerat; impugnabatur tamen teſtamentum hoc, quo fideicommiſſum extra familiam iniuſte alienatum fuerat (§. 6.), ſummo iure a femineis ſuperſtitibus teſtatoris poſteris. Erant vero tum, quum exſtingueretur ſtirps maſcula, anno 1699. in ſtirpe feminea ſuperſtites ex filia teſtatoris, MARIA MAGDALENA DOROTHEA LERCH DE DÜRMSTEIN, quae nupſerat PHILIPPO FRIDERICO VON STVRMFEDER VON VND ZV OPPENWEILER, pronepos teſtatoris, MARSILIVS FRANCISCVS DE STVRMFEDER, et

Quod illuſtratur ſpecie quadam familiae Lerchianae.

et neptis teſtatoris Maria Eva de Stvrmfeder, cui maritus erat Christophorvs Ioannes de Friesenhavsen. Neptis haec vltimo poſſeſſori, Hvgoni Eberhardo ſcilicet, cognata erat gradu iuris ciuilis quarto; pronepos ille gradu quinto. Ergo ſucceſſionis ius indubio apertum ipſo iure erat illi feminae, quae exſtincta ſtirpe maſcula vltimo defuncto proxima erat, ſcilicet Mariae Evae de Friesenhavsen (§. 26), omnibusque eius poſteris (§. 28.), adeo vt excluderet omnes ceteras eius familiae feminas (§. 27.), aut remotiores cognatos (§. 28.), qualis erat Mars. Franc. de Stvrmfeder. Nihilo minus hic vindicabat fideicommiſſum Lerchianum a Vormatienſi ſocietatis Ieſu collegio, et tranſigebat anno 1706. cum dicta Maria Eva de Friesenh. huiusque filia, Maria Magd. de Kötschav; quo pacto vtraque renunciabat ſuo in bona auita ſuccedendi iuri in emolumentum Mars. illius Franc. de Stvrmf. Hic igitur adquirit poſſeſſionem fideicommiſſi, quam retinet mortuo patre hodienum Franc. de Stvrmfeder. Mortuis vero renunciantibus iſtis feminis iam prodit Mariae Magd. filius Io. Ad. de Kötschav, vindicaturus ius ſuum ſuccedendi (§. 34. 56.), quod quaeſitum ei fuit ex pacto et prouidentia maiorum (§. 21. 28.), ſtatim ex eo tempore, quo obierat vltimus ſtirpis maſculinae (§. 26. 28.), quod alienare iuſte non potuit nec mater nec auia (§. 53. 54.), quod tuetur propterea contra omnes remotiores familiae eiusdem cognatos (§. 27. 29. 55.), quodque manere debet penes omnes poſteros Mariae Evae de Stvrmfeder, quamdiu durat eius familia (§. 29).

TANTVM. II.

II.

DE

AVGENDO APANAGIO AVCTIS REDITIBVS NATV MAXIMI FILII PENES QVEM IMPERIVM EST

VVLGO

PRIMOGENITI REGENTIS

OPVSCVLVM

CVM PRAEFATIONE

IOANNIS ADAMI KOPPII, IC.

REGIMINIS ET CONSISTORII MARBVRGENSIS DIRECTORIS

DE

INCONGRVA ADPLICATIONE PARAGII ET APANAGII IMPROPRII AD FAMILIAS GERMANORVM ILLVSTRES.

IMPRESSVM IENAE LITT. IO. FRIED. RITTERI

cIↄ Iↄ CCXXXXV.

IOHANNIS ADAMI KOPP, IC.

REGIMINIS ET CONSISTORII MARBVRGENSIS DIRECTORIS,

MEDITATIONES

DE

INCONGRVA ADPLICATIONE PARAGII ET APANAGII IMPROPRII AD FAMILIAS GERMANORVM ILLVSTRES,

QVAS

IOH. STEPHANI PVTTERI

OPVSCVLO

DE

AVGENDO APANAGIO AVCTIS REDITIBVS NATV MAXIMI FILII PENES QVEM IMPERIVM EST VVLGO PRIMOGENITI REGENTIS,

PRAEFATIONIS

LOCO ADHIBVIT.

§. I.

Ius Apanagii nulla lege vniuersali Germanis praescriptum est, sed pactis, statutis et moribus familiarum illustrium regitur.

IVS APANAGII, qua voce Gallica et barbara portionem illam alimentorum, *die Abfindung*, indicare solent ICti, quam introducto

ducto iure primum genitorum liberorum vetustissimus praebere tenetur fratribus post genitis familiarum illustrium, nulla lege Imperii scripta et generali, si *Auream Bullam, Instrumentum Pacis Westphalicae, Capitulationes Caesareas, et Recessum Imperii nouissimum,* quibus septemuiris secularibus et serenissimae domui Hassiacae ius illud confirmatum est, excipias, in Germania sancitum vel praescriptum est, ex qua lites inter fratres vel agnatos obortae decidi possent, sed pactis tantum, statutis, dispositionibus vel primi acquirentis vel communis stipitis, vel etiam obseruantia et moribus singularum familiarum illustrium in Germania, regitur. Vnde facile consequitur, fundamentum genuinum decidendi huiusmodi controuersias neque e principiis iuris peregrini, Romani pariter ac Pontificii, quod vtrumque apanagia, vt dicunt, ignorabat, nec e sententiis et opinionibus exterorum Iurisconsultorum, petendum, sed potius in ipsa Germania quaerendum, et ex pactis, statutis, dispositionibus vel moribus cuiusque familiae illustris sumendum esse.

§. II.

§. II.

Vnde ICti Hiſpani, Itali, Galli, aliique exteri primum coeperunt, pacta, ſtatuta et conſuetudines familiarum ſuae cuiusque gentis curatius euoluere, licet intermiſſis adhuc legibus et iuribus peregrinis:

Olim, cum peritis iuris iuſtinianei nil niſi Romana placerent, ICti quoque Germani cum Hiſpanis, Italis et Gallis, relictis fontibus limpidis, ad iura peregrina, eorumque γλωσσας prolapſi ſunt, ex iisque argumenta et rationes decidendi hauſtas ad lites familiarum illuſtrium de *iure primogeniturae*, vt dicunt, et Apanagii ortas, ſatis inepte applicuerunt. Verum re ipſa tandem experti, nihil ſolidi ibidem inueniri, vt vel diſcentibus doctrina de iure *Primogeniturae* et *Apanagii* cohaerens proponi, vel conſulentibus condigne reſponderi poſſet; ad ſaniora ſenſim atque ſenſim redire, et ipſa familiarum illuſtrium ſuae cuiusque gentis ſtatuta pacta et conſuetudines, euoluere coeperunt. Praeiuerunt exteri, et prae ceteris *Andreas Tiraquellus*, *Ludouicus Molina*, *Melchior Palaez*, aliique, vtpote qui, intermiſtis quidem adhuc, prout mos ferebat iſtorum temporum, vbique fere legibus et iuribus peregrinis, curatius tamen in ſtatuta, pacta moresue familiarum illuſtrium inquiſiuerunt, ex iisque doctrinam quandam magis

gis cohaerentem de iuribus *Primogenitorum*, *Maioratuum*, *Apanagiorum*, quae apud Gallos, Hispanos, Italos aliosue obseruantur, quoad eius fieri poterat, consarcinarunt.

§. III.

ICti nostrates eosdem secuti sunt, in iisque Betsius *et* Springsfeldius; *sed intermistis iterum iuribus, moribus et vocabulis peregrinis:*

Exteros tandem secuti sunt ICti nostrates, in iisque *Betsius*, et post eum *Springsfeldius*. Ille enim libro, *de statutis, pactis et consuetudinibus familiarum illustrium et nobilium*, edito, doctrinam de iure primogeniturae Francorum, siue Franco-Gallorum, quam prae moribus Hispanicis, Italicis, Longobardicis, Germanicis conuenire putabat, Germaniae accommodare, atque in primis e moribus hisce Gallicis iura primogeniturae et apanagii familiarum illustrium et nobilium in Germania illustrare studuit. Hic vero, dum doctrinam *de Apanagio* singulari libello praecipue quidem explicare et vlterius persequi instituit, *Betsii* vero intermistionem morum exterarum gentium non solum retinuit, sed et magis adhuc cum moribus Germanorum confudit, atque nouam distinctionem inter *apanagium proprium* et *improprium* ex-

excogitauit, libellumque ſuum ſcriptorum Italorum, Hiſpanorum, maxime autem Gallorum teſtimoniis vbique fere exornauit. Vnde nouum iterum malum ortum eſt, quod ICti Germani, retinentes dictiones plane peregrinas, Germanisue incognitas, *Maioratus*, *Paragii*, *Apanagii*, doctrinam de iuribus primum genitorum, et portionis alimentariae poſtgenitorum, quae Germanorum moribus inter familias obſeruantur, mirum in modum obſcuram et dubiam reddiderint, quas tamen dictiones peregrinas ad vnam omnes, tuto praetermittere poſſumus in exponendis hisce iuribus, eorumque vſu in Imperio noſtro Romano-Germanico, quoniam veteres Germani easdem neſciuerunt, eandemque ob cauſam nunquam tantas lites inter familias illuſtres habuerunt, quantas quidem poſt introducta haec vocabula peregrina in Germaniam, ad hunc vsque diem maximo familiarum illuſtrium damno, agitatas videmus. Hanc inutilem vocabulorum peregrinorum intermiſtionem et applicationem ad ſtatuta, pacta et mores Germanorum, ante me, egregie iam obſeruauit atque reprobauit *B. Aſſeſſor* DE LVDOLF *in Tr. de introd. iur. primogenit. Part. ſpec.* §. *XII. p.* 66. *Edit. nouiſſ.* vbi ita:

"*Summa*, inquit, *meditationis nostrae* „*haec est:* 1.) *Paragium et Apanagium iure* „*Galliae sunt distinctissima. Mores autem* „*Galliae et Germaniae in plerisque, maxime* „*quod Paragium, non conueniunt.* 2.) *Ger*„*maniae Iurisprudentes istis vocabulis peregri*„*nis non nisi per similitudinem vtuntur.* 3.) „*Vbi Primogeniturae conceptus deficit, ibi* „*non recte fingitur Paragium.* 4.) *Paragia*„*tus dici non potest, cui omnia iura sublimia* „*territorii competunt.* 5.) *Quaestiones inter* „*familias illustres Germaniae ortae NB. male* „*ex vsu vocum iuxta mores Galliae deciduntur,* „*rectius ex moribus gentis, praecipue ex pactis* „*familiarum, abstrahendo vocabulis.*

§. IV.

Quam incongruam morum et vocabulorum peregrinorum applicationem ne recentiores quidem ICti ex ipsis iuris germanici instauratoribus correxerunt, sed potius defensitarunt et auxerunt:

Inutilem hanc morum et vocabulorum peregrinorum intermistionem et peruersam applicationem ad mores Germanorum *Betsio*, *Springsfeldio,* aliisue huius aetatis ICtis Germanis, facile remittere et condonare possemus, nisi recentioribus quoque temporibus, et quidem, quod magis dolendum, inter ipsos iuris germanici instauratores praecipuos, inuenirentur, qui in eadem haeresi fuerunt, atque retentis hisce

ce peregrinis maiorem adhuc confuſionem; diuerſa licet intentione, doctrinae de iure *primogeniturae* et *apanagii* Germanorum attulerunt. Sufficiat nominaſſe viros celeberrimos, SCHILTERVM et HERTIVM, quorum liti de diſtinctione inter *apanagium proprium* et *improprium*, vt et inter *paragium* et *apanagium*, ſe poſtea immiſcuit acutiſſimus alias THOMASIVS, contra *Hertium* in campum deſcendens, ac *Schilterum* defendens. Admiratione omnio dignum eſt, ICtos hosce et Germanos, et inſignes, in tantam conflictionem incidere tantasue lites aduerſus ſe ipſos agere potuiſſe, et quidem de doctrina, quae in Germania noſtra vſum habuit nullum, ſed potius cauſarum patronis anſam dedit, vt ſub vnius vel alterius nominis auctoritate lites protelarent, et cauſas ſaepiſſime iniuſtiſſimas fucarent; Ipſi illi ICti rerum germanicarum peritiſſimi, in ſcriptis ſuis vbiuis fere locorum omnem operam impendunt, vt iuris prudentiam noſtram germanicam, tam priuatam, quam publicam, a principiis peregrinis purgarent, atque ex fontibus limpidis deducerent: Et tamen iidem ſunt illi, qui doctrinas in Germaniam transferre conati ſunt, Germanis plane ignotas, et ex principiis moribusque peregrinis de-

promtas, quod fieri nunquam potuiſſet, niſi cauſae plane ſingulares huic controuerſiae anſam dediſſent, quae breuiſſimis adhuc exponendae ſunt.

§. V.

SCHILTERVS enim nouam doctrinam de Paragio ad germanos e gallia transtulit, vt Chriſtiano II. Comiti Palatino-Birckenfeldenſi gratum ſe praeberet:

IOHANNES SCHILTERVS, eximius ille ICtus Germanus, olim a conſiliis Bernhardi Ducis Vinarienſis, Ienae per quindecim fere annos et orbem literarium variis ſcriptis, et ſtudioſam iuuentutem docendo erudiuit, donec ob laſciuiam vxoris, eiusue malitia corruptam filiam pulcherrimam, Ienae pertaeſus relicta familia Francofurtum ad Moenum ſe contulit, ac tandem, ſuaſu Praetoris Regii Ulrici Obrechti, munus Aduocati Ciuitatis Argentoratenſis anno 1686. ſuſcepit, vbi quidem munere Profeſſoris honorarii ſimul defunctus in laude et litteris, turbatis autem ſemel rebus domeſticis et familiaribus, affluentius haud vixit, adeo vt viuus adhuc bibliothecam cum inſigni theſauro antiquitatum Teutonicarum Iohanni Chriſtiano Simoni, poſtea ſyndico Campodunenſi, vendiderit, nil niſi biblia retinens. Eodem tempore ſereniſſimus Princeps Chriſtianus II. Comes Pala-

Palatino-Birckenfeldensis Argentorari plerumque habitabat, in cuius aula *Schilterus* quod ex ore B. IOHANNIS HENRICI BOECLERI, Antecessoris Argentoratensis celeberrimi, haud semel audiui, multis beneficiis afficiebatur, atque vt iisdem vicissim responderet, gratumque erga Principem Christianum II. animum testaretur, inter alia et nouam hanc de *Paragio germanico* doctrinam effingebat. Cum enim anno 1694. post obitum Leopoldi Ludouici Comitis palatini, et extinctam cum eo lineam Veldentinam, de iure succedendi in terras ab ipso relictas maxima lis inter Iohannem Wilhelmum, septemuirum palatinum lineae Neoburgicae, et reliquos Comites palatinos oriretur; *Schilterus* Christianum II. Comitem Palatino-Birckenfeldensem, veritum, ne tanquam apanagiatus a tali augmento terrarum excluderetur, defensare, atque ex apanagiatis in paragiatos transferre voluit, ac dissertatione sua, de *paragio* et *apanagio*, nouum quoddam ENS HETEROGENEVM, cui nomen PARAGII a gallis mutuatus est, germanis obtrusit, totumque illud tum e natura iuris primogeniturae, tum ex apanagio, tum etiam e Gallorum paragio, conflauit, et ad serenissimam Domum palatinam, vtut admodum contorte, applicauit, id potissimum agens,

vt

vt effictam illam a *Springsfeldio* diſtinctionem inter apanagium *proprium* et *improprium*, et quidem ex eius ſaltem conceſſis, non pactis, ſtatutis et moribus familiarum illuſtrium Germanorum, deſtrueret, poſterius vero, quoad eius fieri poſſet, in paragium transformaret. Quid? quod eo vsque prolapſus eſt, vt paragiatos, ad diuiſiones quoque terrarum veras et totas, licet inaequales, admitteret, ipſisque plenum ius territorii, ſiue ſuperioritatem, quam vocant, territorialem cum iure ſuffragii in comitiis, tam vniuerſalibus quam particularibus, tribierit.

§. VI.

HERTIVS *confutauit Schilteri doctrinam nouam de Paragio, ſed excogitatam a Springsfeldio diſtinctionem inter apanagium proprium et improprium, emendatis nonnullis, vlterius confirmare auſus eſt:*

Huic conatui maſcule ſe oppoſuit IOH. NICOLAVS HERTIVS, in Diſſertatione de *commentitia apanagii et paragii diſtinctione in Romano-Germanici Imperii principatibus profanis, et comitatibus*, nouumque illud ens rationis PARAGII GERMANICI in fumum abire iuſſit. Nec coeco etiam obſequio ſecutus eſt *Springsfeldium*, ſed potius errores ipſius, quos in extendendo apanagio imperio ad illud regiminis genus,

genus, quod *Mutſchierung* vocant Germani, vel etiam, vbi territorium manet indiuiſum et maior natu aut ſenior id adminiſtrat, commiſerat, bona fide detexit et confutauit. Verum nimium quantum adhuc occupatum habet animum in defendenda diſtinctione *apanagii proprii et improprii*, nec non explicanda differentia vtriusque ſpeciei et indole. *Apanagium proprium* accipiunt et *Springsfeldius* et *Hertius* eo ſenſu, quo Gallij prouiſionem, quam vel ipſi reges, vel Proceres Galliae, ratione feudorum maiorum indiuiduorum, poſtgenitis, pro dignitatis ac natalium ratione, ad ipſos ſuſtentandos aſſignare ſolent, indicant, vid. CAROL. DV FRESNE *Gloſſar. voc. Apanamentum, Apanagium* tom. I. p. 274. ſeq. et cum deprehenderunt, portionem illam alimentorum, *die Abfindung*, quam Germani poſtgenitis in certa pecuniae quantitate, aut praediis latifundiisue, ad fructus tantum reditusque inde percipiendos, conſtituunt, maxime conuenire Apanagiis illis Gallicis, hanc alimentorum ſpeciem *Apanagium proprium* germanorum dicebant. *Apanagium improprium* vero HERTIVS vocat illam portionem:

"*Ubi primogenitus quidem eſt regionum* „*Dominus, ſed apanagiatus certam regionis*

par-

„partem regendam accipit, et quidem inter„dum cum quibusdam regalibus, interdum ita, „vt primogeniti superioritatis territorialis ex„ercitium temperetur, quando cum eo in non„nullis iuribus secundo genitus concurrit.„

Quae vero distinctione vel ideo carere possumus, quia ipse *Hertius* et *proprii* et *improprii* Apanagii gradus agnoscit, adeoque opus non est, vt apud Germanos portionem alimentorum postgenitorum infimi gradus modulo Apanagiorum gallicorum, ob conuenientiam quandam, metiamur, reliquas vero alimentorum species maioris gradus in apanagium quoddam improprium, quia Gallorum Apanagiis non conuenit, conuertamus, idque priuato arbitrio.

§. VII.

Contra quem insurrexit Thomasivs, *atque* Schilteri *doctrinam de Paragio defendit.*

Tandem Christianvs Thomasivs, strenuus ille praeiudicii autoritatis exterminator, nihilominus praeiudicio autoritatis *Schilteri* correptus, huius causam suscepit, atque *Vindicias distinctionis inter paragia et apanagia* edidit, in iisque sat acerbe in *Hertium* inuectus est, totus in eo occupatur, vt non solum *Schilteri* distinctionem inter paragia et apanagia defen-

fenderet, sed et incongruam applicationem istorum vocabulorum et morum peregrinorum, quam alibi ridere solet, probaret. Ita enim ille *Cap.* 1. §. 8.

„Non imprudenter egit *Besius*, quod „primus nomina APANAGII et PARAGII „ex moribus Gallorum ad mores Germanorum transtulerit, obseruata tamen statim vtrorumque morum differentia. Interest enim omni doctrinae, vt res diuersae diuersis nominibus appellentur, et vbi „nomina non inuenimus, licet ὀνοματο„ποιεῖν: Adde quod nihil frequentius sit, „quam vt voces rerum a populo, vbi res „vel primum ortae, vel saltam ab illo po„pula ad alium translatae sunt, ad alterum „illum populum simul tranferantur. „Quare nec prudentis est, vt in talibus „negotiis litem faciat de terminis.

Verum quam speciosum id videatur, tanti tamen non est, vt *Betsium* imprudentiae, *Schilterum* vero temeritatis et partium studii alsoluere possimus. ICti non est, iura peregrina Reipublicae priuato ausu obtrudere, sed secundum iura et leges patrias, tam scriptas quam non scriptas, iudicare ac consulentibus respondere. Quonam ergo iure potuerunt et *Betsius* et *Schilterus* peregrinum nomen et ius Paragii Gallorum ad Germanos, quibus vtrumque

que plane ignotum erat, transferre? Verum eſt, res diuerſas diuerſis nominibus eſſe appellandas; aſt vel ideo quoque paragium Gallorum et portio alimentorum, quam principes natu minores germanorum, introducto ſemel iure primum genitorum, a natu maximo accipiunt, diuerſis nominibus appellantur, quia omnino diuerſa ſunt iure, vti, praeter Carol. du Fresne *Gloſſar. voc. Paragium Tom. 3. pag. m. 149. ſolide contra Vindicias Thomaſianas docuit AVTOR Diſcuſſionis atque Caſtigationis ſect. I.* §. 2. 3. *et* 4. vnde etiam illud ius vocatur paragium a Gallis, hoc vero *die Abfindung* a Germanis. Caeterum prudentis quidem non eſt, de vocabulis inutilem mouere litem, ſi penitus innocua ſunt; Quodſi autem dictiones peregrinae adhibentur, quibus iura patria confunduntur, peregrina priuato arbitrio intruduntur, ius primum genitorum vel turbatur, vel penitus ſubuertitur, litesue innumerae, vel in primis inter fratres et agnatos, concitantur: prudentis cuiusque eſt, dictiones iſtas peregrinas e patria omnibus modis exterminare. Eandem ob cauſam, mea quidem ſententia, rectius quoque ab ipſo *Apanagii* vocabulo peregrino abſtinemus. Si quis vero illud, ob vſum eius frequentem, et vt ab aliis eo melius intelligatur, retinere

re velit, in tantum adhuc tolerari poteſt, modo ne, vt apud Gallos fieri ſolet, naturam et eſſentiam Apanagii Germanici in ſola prouiſione, vel aſſignatione prouiſionali, cum *Springsfeldio*, *Schiltero*, *Thomoſio*, aliisque ponat, nec pertinax ſit in defendenda et obtrudenda Germanis diſtinctione inter apanagium *proprium* et *improprium*, vtpote quae alium vſum habet nullum, niſi vt oſtendat differentiam inter apanagia Gallorum, et Germanorum familiarum illuſtrium, quae tamen in decidendis huiusmodi controuerſiis in Germania nihil vtilitatis adfert, ſed potius doctrinam de apanagiis Germanorum mirum in modum confundit.

§. VIII.

Vtriusque huius doctrinae de Paragio et Apanagio improprio principia defenſarunt adhuc LOMBARDIVS *et* VICTOR LEONHARDI.

Quam nociua etiam fuerit Germanis haec intermiſtio vocabulorum peregrinorum Paragii et Apanagii, euentus ſatis nos docuit, et ad hunc vsque diem docet. Quamprimum enim noua illa doctrina Paragii germanici, et diſtinctionis inter Apanagium *proprium* et *improprium* Germanis innotuit, non defuere Principes et Comites poſtgeniti, qui, conſtitutis ſibi apa-

nagiis non contenti, in ipſa iura Regentium, *derer regierenden Herren*, inuolare, atque ſibi vel paragia, vel apanagia impropria, tribuere ac vindicare conati ſunt: nec defuerunt cauſarum patroni, qui in noua hac doctrina nouum lucrum quaerentes, eandem omnibus viribus, adhibitis plauſtris allegatorum Legum et Doctorum Hiſpanorum, Italorum, Gallorum aliorumque in diſceptationibus forenſibus pariter ac publicis ſcriptis defenſarunt. Inter hos eminet IOH. HENRICVS LOMBARDIVS, qui edita trutina trium quaeſtionum controuerſarum, omnem operam eo impendit, vt ex hacce noua *Shilteri* doctrina ſereniſſimis Pincipibus Haſſo-Reinfelſenſibus, hucusque indubie apanagiatis, ex apanagio ipſorum paragium efformaret: quem vero Lombardium adeo ſolide iam confutauit AVTOR *Discuſſionis atque Caſtigationis vindiciar. diſtinct. inter parag. et apanag. ſect.* 3. *per tot.* vt hoc labore ſuperſedere poſſim. Simili conatu, iisdemque argumentis, perſonatus ille VICTOR LEONHARDI, ſub quo nomine, non EPHRAIM GERHARD, vti IOH. PETRVS A LVDEWIG *in Commentar. ad A. B.* opinatus eſt, ſed AVGVSTVS HOFFMANN, ICtus Francofurtanus, quod eiusdem Conſilia *Tom. I. Conſil.* 5. nos docent, latere voluit,

ius

ius primogeniturae Lippiacum edito ſcripto: *Unpartheyiſche Rechtliche Erörterung folgender Fragen &c.* cum aliis aggreſſus eſt, iura vero Comitum regentium defendit HERTIVS cit. *Diſſert.* §. 17. *ſqq.* licet tandem apanagia haec Lippiaca ad *impropria* retulerit, vt ſcripta publica de hac controuerſia vtrinque edita nunc taceam. Si opus eſſet, variis adhuc exemplis, vel ex ipſa Domo Yſenburgica, docere poſſem, quam ſolicite Principes et Comites apanagiati, vt vulgo vocantur, omnem curam eo intenderint, et ad hunc vsque diem intendant, vt doctrinam de *paragio et apanagio improprio* retineant, atque in vſus ſuos contra ius primum genitorum conuertant.

§. IX.

Germani autem veteres penitus ignorarunt, et multo ſimplicius egerunt.

Mittamus ergo peregrina iſthaec inutilia pariter ac pernicioſa, et conſiſtamus in ipſa Germania, vbi tanta circuitione, tantoque anfractu applicationum Paragii Gallorum ad Germanos, et ſubtilitate prouiſionis Apanagiorum Galliae, indeque effictae diſtinctionis inter apanagia propria et impropria non eſt opus, ſed recta via patet. Euoluamus potius maiore cura ac di-

ligentia pacta, ſtatuta, diſpoſitiones et mores familiarum illuſtrium in Germania, quibus docebimur, paragium apud Germanos eſſe non ens, et diſtinctionem inter apanagia propria et impropria nullius vſus. Principes enim et proceres Germaniae veteres, quibus diuiſio terrarum displicebat, omnia iſthaec ignorabant, ſed multo ſimplicius agebant, et regimen filio, vel natu maximo, quod plerumque fiebat, vel maxime idoneo ad defendendas terras in turbidis illis diffidationum, quas vocant, temporibus, demandabant, reliquos vero vitae clericorum, vt ſcriptores eccleſiaſtici dicunt, dicarunt, aut alimentis neceſſariis inſtruxerunt, ita vt in huius modi familiis illuſtribus vnus tantum regimen et iura, quae ad illud pertinent, retineret, caeteri vero fratres vel agnati iis, quae ipſis aſſignata erant, contenti eſſent, niſi vel exitus familiae inſtans, vel aliae cauſae, diuiſionem terrarum ſuaſiſſent, confer. Hert. de *ſpec. R. G. I. Rebusp. Sect.* 2. §. 9. vnde et Germanii id temporis neque de paragio Gallico, nec de ſubtilitatibus modi prouiſionis, ſucceſſionis, diuiſionis, inſtitutionis, legitimae, multum erant ſoliciti, ſed quicquid poſtgenitis a patre erat aſſignatum, aut a fratre regente conceſſum, ſiue in pecunia, ſiue reditibus, aliisque iuribus

bus consisteret, id omne vocabant *die Abfindung*, vel recentioribus temporibus *das Deputat*.

§. X.

Introducto postea usu iuris Romani in Germaniam, diuisiones quidem terrarum frequentiores, et portiones postgenitorum opimiores sunt factae:

Postea vero quam iura Romana, in Germaniam cum academiis introducta, Germanos docuerunt rationem naturalem, quasi legem quandam tacitam, liberis parentum hereditatem addicere, velut ad debitam successionem eos vocando, eaque propter in iure ciuili suorum heredum nomen eis tributum esse, ac ne iudicio quidem parentis, nisi meritis de caussis, summoueri ab ea successione posse, *L.* 7. *ff. de bonis damnat.*; coheredibus volentibus constitutam esse actionem, qua inter eos res hereditariae distribuerentur, *L.* 1. *pr. ff. Famil. ercifcund.*; si conueniat, ne omnino diuisio fiat, huiusmodi pactum nullas vires habere, *L.* 14. §. 2. *ff. Commun. diuidund.* et quae sunt id genus alia; non solum diuisiones terrarum inter familias Germaniae illustres frequentiores, sed apanagia ita dicta opimiora fieri coeperunt. Prius iam praeter SCHILTERUM *in Comment. ad Ius feudal. Alem. Cap.* 42. §. 8. *p. m.* 243. scribentem:

"*Tandem recepto iure Romano, et admis-*
„*fis in Aulas Principum Doctoribus, qui ius*
„*priuatum eiusque regulam:* Neminem in
„communione cogendum permanere; *cal-*
„*lerent magis, quam ius publicum Germaniae,*
„*contigit, vt contra Conftitutionem Friederici*
„*Imp. et legem illam fudamentalem, Princi-*
„*patus et Comitatus diuidi coeperint;*

Aliosque obferuauit THOMASIVS *in Vindic. diftinct. inter parag. et apanag. Cap.* 1. §. 5, verbis:

„*Introductis in Germaniam Academiis, a*
„*iuris Iuftinianei peritis non difficulter fuit*
„*principibus perfuafum, diuifiones principa-*
„*tuum effe aequitati naturali magis conuenien-*
„*tes - - - Nifi per omnia faller, ipfiffima*
„*haec funt fundamenta, quibus diuifiones coe-*
„*ptae, propugnatae, obtentae, tandem in mo-*
„*rem abiere. Atque iftius iuris peritis*
„*ad gubernacula reipublicae aulasque princi-*
„*pum admotis, pofthabitisque in controuerfia-*
„*rum decifione patriis, moribus, id ipfum,*
„*quod dicimus, accidiffe, vel parum oculatus*
„*perfpicere poterit.*"

Pofterius vero tot lites familiarum illuftrium in Germania, fummisque eiusdem iudiciis, motae, et fubfecutae tandem transactiones et pacta, feculorum inprimis XVI. et XVII. abunde euincunt, atque docent, poftgenitos non amplius pecunia

cunia vel pensione quadam annua contentos fuisse, sed ad perceptionem quoque redituum, iurisdictionis, alorumque iurium, etiam regalium, admitti voluisse. Praeter haec quoque circa eadem fere tempora, seculorum scilicet XV. et XVI. genus illud regiminis mutui et ambulatorii, quod *Mutschierung* vocamus, in nonnullis familiis Germanorum illustribus ex eadem ratione vsitatius quodammodo factum, vt scilicet eo minus a legibus Romanis. in iisque stabilita aequalitate coheredum, recederent. Exempla huius generis regiminis ambulatorii afferunt SPRINGSFELD. *de Apanag. Cap.* 2. *num.* 12. *seqq.* ibique LOMBARDVS *in not. litt. f. et g.* HERT. *de Specialibus R. G. I. Rebuspubl. Sect.* 2. §. 13. aliique. Prae caeteris autem lectu dignum est pactum illud Ysenburgicum anno 1517. inter fratres Philippum Dietherum et Iohannem, Comites Ysenburgicos, initum, et ab Imperatoribus haud semel confirmatum, quod produxit scriptum sub titulo: *Summarischer Bericht der zwischen Hessen und Ysenburg strittigen Alienations-Sachen, in Drey-Eich gelegene Reichs-Lehenbare Dorffschaften, sampt dem Schloß Kelsterbach und anders betreffend, in fol. an.* 1619 *editum, pag.* 95. 96. 97. quamuis hoc genus regiminis, ob mul-

ta, quae ex eodem oriebantur, incommoda, haud diu durauerit, et hodie quoque in Germania rarissimum sit.

§ XI.

Germania tamen indoles et natura iuris primogeniturae et apanagii Germanici permansit; idque paucissimis adhuc regulis docetur:

Quanta quanta autem id temporis fuerit auctoritas iuris Romani in aulis et foris Germaniae, tanta tamen non fuit, vt genuinam naturam et indolem iuris primogeniturae pariter ac apanagii Germanici penitus eradicare potuerit, quin potius eandem naturam per haec quoque tempora retinuerunt. Tanto minus ergo ferendi sunt conatus recentiorum ICtorum, eorumque figmenta paragii, apanagii improprii, ad mores Germanorum, maioris, si Diis placet, illustrationis causa applicata, quibus nihil aliud egerunt, quam vt familias illustres Germanorum nouis tricis domesticis perturbauerint, nouisque litibus ansam dederint, teste *B. Assessor.* DE LVDOLF *de Introd. iur. primogen. part. special.* §. 12. *pag.* 65. *edit nouiss.* verbis:

"*Ex hac comparatione vtriusque gentis* „*morum patet, opinor, maximam inter vtros-* „*que esse differentiam, atque vt ad tertium* „*caput accedam, poterat Germanica iurispru-* „*den-*

„*dentia publica terminis istis peregrinis para-*
„*gii et apanagii carere. Et diffitendum non*
„*est, vsum istorum vocabulorum, cum res ipsa*
„*ad mores Galliae diiudicari coeperit, varias*
„*peperisse inter illustres familias controuersias,*
„*quae euitari poterant, si ex pactis familia-*
„*rum potius, quam ex vi vocum peregrinarum,*
„*peteretur iudicium, vnde et* SECKENDOR-
„FIVS *loca a* SCHILTER *adducto pag.* 44.
„*ab istis terminis consulto abstinuit, neque*
„*nos, vbi de Apanagio egimus, isti voci in-*
„*haerere consultum duximus. Idem ferme hic*
„*accidit, quod in controuersia de forma Rei-*
„*publicae, Germanicae, quam alii ex terminis*
„*Philosophiae Aristotelicae,* MONARCHIAE
„*scilicet,* ARISTOCRATIAE &c. *explican-*
„*tes, infinitis sese inuoluunt difficultatibus et*
„*erroribus, alii rectius a vocibus istis absti-*
„*nent, et ex legibus imperii formam diiudicant.*"

Quod testimonium graue et ex ipsa experientia desumtum eo magis hic notari meretur, quo certius est χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα, quibus iura primogeniturae, et apanagii apud Germanos discernuntur, cognitu esse facillima, nec tantis subtilitatibus opus habere, sed paucissimis regulis exponi posse, modo ne vocabula peregrina et subtilitates inutiles, nec iura Gallorum, aliorumque sine vlla necessitate intermisceamus, sed circa sola Germanica subsi-

ſtamus, et deciſiones huiusmodi controuerſiarum e fontibus puris ac limpidis, ſtatutis, puta, pactis, diſpoſitionibus atque moribus familiarum illuſtrium in Germania hauriamus.

§. XII.

Sit itaque

REGVLA PRIMA:

Quotiescunque controuerſia oritur inter fratres vel agnatos de iuribus primogeniturae et apanagii; totiescunque ante omnia, cunctas in partes diſpiciendum eſt, vtrum terrae adſint diuiduae, an indiuiduae, atque regimen, die Lands-Regierung, *vel vni relictum, vel inter plures vere diuiſum?*

Ius enim primogeniturae eſt ius ſucceſſionis legitimae, haereditariae, vniuerſalis et *NB. indiuiduae*; vnde etiam in eo praecipue differt a reliquis ſucceſſionis ſpeciebus, quod ſit ſucceſſio *tantum vnius*, reliquis contra non ſuccedatur in vniuerſum ius, nec innexa ſit bonorum *indiuiduitas*, *B. Aſſeſſ.* DE LVDOLF *cit. part. ſpec.* §. 1. *pag.* 35. *et* 36. Quum vero admodum iniquum eſſet filios poſtgenitos eiusdem familiae non ſolum ab ipſa hereditate excludere, ſed omnibus quoque vitae neceſſariis et alimentis priuare; hinc neceſſario conſequitur, vt, quod

quod ipſa naturalis ratio inculcat, ſucceſſor ille vnus ac ſolus ex hac hereditate vniuerſali omnino vltragenitis portionem quandam, quacumque etiam in re conſiſtat, praebere debeat, vnde, ſe ſuosque pro dignitate familiae ſuae alere poſſint, id quod hodie voce barbare *Apanagium*, Germanice vero *die Abfindung*, *Deputat*, dicere ſolemus. Idem docet Hvgo Grotivs *de iur. Bell. et Pac. lib.* 2. *Cap.* 7. §. 13. verbis:

„*Qui autem in regno tali* (ſcil. indiuiduo) „*ſuccedit*, *coheredibus tenebitur pro ipſorum* „*partibus aeſtimationem repondere ſi et qua-* „*tenus id fieri poteſt.*

Confer. Besold. *Diſputat. nomico-polit. de ſucceſſ. et Elect. Reg. Diſp. V. theſ.* 6. Vbi ergo adſunt terrae indiuiduae, et ſucceſſio in easdem, vnum tantum, eumque natu maximum, vel qui eius loco habetur, ad regimen earum admittit, ibi neceſſe eſt adſit *ius primogeniturae*, quoniam, vt recte pronunciat *B. Aſſeſſ.* de Lvdolf *de introd. iur. primogenit. part. ſpec.* §. 3. *num.* 1. *in not. pag.* 38.

"*Conceptus primus iuris primogeniturae* „*eſt ordo ſuccedendi linealis*, *excluſa omni et* „*diuiſione terrarum et regiminis conſortio.*

Vbi autem adeſt *ius primogeniturae*, nec fratres natu minores ad conſortium regiminis admittuntur, ſed iis, quibus ipſis

e pro-

e prouentibus huiusmodi terrarum indiuiduarum honeste et pro dignitate prospicitur, contenti esse iubentur; ibi quoque adest *ius apanagii*, siquidem, monente id iterum *B. Asseff.* de Lvdolf *cit. part. sp.* §. 12. *num.* 1. *et* 2. *pag.* 36.

"*Iuris primogeniturae SVBSTANTIALE* „*est, vt minoribus natu fratribus, ex prouen*„*tibus bonorum iuri primogeniturae subiecto*„*rum, debita prospiciatur. --- Adeo enim in*„*nexa est iuri primogeniturae Apanagii consti*„*tutio, vt moderatiores quoque immo barbarae* „*gentes, nisi quandoque crudelitas rationem* „*vicerit, id naturale debitum erga fratres suc*„*cessione exclusos, agnouerint.*

Confer. Wilhelm. Leiser *de Apanag. thes.* 1. *seqq. thes.* 31. *seqq.* Eandemque ob causam duo isthaec iura *primogeniturae* et *apanagii* adeo inter se cohaerent, vt alterum sine altero ne intelligi quidem possit, sed posito vno ponatur et alterum, ac negato vno, alterum quoque negetur. Contra vbi ipsum regimen terrarum, et exercitium iurium ad illud pertinentium, vel inter plures vere est diuisum, vel pluribus commune, ibi nec ius primogeniturae adest, nec apanagium, licet diuisio facta fuerit per partes inaequales, vel fratri natu maximo cum reliquis natu minoribus in communione viuenti multa praecipua fue-

fuerint concessa, vel ipsa directio. Confer *laudat.* DE LVDOLF *cit. part. spec.* §. 3. *num.* 2. *p.* 38.

§. XIII.

REGVLA SECVNDA:

Quotiescunque regimen terrarum, die Lands-Regierung, *penes solum natu maximum est; toties portio, fratribus postgenitis concessa, est verum et proprium Apanagium Germanicum, quanta quanta etiam fuerit, et quomodocunque constituta.*

Apanagium Germanorum verum ac *proprium* hic voco non illam pensionem, quam Gallorum principes stirpis regiae ab ipsis regibus, vel fratres natu minores procerum Galliae e feudis ipsorum maioribus, et quidem per modum *prouisionis*, accipiunt, sed eam portionem, quae postgenitis procerum Germaniae e terris indiuiduis, quarum regimen, *die Lands-Regierung*, non participant, sed solus natu maximus princeps vel comes regens, *der regierende Herr*, secundum ordinem successionis linealis tenet, ad sustentandum se suosque pro conditione et dignitate familiae suae, conceditur, quantacunque etiam sit, et quomodocunque constituatur, modo ne ipsum regimen terrarum cum iisdem post-

poſtgenitis communicetur. Nec me turbat confiſta diſtinctio Springsfeldii, inter apanagiorum *proprium* et *improprium*, vtpote qui Germanorum apanagia vera et propria, *die Abfindung*, *Deputat*, priuato auſu et ſine vlla ratione modulo tantum apanagiorum Gallicorum metitur, eandemque ob cauſam etiam illa, vti haec, non niſi per modum *prouiſionis* fieri, falſo contendit, reliqua vero apanagia Germanorum opimiora, quae Gallicis non conueniunt, ad *impropria* refert, quinimo ea quoque ad tales caſus perperam extendit, vbi nullum plane ius primogeniturae adeſt, adeoque et nullum apanagium adeſſe poteſt. Nec obſtat figmentum Schilteri *de paragio Germanico*, quoniam et hic nouam illam de paragio Germanico doctrinam plerumque ex conceſſis *Springsfeldii*, et falſiſſima eius hypotheſi, quod ſcilicet omnia Germanorum apanagia vera et propria per modum prouiſionis conſtituerentur, effinxit, ac reliqua, quae per modum *prouiſionis* haud conſtituuntur, vel ideo paragia Germanica eſſe dicit, quia per modum *prouiſionis* non fiunt. Nec etiam opinio Hertii, quippe qui, vtut effictum a *Schiltero* paragium Germanicum egregie confutauit, recteque docuit omnes portiones, ſi poſtgeniti regiminis terrarum non

fiunt

fiunt participes, eſſe apanagia, quocunque etiam modo conſtituantur, errorem tamen Springsfeldianum de apanagio *proprio* non depoſuit, ſed omnia apanagia *propria* dixit, quae apanagiis Gallicis magis conueniunt, *impropria* vero, quae maioris ſunt gradus. Haec, inquam, figmenta me plane non turbant, quia nullibi me in pactis et ſtatutis familiarum illuſtrium legere, vel e moribus Germanorum obſeruare memini, Germanos noſtros in conſtituendis apanagiis filiorum poſtgenitorum hisce diſtinctionibus inter *paragium* et *apanagium*, vel inter apanagium *proprium* et *improprium*, vſos eſſe, aut poſteris ſuis vnquam praeſcripſiſſe, vt apanagia Germanica ad modum paragiorum et apanagiorum Gallicorum formarent. Neque facile mihi perſuadebit IOH. AVGVSTVS *Nob. Dom.* A BERGER *de iur. Apanagial.* §. *6. et* 7. paragia iam iam temporibus Imperatorum Saxonicorum adfuiſſe in Germania, id enim neque exempla Bauariae, nec ratio, quod iisdem temporibus beneficia nondum fuerint hereditaria, euincunt, ſed figmenta ſunt ICtorum recentiorum. Quis autem vnquam procerum Germaniae priuato arbitrio ICtorum commiſit, vt apanagia Germanica ſecundum modum et formam paragiorum et apanagiorum Gallicorum iudicarent,

rent, in eaque transfigurarent? Negari quidem nequit, in terris indiuiduis, vbi regimen terrarum, *die Lands-Regierung*, ad solum natu maximum pertinet, et ius primogeniturae introductum est, portiones, quae alimentorum loco postgenitis assignantur, suos habere gradus, quod ipse quoque Hertius agnoscit. Aliis enim, quod pacta, statuta, et mores familiarum illustrium in Germania vbiuis docent, pecunia tantum, vel reditus quarundam terrarum et latifundiorum, aliis praeter reditus et iurisdictio, tam ciuilis, quam criminalis, aliis denique et nonnulla iura regalia, vel alia, quibus superioritas, vt dicunt, territorialis quodam modo temperatur, assignantur et constituuntur, idque vel per modum prouisionis, vel per modum diuisionis cuiusdam, dispositionis, statuti, pacti, amicae compositionis, et quae sunt id genus alia. Omnes tamen istae portiones, maioris pariter ac minoris gradus, cum regimen terrarum maneat idiuiduum et penes natu maximum, *dem regierenden Herrn*, sunt apanagia, vt ICti quoque nostrates hasce portiones postgenitorum vocant, *vera et propria*, nec opus est, ea, ob graduum diuersitatem, in *propria* et *impropria* distinguere. Springsfeldius enim hanc distinctionem a feudis mutuatus est, quorum pro-

pria

pria dicuntur, quae praeter essentiam totam feudi naturam sine alteratione retinent: impropria, quae praeter essentiam, quam totam vtique retineri oportet, de naturalibus quaedam remittunt. vt ait SCHILTERVS *de parag. et apanag.* §. 33. atque pergit:

"*Sic enim iuxta veram et non simulatam* „*philosophiam iuris de rebus habendum: Omnis* „*species impropria debet habere vnam commu-* „*nem et genericam essentiam cum propria spe-* „*cie, quod principium intellectu facile: Si enim* „*non habet impropria species communem essen-* „*tiam et formam genericam cum propria; tunc* „*non improprie, sed perperam talis species ap-* „*pellatur, quum effectu iuris destituatur,* „*forma saltem generica deficiente. Sane im-* „*propriae species istae demum sunt, quae for-* „*mam et essentiam retinent, sed naturam alte-* „*rant. Quicquid enim est, per formam suam* „*est; igitur datur species aliqua impropria* „*quod ipsam formam et essentiam.*" SCHILTERO quidem totum hoc argumentum, vtpote quod contra falsam illam atque erroneam *Springsfeldii* sententiam, ac si omnia apanagia Germanorum vera et propria ad modum Gallorum, sola *prouisione* constitui debeant, est directum, concedere, sed et ex iisdem principiis contra ipsum et *Hertium* argumentum a contrario ducere, vel potius, cum veteres Germani has sub-

 tili-

tilitates philoſophicas in conſtituendis apanagiis non curarunt, plane praetermittere poſſumus. Quodſi enim ſecundum iſtas quoque ſubtilitates philoſophicas hanc de apanagiis doctrinam examinare vellemus, *forma et eſſentia* cum iuris primogeniturae, tum apanagii Germanorum, poni poſſet in *indiuiduitate*, vt ita dicam, regiminis et terrarum, adeo vt admiſſa diuiſione vera, licet maxime inaequali, corruat et ius primogeniturae et ius apanagii, ea vero excluſa et remota, verum et proprium adſit ius primogeniturae pariter ac apanagium. *Naturalia* vero quaerenda eſſent in huiusmodi iuribus, quorum exercitium regulariter quidem ſoli principi regenti competere ſolet, ad certum tamen modum reſtringi, et cum apanagiatis etiam aliquatenus communicari poteſt. Ad hcec naturalia *B. Aſſeſſor* DE LVDOLF *de introduct. iur. primogenitur. Part. ſpec.* §. *III. num.* 4. *pag* 39. refert *a*) complexum omnium regalium, etiam minorum, *b*) ius repraeſentandi totam familiam, negotiaque eiusdem, ſuo nomine tractandi, *c*) ius προεδρίας, *d*) ius recipiendi (addo et concedendi) inueſtituram feudorum, et quae ſunt id genus alia. Ex quo facile eſt ad intelligendum, *naturalia* quidem iſthaec

haec quodam modo etiam admittere apanagiatos, principem tamen regentem ab ipſis non plane excludi, adeoque, nec eadem ſtatutis vel pactis; *in naturalibus contractuum* fieri ſolet, ſalua *eſſentia* et *forma* iuris primogeniturae et apanagii, penitus tolli poſſe. Si autem tolli nequeunt, naturam vtriusque iuris, primogeniturae et apanagii, neque alterant, nec transformant, vti quidem opinatur SCHILTERVS, eandemque ob cauſam nec *paragium*, *nec apanagium improprium* admittunt, cum praeſumtio ſemper adſit pro principe regente contra apanagiatos, donec ab his probetur contrarium, quem tamen effectum naturalium autores iſtorum figmentorum praecipue interuertere conati ſunt. Quamuis etiam hoc modo apanagia Germanorum gradu omnino differant, et alterum alteri iuribus ac reditibus antecellat, nondum tamen opus eſt, eadem in certas ſpecies ſecundum hanc graduum diuerſitatem diuidere, cum alias tot eſſent ſpecies, quot ſunt gradus, hoc eſt innumerae. At gradus, vt in ſcholis dialecticorum loquuntur, non variant ſpeciem, adeoque miſſis hisce diſtinctionibus et ſubtilitatibus, philoſophicis plane inutilibus, omnia dico apanagia Germanorum, ſiue minoris gradus, vere et proprie talia, omnesque apanagiati refe-

runtur in classem *der Abgefundenen, Apanagirten*- vel *Deputats-Herrn*, in eoque distinguuntur a regentibus, *denen regierenden Herren*, quocunque etiam modo illi portiones assignatas et quantascunque acceperint, dummodo ipsum terrarum regimen, *die Landes-Regierung*, maneat vere indiuisum ac indiuiduum.

§. XIV.

REGVLA TERTIA:

Quotiescunque vero terrae earumque regimen vere diuiduntur, licet per partes maxime inaequales; toties neque ius primogeniturae, nec apanagium adest, sed quilibet fratrum pro sua portione est princeps vel comes regens, ein regierender Herr.

Haec regula sua sponte fluit e prioribus. Si enim essentia iuris primogeniturae in indiuiduitate, vt aiunt, regiminis terrarum consistit; necessario consequitur, in omni diuisione regiminis vera, licet inaequali, omnem conceptum principis regentis et apanagiati corruere, atque omnes fratres postgenitos ad hanc diuisionem veram admissos, esse principes regentes, nullum apanagiatum, etiamsi frater natu maximus in tali diuisione dimidio plus accepisset, alia-

aliaque iura praecipua, ſed ſufficit, veram adeſſe diuiſionem, et quemlibet fratrum natu minorum in ſua portione, licet minore, verum eſſe principem regentem, *ein regierender Herr*, omnibusque iuribus ad conditionem principis regentis pertinentibus gaudere, quae natu maximus ſibi vindicat. Vtrumque egregie illuſtrat atque confirmat Sereniſſima Domus Haſſiaca duobus exemplis *et verae diuiſionis*, ſed maxime inaequalis, et *apanagii veri ac proprii*, maioris licet gradus, admodum notatu dignis. Prius exhibet teſtamentum Landgrauii Philippi Magnanimi anno 1562. conditum apud LVNIG. *Reichs-Archiv. Part. ſpec. contin. 2. unter Heſſen. Vol. IX. pag. 779. ſeqq.* quo diuiſio terrarum Haſſiacarum ita facta eſt, vt filius natu maximus Wilhelmus IV. ſemiſſem, filius ſecundus Ludouicus Teſtator trientem, filii vero tertius et quartus Philippus iun. et Georgius coniunctim trientem acciperent. Vera interim diuiſio facta, licet maxime inaequalis, vnde etiam quilibet fratrum in ſua portione terrarum erat princeps regens, *ein regierender Herr*, et quilibet eorum habebat ſuffragium ſingulare in comitiis imperii vniuerſalibus, confer. HERT. *de Commentit. apanag. et parag. diſtinct.* §. 8. Poſterius transactio inter filios Landgrauii

Mauritii an. 1627. inita docet, quae legitur in *Not. Lombardii ad Springsfeld. de Apanag. Cap. VI. num. I. lit. a.* apud Meier. *Corp. iur. Apanag. et parag. p.* 65. quaque multa iura praecipua et insignia cum fratribus postgenitis communicata fuerunt, ipsum tamen regimen terrarum solus natu maximus, Landgrauius Wilhelmus V. tenuit, retinuitque indiuisum, portio vero natu minorum verum et proprium apanagium permansit, vnde et in cassum cecidit conamen Ioh. Henrici Lombardii, quo vel partium studio, vel erroribus Schilterianis ductus, apanagium istud serenissimorum Principum Hasso-Reinfelsensium in paragium Gallicum variis scriptis transformare voluit, cum tamen in ipsa hac transactione *art.* 2. contrarum disertis legatur verbis:

"*Als ist wegen der Fürstlichen Herren* „*Söhne - - abgeredet, placidirt und allerseits* „*eingewilliget, daß auf begebenden Fall, aus* „*vielen erheblichen Land und Leut ersprießli-* „*chen, auch zu Abwendung besorgender Zer-* „*rüttung gereichenden Considerationen der* „*Herr Administrator Landgraf* Wilhem NB. „allein regierender Herr seyn und bleiben, „*und* NB. die Fürstliche Regierung nicht zer„rüttet noch zertrennet werden - - *sollen.*"

Idem

Idem docet pactum anno 1628. apud SPRINGSFELD. *de Apanag Cap. VI. num. I.* et quamuis postea nouae iterum a fratribus minoribus serenissimae Domui Hasso-Cassellanae mouerentur lites, idem tamen repetitum fuit in transactione an. 1654. Ratisbonae inita, apug LVNIG. *cit. vol. IX. pag.* 910. verbis:

„Daß daß IVS PRIMOGENITVRAE nach „Inhalt obangezogener Verträge, und des „hierüber von - - weyland Kayſern Ferdi„nando *dem Andern - - am 8ten Iunii anno* „1678. *ertheilten Diplomatis, wie auch darauf „gerichteten allgemeinen Friedens-Schlusses zu „Münster und Oßnabrück de anno* 1648. *so „lange die von weyland Herrn Landgrafen „Moritzen zu Hessen Christmilden Andenckens „posterirende gantze Fürstl. Hessen-Casselische „Linie - - wæhren und seyn wird, in ruhiger „und steter* Obseruanz *und* Esse *erhalten, und „deme zufolge nicht allein* NB. jederzeit nur „ein einiger *aus des æltesten Geburts-Linie po„sterirender* regierender Landesfürst seyn - - „*solle &c.*

Idemque confirmatum in *RECESS. IMP. NOVISS. de anno* 1654. §. 188. 189. *et* 190. Quam plurimis hoc exemplis tacili adhuc negotio comprobare possem, nisi breuitatis ergo filum esset abrumpendum, et vel hisce satis superque doceremur,

f 4 quam

quam perniciosa sit doctrina de paragio et apanagio improprio, eorumque incongrua applicatio ad familias Germanorum illustres.

§. XV.

Transitus ad opusculum Pütterianum de augendo apanagio.

Laudandi potius sunt ICti Germani, qui, missis hisce figmentis de paragio Germanorum, et subtilitatibus plane inutilibus distinctionis inter apanagium proprium et improprium, in ipsa Germania, et moribus, dispositionibus, statutis, pactis familiarum illustrium, subsistunt, ex iisque apanagia Germanorum explicant, controuersias de extendendis vel restringendis hisce apanagiis natas decidunt, et consulentibus respondent. Laudanda ergo in primis etiam est opera viri clarissimi et doctissimi IOHANNIS STEPHANI PVTTERI, I. V. L. in Athenaeo nostro Marburgensi magno hucusque applausu fructuque iura et historiam imperii studiosam iuuentutem docentis, quam in exponenda doctrina *de augendo apanagio auctis primogeniti reditibus*, impendit, atque hoc opusculo cum orbe erudito communicauit. Nihil moratus est opiniones et errores ICtorum, cum exterorum, tum nostratium, sed,

ſed, praetermiſſis plane effictis iſtis diſtinctionibus erroneis pariter ac pernoxiis inter paragia et apanagia, item inter apanagia propria et impropria Germanorum, ipſos fontes puros ac limpidos, diſpoſitiones puta, ſtatuta, pacta, et mores familiarum in Germania illuſtrium, adiit, omnemque curam eo intendit, vt ex iisdem fundamenta ſolida iaceret, firmisque nexibus doctrinam magis cohaerentem de augendo apanagio auctis primogeniti reditibus ſuperſtrueret, quid olim Germanis illuſtribus hac in re vel placuerit, vel vbique moribus et vſu frequenti receptum fuerit, oſtenderet, et ita ſolidas ac genuinas rationes decidendi controuerſias recentiores de augendis apanagiis iamiam motas, vel adhuc mouendas, ſuppeditaret. Quamobrem non poſſum non et viro doctiſſimo de egregio ſpecimine ſingularis et eximiae eruditionis, quam in aliis eiusdem aetatis haud facile deprehendere licet, gratulari, et tibi, lector beneuole, opuſculum hoc legendum ac vtendum commendare, nullus dubitans, quin ea, quae pauciſſimis hic commonui verbis, re vbiuis comprobata, perlegendo ipſum opuſculum, ſis inuenturus. Marburgi Cattorum
pridie Nonarum Iunii
MDCCXXXXV.

OPVSCVLI
DE AVGENDO APANAGIO
AVCTIS PRIMOGENITI REDITIBVS

Capvt primvm

QVOD
PRINCIPIA QVAEDAM DE APANAGIIS
GENERALIA PRAESTRVIT.

§ 1.

Quando locum habeant apanagia?

Si qua in familia non omnes promiscue heredes ab intestato alias vocati, sed in iis illi tantum, qui natu maximi, vulgo primogeniti, sunt, ad hereditatem auitam adspirant; ibi ius, quod vocant, primogeniturae, ibi et apanagia obtinent. Hinc ante omnia in primogeniturae vim et significationem inquirendum.

§. 2.

Quis primogenitus, et postgenitus quaeque linea primogenita sit?

Ex pluribus filiis qui natu maior est, *primogenitus*; qui natu minor, *postgenitus* vocatur. Quod si vero singulos a primo adquirente ex primogenito quoque descendentes primogenitos complectaris; ea *linea* dicitur *primogenita*.

* I.

* I. Sic e. g. primi adquirentis filius natu maximus, et ex eo nepos, ex hoc pronepos, ex hoc abnepos primogenitus quisque in lineam primogenitam reponendi sunt, quia suus cuiusque pater fuit primogenitus respectu omnium a primo adquirente descendentium. Contra primi adquirentis filius natu minor, et ex eo nepos, ex hoc pronepos, ex hoc abnepos, licet omnes hi primogeniti ac ratione suorum cuiusque fratrum natu maximi sint, tamen in postgenitorum numerum referuntur, quoniam suos cuiusque parens non fuit primogenitus, si omnes a primo adquirente descendentes respicias. Exemplis illustratus,

* II. Primogenitos Germani κατ' ἐξοχὴν olim Dominos, *Herren*; postgenitos Domicellos, *iunge Herren*, sive *Iunkherren* aut *Iunkern* vocare solebant. Sic in epitaphio quodam antiquo observantur verba: *Der edle, wohlgebohrne Iunckherr, Iunckherr Bernhard, edler Herr zu der Lippe.* Et in tabula anno 1374. litteris consignata duces Brunsuicenses postgeniti se vocant: *We Iunckherren Frederick, Berend, Henrick und Otto; Brüder von der Gnade Gottes, Hertzogen the Brunswig und the Lüneburg.* vide GOD. CHRIST. LEISERVM *de praediis in apanagium concessis.* Compara *speculum Saxonicum*, vbi lib. 3. art. 10. narratur, *daß diejenige, so unter Brüdern das Fürstenthum bekommen, des Reichs Fürsten, die übrigen aber schlechthin Fürsten oder Fürstengenoß genant seynd worden.* Hodie tamen et nominibus antiquis.

tamen postgeniti dignitatem ab titulum honoris primogenitorum instar retinent, VITRIARIVS in *instit. iuris publici* lib. 3. tit. 20. §. 66.

§. 3.

Quid sit ius primogeniturae? Ius illud, quod lineae primogenitae tantum hereditatem auitam, omniaque, quae alias vniuersae familiae forent, iura tribuit, adpellatur *ius primogeniturae.* Eam vero *hereditatem auitam* dicimus, quae a maioribus tradita est. Hinc hereditas, quae noua est ratione adquirentis, auita fit ratione posterorum ex eadem linea prognatorum.

et hereditas auita?

§. 4.

Finis iuris primogeniturae. Finis iuris primogeniturae hic potissimum est, ne nimiis diuisionibus patrimonia auita, quibus diuulsis familiae splendor sustineri non potest, dilacerentur.

Probatur et illustratur variis familiarum imminutionibus, * I. Egregie id exprimitur in *thesauri politici* parte prima in *relatione di Francia* fol. 181. hisce verbis: *Questo é costume ordinaria in Francia, non solamente nella corona, má in tutte le case grandi, che il primogenito heredita ogn cosa, e gli altri hanno solamente tanto, ch'egli basta per vivere secondo la qualitá sua.* II) *Che conserva la grandezza delli stati e richezza delle case, che dividende si per testa vetriano presto in niente.* Ita enim diminuuntur nonnumquam familiae, vt alter quidam

dem non indiligens rerum Italicarum obseruatos in libro, cui inscriptio est: *Commentario d' Italia, in Venetia, appresso Giovanni Bareletto*, 1569. vix conqueri satis possit, esse in Italia *tanti Marchesi senza Marchesato, Conti senza Contado, Cavaglieri che non hanno ne cavalli, ne speroni, ne stivali, e nella Lunigiana trenta Marchesi ad un tratto sopra d'un fico per sfamarsi, o due mila conti in un sol contado molto stretto e povero*; prouti referunt ea omnia THOMAS LANSIVS in *oratione contra Italiam*, quae est in opere eius *consultationis de principatu inter prouincias Europae* pag. 722. et IOANNES GEORGIVS KEYSLERVS in egregio opere *der neuesten Reisen*, parte II. pag. 239. et GEORG. HENR. SPRINGSFELDIVS *de apanagiis* cap. 10. n. 6. siue, vti auctor disquisitionis: *Wie ein Fürstlich Haus zu erhalten?* apud BESOLDVM differt. V. ait: *daß sie zuletzt nicht Grafenstand, sondern auch nicht Freyherren oder Edelleute Stand führen können.*

* II. Quam formidolosae sint illustribus plerisque istae terrarum diuisiones, et, quae inde oriuntur, familiarum ruinae, viuis satis coloribus depingunt leges, pacta, testamentaue, quibus ius primogeniturae stabilitur, quorum syluam attulit IOANNES FRIEDERICVS PFEFFINGER in *Vitriario illustrato* tom. IV. lib. III. tit. XX. §. 36. p. 165. sq. §. 40. p. 169. sq. et illustrium familiarum legibus.

* III. Praecipue eleganter et satis neruose illustrissimi COMITES ISENBVRGICI in statuto pri- Specialium gen-

tis Isenburgicae. primogeniturae d. 25, Febr. 1712. se considerasse aiunt: *Wie höchst schädlich und gefährlich es sey, wenn Land und Leute, Graf- und Herrschaften durch allzuvielfältige Abtheilungen zerstückelt und verschlitzet werden; absonderlich aber, was für Unrath, Schaden und Gefahr daraus erwachsen würde, wann die Grafschaft Isenburg und Büdingen, so nunmehro bereits in sechs Theilen bestehet, weiter abgetheilet, oder wohl gar die vier Büdingische Theile (Büdingen, Wächtersbach, Meerholtz, und Marienborn) noch ein Mehrers zerschlitzet werden sollten, allermassen dann daraus erfolgen würde, daß die Herren ihren Standesmässigen Unterhalt nicht einmahl haben, vielweniger aber der Röm. Kayserl. Majestät, und dem Heil. Röm. Reich, auch Chur- und Fürsten, von denen sie Lehen tragen, auf den Nothfall und Erfordern, die Schuldige Dienste leisten, noch die Reichs-Creiß- und andere dergleichen Anlagen praestiren, oder die Fräuleins-Steuer und Wittums-Gefälle entrichten, noch auch die viele allerseits über dem Hals habende Creditores befriedigen, am wenigsten aber Kirchen und Schulen, und die armen Unterthanen, wie doch billig seyn solte, auch die Nothwendigkeit erfordert, conserviren, oder beneficiren könnten, einfolglich ihrer und ihres uhralten Stammes und Namens Splendor allerdings verlieren, und mit Land und Leuten zu Grund gehen müsten.* LÜNIG *spicileg. secular.* Part. 2. *Absatz* 69 §. 33. p. 1647. sq Quae omnia eius, de qua hactenus differui, rei intellectum tam clarum

rum ac facilem reddere mihi videntur, vt dubire non possum, quin is, qui singula haec momenta rite contemplatur, ius primogeniturae cunctis aliis illustrium succedendi modis praelaturus sit.

§. 5.

Vt ne igitur possessiones auitae plurium potestate contineantur, per ius primogeniturae in primogenitum omnia totius familiae iura transferuntur (§. 3.). Vnde terrae, earumque suprema iura, quae superioritatis territorialis nomine insigniunt ICti, soli primogenito cedunt, isque eapropter vniuersam familiam repraesentare dicitur. Et quidquid alias vniuersae cuidam genti, singulisque eius membris pari iure futurum fuissent, hoc, introducto primogeniturae iure, soli primogenito tribuendum est.

Primogenitus, totam familiam repraesentat,

* I. Pertinent huc verba testamenti a LVDOVICO comite *Sainensi* et *Wittgensteinensi* anno 1593. conditi: - - *Dieweil er* (GEORGIVS filius LVDOVICI primogenitus) *als der älteste*, familiae dignitatem *repræsentiret*, cet. quae habet IOH. CHRIST. LÜNIGIVS parte II. *spicilegii secularis*, 43. *Absatz*, §. 98. p. 1046. sq. Euolue quoque testamentum IOANNIS ALBERTI, ducis *Megapolitani*, anno 1573. d. 22. Octobr. scriptum, vbi inter alia § 5. constituit: *daß gemeldter unser freundlicher lieber Sohn, Hertzog Iohannes, als der ältere, regierender Landesfürst seyn, und zu sol-*

Quod exemplis demonstratur.

solcher Praerogativ in alten Briefen diesen Stylum gebrauchen solle: *Vor uns, und unsern freundlichen lieben Bruder, Hertzog Sigismunden Augusten*, cet. Vide LÜNIGS *Reichsarchiv* contin. 2. *in der Fortsetzung*, 4. *Abtheilung*, 6. *Absatz*, §. 6. p. 502. sq. artic. 5.

§. 6.

Quis primogenitus regens? quid linea regens?

Is vero, qui terras auitas cum supremae potestatis iuribus possidet, primogenitus *regens*, pluriumque regentium series, *linea regens* vocatur. Vbi tamen notandum, saepe plures vnis familiae lineas primogenitas esse, quarum quisque primogenitus terras auitas possidet, id quod tum potissimum accidit, si e. g. primus adquirens terras suas inter quatuor filios aequaliter diuidit, et dein eius posteri ius primogeniturae introducunt.

§. 7.

Postgeniti terrarum iuriumque expertes ali debent a primogenito.

Primogenitus ergo regens solus terras possidet, et quasi princeps familiae est, ceteri terrarum iuriumque supremorum nihil habent. Interim vt et hi pro dignitate viuere possint, primogenitus regens merito curare debet; si quidem contrarium foret fini conseruandae familiae dignitatis, quando alter abundaret diuitiis, alteri

teri adeo res angusta domi esset, vt vix, vnde alatur, habeat.

§. 8.

Quidquid autem primogenitus regens iis e gente sua, quorum respectu est primogenitus, ob introductum ius primogeniturae praestare debet, vt inde sustententur postgeniti, id *apanagium* dicitur. Ii vero, quibus datur apanagium tale, *apanagiati* adpellantur, *abgefundene, abgetheilte Herren.* Vide viri illustr. Io. Georgii Estoris *ius publicum-Hassiacum* cap. VII. §. 54. quid sit apanagium?

* I. Difficilium profecto definitionis exemplum est in apanagio. Genus enim, quod vocant, definitionis neque in *vsufructu* recte ponitur, quia apanagium morte haud exspirat, sed in liberos, eosque non primi gradus tantum, verum et in omnes vlteriores descendentes transmittitur; neque in *legitima*, quia apanagium non est pars hereditatis, ne dicam pars tertia aut semis, nec tolli potest uniuersum apanagium, vti potest legitima ob iustam exheredandi causam; neque in *alimentis*, quoniam haec tantum a parentibus, non a fratribus, aliisue cognatis, quos tamen apanagia dare oportet, praestantur. Multo minus *fideicommissi*, aliaeque istius farinae ex iure ciuili depromtae notiones hic quadrant. Cur ita definiatur?

Poterat apanagium dici pecunia, aut delibatio hereditatis.

* II. Quodsi tamen iuris Romani vocem definitioni nostrae inferere necessario nos oporteret, mallem apanagii genus in *pecunia* ponere, quippe quae omne, quod in bonis esse potest, complectitur, vnde et dos pecunia dicitur, etiamsi pariter apanagium non in pecunia numerata solum sed in terris, praediis, reditibus quoque consistere queat. Immo, si nec hoc placeat, ausim paene eodem iure apanagium *delibationem* hereditatis auitae dicere, quo legatum delibationem hereditatis vocauit FLORENTINVS in lege 116. pr. D. de legatis I.

§. 9.

Quis apanagium petere possit, et a quo?

Omnes postgeniti, siue ex linea primogenita, siue, ex aliis lineis prognati, apanagium iure petere possunt, et ab eo quidem, qui vel respectu totius familiae, vel respectu certae cuiusdam lineae primogenitus regens est (§. 7.).

§. 10.

Apanagium est, vbi ius primogeniturae.

Apanagio contentos esse oportet eos, qui tamquam postgeniti hereditatem auitam adipisci non possunt (§. 5.). Ab hac autem nemo descendentium excluditur, nisi introductum sit ius primogeniturae, quod primogenitos tantum admittit ad bona auita, postgenitis apanagium concedit (§. 3. 7.). Hinc apanagium non est, nisi adsit ius primo-

mogeniturae; Contra vbicumque viget ius primogeniturae, ibi necessaria quoque sunt apanagia. Vnde, cur vtrumque ius et primogeniturae et apanagii fere vbique pari ambulent passu, liquet.

§. 11.

Quum igitur ius primogeniturae in familiam quamdam vel lege vel pactis introducatur; etiam apanagium vel legibus vel pactis originem suam debet; illud quidem *legale*, siue *proprium*, hoc *conuentionale* siue *improprium* vocatur. Apanagium vel legale vel conuentionale est.

* I. Pacta, quibus ius primogeniturae introducitur, maximi omnino momenti sunt. Nam et hereditatem auitam et omnia familiae iura in primogenitum transferunt, immo et eo ipso cunctis iuribus suis, quae nomine familiae alias habebant, plane renunciant postgeniti (§. 3. 5.); siue id expresse siue tacite fiat. Qui enim iuri primogeniturae locum relinquit, omne id, quod inde sequitur, non potest nolle. Grauitas pactorum primogeniturae.

* II. Etsi vero ratione modi vtique discrimen reperiatur inter ius primogeniturae apanagiumque legale et conuentionale, ratione effectus tamen haud quidquam interest, lege an pactis initium ceperit ius primogeniturae. Vtrumque enim valet, viget, et omnes, qui ex ea familia oriuntur, stringit, donec aboleatur, quod quomodo fieri possit, docet perillustris IO. VLRICVS Non multum interest inter apanagium legale et conuentionale.

de Cramer in egregio *de valida et inualida iuris primogeniturae abolitione* opufculo.

Capvt secvndvm
docens
qvanta soleant esse apanagia.

§. 12.

Variis modis conftituuntur apanagia.

Qvandoqvidem apanagia eum dantur in finem, vt inde pro dignitate fua fuftententur poftgeniti (§. 7. 8.); hoc multifariam fieri poteft, hinc conftituuntur apanagia vel in aliqua prouinciae parte, ita tamen, vt fupremis iuribus careant apanagiati (§. 7.), vel in praediis quibusdam, vel in pecunia, vel in reditibus annuis, reliq.

plerumque in reditibus.

* Plerumque apanagium complectitur reditus annuos, fiue pecuniam fingulis annis poftgenito exfoluendam. Hoc vero vt eo commodius, certius et fecurius ftat, aliquando aut fortem quamdam, cuius vfurae apanagio pares funt, aut praedium, prouinciamque, cuius reditus magnitudinem apanagii exaequant, poftgenitis adfignare folent. Quoniam autem id eum folum in finem fit, vt inde fuftententur poftgeniti (§. 7. 8.), omnino intentioni repugnaret, cum prouincia

cia post genitis quoque iura supremae potestatis concedere.

§. 13.

Omnium vero harum rerum magnitudo siue quantitas vel lege, vel pacto, vel testamento definitur. Atque ita quocumque modo definita ista apanagii quantitas *certa* vocatur, quae contra *incerta* est, si a solo primogeniti regentis arbitrio dependet. Apanagium vel certum vel incertum est;

§. 14.

Vniuersales autem Germaniae leges sicuti nullae sunt, quae legitimam alicuius, praecipue illustrium personarum, praescribant, ita nec apanagii quantitatem iure Germanico definitam reperies. Nulla tamen lege vniversali definitum.

§. 15.

Immo quum nulla plane sit Germanorum legitima, certe nec ii rem acu tangunt, qui apanagium secundum legitimae proportionem semper constituendum esse, putant. Tantum enim abest, vt legitimae, quae tantumdem cuique fratri tribuit, normam sequatur primogenitus, vt potius alteri maius, alteri minus, alteri exiguum plane apanagium concedi possit postgenito. Nec cum legitima nec secum inuicem semper conueniunt apanagia.

* I. Sic comites Hanouici anno 1691. primogenito maius, postgenitis minus apanagium dari iusse- Quod probatur

exemplo Hanoni- co,

susserunt pacto, cuius verba haec sunt: *Absonderlich aber solle der primogenitus niemalen mehr, als zum höchsten 3000. Reichsthaler, und zwar nur dem ältesten ex secundogenitis loco apanagii jährlich verordnen, wegen Versorgung der übrigen aber jederzeit mit geringen Summen, und so disponiren, damit die Einkünfte nicht zu sehr geschwächet werden etc.* Conf. viri illustri, IO. IACOBI MOSERI differt. *de legitima S. R. I. statuum liberorum*, §. 3. n. 3. 4. p. 8.

et Gotha- no,

* II. Idem clarius adhuc patet *aus der Fürstlich-Sachsen-Gothaischen Primogenitur*-Constitution de anno 1688. d. 6. Febr. §. *Damit aber etc.* vbi legitur: *So begehren wir an unsern geliebten ältesten Sohn und Nachfolgern am Regiment und dessen jedesmahl ältesten Sohn Successorn, und verordnen* titulo institutionis honorabili, *daß er nur gedachtem unserm itzigen zweyten Sohn, Printz Iohann Wilhelm*, 8000. *Thaler, so wir aus väterlicher Liebe alleine Ihme und seiner männlichen Descendentz zum besten verordnet, zu seinem jährlichen Deputat überhaupt an baarem Gelde auf die gewöhnlichen Quartale aus der Cammer ohnfehlbahr auszahlen, dann auch, da uns Gott noch mehr Prinzen bescheren sollte, unserm dritten Sohn* 5000. *Thaler, und vor die übrigen jedem* 4000. *Rthaler, auf gleiche Weise jährlich zum Apanagio reichen und abstatten lassen solle; Unsers jetzigen ältesten Sohns und der übrigen Successorn am Regiment jedesmahligem zweyten*

Prin-

Printzen aber verordnen wir hiermit zu seinem jährlichen Unterhalt 5000. *Thaler, und dann einem jeglichen ihrer übrigen nachgebohrnen Fürstlichen männlichen Kindern* 4000. *Rthaler.*

* III. Notari tamen meretur Augustissimi imperatoris CAROLI VI. resolutio Caesarea d. 17. Aug. 1719. in puncto confirmationis primogeniturae in familia *Schwartzburg - Sondershausen*, cuius verba sequentia satis clare docent, requisitam ibi fuisse aequalitatem aliquam apanagiorum aeque ac legitimae. Decretum enim: *Daß des Herrn Fürsten zu Schwartzburg - Sondershausen testamentarische Disposition, und absonderlich die darinn unter seinen männlichen Descendenten errichtete Primogenitur zu confirmiren sey, jedoch mit diesem Zusatz, nachdem der Herr Fürst zu Schwartzburg - Sondershausen seinen beyden Herren Söhnen Fürst Rudolphen und Fürst Christian* pro apanagio *über die ausgesetzte jährliche* 4000. *Rthaler jeglichem noch* 1000. *Rthaler jährlich, mithin* 5000. *Rthaler jährlich zugeleget, daß der Herr Fürst auch den übrigen drey nachgebohrnen Herren Söhnen, als Fürst Heinrichen, Fürst Augusten, und Fürst Wilhelmen gleiches Beneficium angedeyen mithin auch diesen dreyen ihr Apanagium jeglichem jährlich bis auf* 5000. *Rthlr. erhöhen solle.* Vide perillustris GEORGII MELCH. DE LVDOLF adpendicem operis *de iure primogeniturae* fasc. 5. p. 166.

Aliquando tamen aequalitas apanagiorum requisita est.

Vbi ius primogeniturae, ibi cessat legitima.

* IV. Generatim igitur recte adfirmatur, cessare legitimam iuris Romani, simulac ius primogeniturae alicubi introductum est. Nam vbi ius primogeniturae viget, ibi et apanagia sunt (§. 10.), apanagia vero tollunt legitimam (§. 7. 8. I.); Et secundum ius primogeniturae solus primogenitus hereditatem auitam, postgeniti nullam eius partem nanciscuntur, secundum ius Romanum vero legitima ipsa pars hereditatis auitae est. Id quod plurimis argumentis atque illustribus exemplis egregie probat vir illustr. IO. IAC. MOSER l. d. §. 3. p. 3. sq.

§. 16.

Potius alimentis, quam legitimae conueniunt apanagia.

Magis proinde alimentis, quam legitimae conuenit apanagium in eo, quod quantitas eius aeque atque alimentorum vniuersali lege nulla definitur. Vnde haud raro expresse loco legitimae postgenitis alimenta pro dignitate constituuntur (*ein standesmäßiger Unterhalt*) in pactis de primogenitura et apanagio agentibus; e. g. in transactione fratrum FRIEDERICI CASIMIRI, et IOANNIS PHILIPPI comitum Hanouiae de anno 1652. vbi verba: -- *die nachgebohrne oder jedesmahl, nach Beschaffenheit der Zeiten ihrem Stande gemäß, mit gewissen Alimentations-Mitteln, an statt ihrer Erbpflichttheil, zu Latein* legitima *genannt, ausgewiesen und versehen werden.* Illustr. MOSER. l. d. pag. 7.

§. 17.

§. 17.

Etsi vero leges Germaniae vniuersales tacent de apanagii quantitate, nil frequentius tamen est, quam ut legibus certae prouinciae, seu familiae praescriptis specialibus adcurate definiatur, quid, quantumque apanagii nomine postgenitis praestandum sit. Quae leges speciales, generatim *leges familiae* dictae, sunt normae singulae cuique illustri familiae ab eius principe quodam praescriptae, secundum quam familiae istius controuersiae particulares sunt diiudicandae. Quorsum pertinent potissimum testamenta, pacta et statuta familiarum. Legibus specialibus saepe definiuntur apanagia.

* Sunt quidem leges quaedam, quae ius primogeniturae apanagiumque introducunt, publicae et vniuersales, nimirum sanctio imperatoris CAROLI IV. aurea bulla dicta, quae capite VII. electoribus ordinem succedendi secundum primogenituram praefinit, et instrumentum pacis Westphalicae atque Recessus imperii de anno 1654. vbi Hassiae primogenitura stabilitur. Sed quantum cuique tribuendum sit apanagium, frustra ibi quaeritur. Quod secus est in legibus Germaniae vniuersalibus.

§. 18.

Inter leges familiae primum locum tenent testamenta, quae saepissime quantitatem apanagii praescribunt. Sic in Gotha- Praecipue apanagia

definiuntur testamentis.

thana, Isenacensi, Brunsuicensi, Mecklenburgica, multisque aliis familiis illustribus apanagia definita sunt testamentis, quae pleraque, si non omnia, exhibet GEORG. MELCH. DE LVDOLF in adpendice operis egregii *de introductione iuris primogeniturae.*

§. 19.

Quae vel liberos tantum, vel omnes posteros stringunt.

Notandum tamen, testamento vel vniuersam familiam, vel primos tantum testantis liberos obligari. Saepe enim patet suis tantum filiis apanagium praescribit testamento, quod ceteros posteros minime stringit. Ita e. c. expresse suos tantum filios, non vlteriores posteros, praescriptum apanagium consequi iubet Dux Isenacensis IOANNES GEORGIVS testamento d. 30. Nov. 1685. condito, verbis sequentibus: *So ist doch nicht unsere Meynung, daß unsers ältern Sohns Lbd. bey dero künftigen männlichen Leibes-Erben, und da sie Gott mit mehr als einem Sohne segnen würde, an solches Quantum des Apanagii unter ihrer männlichen Posterität gebunden, sondern befugt seyn sollen, dasselbe auf zuvor gepflogene Berathschlagung mit der Landschaft, nach Billigkeit zu moderiren und einzurichten.* Contra aliquando apanagium etiam expresse descendentibus postgenitorum constituitur, vti e. g. reperi-

peritur *in der Fürstlich Sachsen - Gothaischen Primogenitur - Constitution* de anno 1688. d. 6. Febr. verbis, quae supra retulimus (§. 15. II.) *ihm und seiner männlichen Descendenz zum besten*.

§. 20.

Quanticumque autem valoris sint testamenta, eaque praecipui, quibus filiis suis pater legem fert, tamen ego hanc testamento apanagium constituendi rationem non suaserim, si alio modo id fieri potest. Simulatque enim testamenti modo vox exauditur, ibi legitimam suorum heredum institutionem, siue nominatim ob iustam causam factam exheredationem quaerunt, aut querelam inofficiosi, nullitatis, actionemue, quam vocant, expletoriam concedunt, atque omnes iuris Romani apices obseruari debere putant plerique. Vnde non raro, quantumuis firma habita, testamenta postgenitorum conatibus impugnantur, iudicisque Romanorum deliciis imputi fauore destruuntur.

non tamen omnino suadenda sunt testamenta,

§. 21.

Longe igitur testamentis praefero pacta familiae, quae, quum plane ea ignoret ius Romanum, non facile sub praetextu legitimae, aliorumue eius iuris requisitorum

Sed praeferenda iis pacta familiae.

torum destruere licet, praesertim quum, ipso omnium, quorum interest, consensu ac subscriptione firmata esse solent talia pacta, quae propterea ex sola iuris Germanici constitutione, vbi firmissima sunt pacta, diiudicare oporter. Talibus vero pactis pleraeque, etiam quod ad apanagia pertinet, et aliquando praeter testamenta, reguntur Germaniae gentes, vti de familia Guelfica seu Brunsuicensi, Anhaltina Seruestana, Waldeccensi, plurimisque aliis itidem videre licet in *adpendice* laudati libri, quem Georg. Melch. de Lvdolf *de introductione iuris primogeniturae* scripsit.

§. 22.

et statuta familiarum illustrium.

Conueniunt istis pactis statuta, quae aliquando primogeniturae atque apanagiorum caussa in certis familiis conduntur a primogenito regente, adhibitis tamen plerumque et postgenitis et statibus prouinciae. Quorum etiam exempla haud desunt apud Georg. Melch. de Lvdolf l. d. ex quibus vel solum Isenburgicae familiae adferre iuuat.

§. 23.

Quid sit incertum apa-

Incertum autem est apanagium, si quando solo primogeniti regentis arbitrio, quid

quid poſtgenitis dare velit, relinquitur (§. 13.). Quod tamen arbritrium ita ſe habere debet, vt neque dignitati poſtgenitorum, neque ſimul ſplendori familiae detrimento ſit (§. 4. 7.). Vnde aliquando praeter primogeniti voluntatem etiam arbitrium iudicis ſeu boni cuiusdam viri requiritur, vt pro familiae dignitate, quid poſtgenitis alimenti apanagiiue loco praeſtandum ſit, rite iudicetur.

nagium, et a quo illud conſtituatur?

* Optime haec illuſtrat pactum, cuius iam ſupra (§. 15. I.) memini, comitum Hanouicorum de anno 1691. hisce verbis: *Die nachgebohrne junge Herren und Grafen zu Hanau aber in einer Linie, wie in der andern, mit den Regierungen und Land und Leuten nichts zu thun haben, ſondern mit gewiſſen Apanagiis, ſo wie es der Grafſchaft Vermögen und Zuſtand um eine ſolche Zeit zulaſſen und es der regierende Herr von ein- und dem andern Stam, nebſt Zuziehung ſeiner vornehmſten Räthe, diſponiren wird, verſorget werden ſollen.* Conf. illuſtr. Moser diſſ. *de legitima ſtatuum imperii* §. 3. n. 3. p. 7. ſq. Quibus congruit confirmatio ſtatuti iuris primogeniturae Haſſo-Caſſelani de anno 1628. vbi inſeritur: *Doch mit dieſer Beſcheidenheit, daß ſolcher des* juris primogeniturae *fähiger Fürſt die andere Fürſten nach billigen Dingen und Ermeſſung des Erſtgebohrnen, mit Zuziehung Ritter- und Landſchaft, und wie es bey andern Fürſtlichen Häuſern im*

Heil.

Heil. Reich, so das Recht der Erstgeburth haben, gebräuchlich ist, ablege und sich mit denselben abfinde. Compara quoque confirmationem iuris primogeniturae in familia comitum, modo principum Frisiae orientalis, de anno 1595. et iuris primogenitura Hasso-Darmstadini de anno 1608. apud eumdem illustr. MOSERVM l. d. p. 14.

§. 24.

Incerta apanagia rite computanda sunt, deductis antea primogeniti oneribus.

Quodsi apanagium nec lege, nec testamento, nec pacto definitum est, siue definitum quidem, sed non in summa quadam, e. g. in quarta redituum parte, certum opus est, vt apanagii quantitas arbitrio primogeniti, aut bonorum virorum consilio definienda rite computetur. Prius vero quam id fiat, deducendum omne id, quod primogenitum regentem ob possessionem terrarum auitarum, qua primogenitum, exsoluere oportet, veluti praecipue aes alienum, quia, nisi eo deducto, bona non intelliguntur. Praeterea deducenda quoque omnia salaria, dotalitia, dotes, alimenta, ceteraque, quae primogenito incumbunt, onera

§. 92.

Dein computantur tantum reditus primoge-

In ipsa computatione apanagii prima haec est regula: vt computentur dumtaxat reditus, non ipsa bona, ipsaeue terrae. Hae enim soli primogenito integrae cedunt

dunt (§. 5.), et apanagiati tantum, quantum ad dignitatem suam tuendam sufficit, petere possunt (§. 7.). Reditus vero ii tantum computantur, qui ex terris, quas primogenitus possidet, redundant. Si qua enim in familia plures lineae regentes sunt (§. 6.), is, qui certae cuiusdam lineae primogenitus est, eiusdem lineae postgenitis pro rata tantum suarum possessionum suorumque redituum, non pro rata vniuersae familiae bonorum, apanagia dare debet (§. 9.). niti, non ipsae terrae.

§. 26.

Dein computatis reditibus, iisque, qui incerti nec singulis aequales sunt, ex aliquorum annorum collatione circiter definitis, eorum redituum certa quaedam portio postgenitis apanagii loco adsignari solet. Maxima vero tum in eo haeret difficultas, quota redituum pars in apanagium concedenda sit. Redituum certa pars apanagii loco constituitur.

§. 27.

Quodsi lege, pacto, vel testamento quota ista praefinita, e. g. vt redituum quarta pars apanagium efficiat, cessat quidem ea difficultas. At si nihil tale definitum exstat, vix cuique et primogenito et apanagiato quis satisfacere poterit. Enimuero hoc casu, etsi alias legitima tamquam In dubio tutius est legitimae proportionem circiter sequi.

nor-

norma apanagii non praescribi possit (§. 15.), securius tamen ii, quorum est definire apanagii quantitatem, legitimae proportionem quodammodo sequuntur, ne vel minima conquerendi materia relinquatur postgenitis, quippe qui ne iure ciuili quidem plus legitima petere possunt. In eo vero haec consistit legitimae proportio, vt, quanta postgeniti cuiusque foret legitima, si reditus deductis deducendis (§. 24.), loco massae hereditates foret (§. 25.); tantum cuique postgenito circiter detur apanagium.

Regulae computandae legitimae.

* I. Legitimae eruendae regulis merito hic supersedemus, quum vel tirones haud lateat, primum suam cuiusque ab intestato portionem, dein huius pro numero liberorum quaterno aut minore tertiam partem, quino aut maiore semissem inuestigari debere.

Ordinarie apanagia cuncta quartam redituum partem excedere non debent.

* II. Solet quidem postgenitis modo minus, modo maius apanagium dari. Hoc tamen ex plerisque pactis restamentisque perspexi, omnium apanagiorum summam non superare solere quartam redituum partem. Vti prudentissime Ernestvs Lvdovicvs dux Meiningensis testamento suo d. 26. Febr. 1721. sanxit: *daß sothane Apanagia insgesamt den vierten Theil der gesammten Revenüen des regierenden Herren nicht übertreffen sollen.* Vnde et hoc praecepti loco poni potest, omnium

omnium vnius familiae apanagiorum summam vltra redituum quartam extendi non debere.

§. 28.

Computatio apanagii illustratur exemplo Numburgensi.

Quemadmodum autem hoc computationis argumentum vix intelligi potest, nisi exemplo speciali eius, si qua adest, obscuritas discutiatur; ita omnia haec testamentum quoddam MAVRITII, ducis Saxo-Numburgensis, anno 1681. conditum adeo illustrat, vt vel ex eo solo omnes computandi apanagii regulae edisci queant. Verba eius, quae huc pertinent, haec sunt: *So viel aber zum andern die Versorgung unserer andern Fürstlichen Söhne belanget, wollen und ordnen wir, daß zu Unterhaltung oder so genannter Apanage vor unsere zwey jüngere Söhne oder dero Nachkommen, oder auch des, oder deren, so uns Gott noch bescheren möchte, der vierte Theil des Ertrags unserer Lande nach gewissem hiernechst bemeldtem Abzug, ausgesetzet und angewendet werden soll.* Qui modus computandi dein sequentibus verbis specialissime praescribitur: *Es sollen unsere zur Zeit unsers Absterbens in Dienst und Pflichten stehende geheime uud andere Räthe, die wir zu unseren Cammersachen bestellet, und unser ältester Sohn in Diensten zu behalten hat, den Ertrag unserer Cammer und aller Aemter und Güter, eingeschlossen, was jure postulationis*

besessen wird, und unserm ältesten Sohn als Universal-Erben auch zukommt, wie auch, was aus Steuern und andern Extraordinariis ihm gebühret, in einen Ueberschlag und Extract bringen, was gewiß und beständig ist, für gewiß und beständig ansetzen; das steigende und fallende aber an Gelde aus drey nebst vorhergehenden und justificirten Cammer- und Amtsrechnungen verglichen und proportioniret, wie auch Viehe und Getreyde, Wein, Holtz und dergleichen, so wir in natura genossen, und in keinen Geldanschlag zur Einnahme gekommen, nach deren Preis aus dreyjähriger Rechnung peraequiret, angeschlagen, aber doch alle Frohnen, wie auch die Wildprets-Nutzung, desgleichen die Caduca übergeben, sodann die Amtsbesoldung und andere zu Einbringung und Erhebung der Nutzungen, Administration der Amtsgerichte und Abstattung der Amtsonerum, in Amtsrechnungen übliche Ausgaben (doch daß dabey keine Besoldungen der Adelichen Amtshauptleute, sondern nur der Iustitz-und Rechnungsbeamten in Calculum kommen,) abziehen - - mit gleichhmäßiger Richtigkeit sollen sie auch unsere activ- und passiv-Schulden, Verschreibungen und Vermächtnisse aus den Cammerrechnungen und Documenten angeben, von jenen den Zins in die Einnahme, von diesen aber in die Ausgabe des Hauptextracts über unsere verlassende Intraden bringen, desgleichen die Wittumsonera abziehen;

hen; Endlich auch wenn wir nach Gottes Willen noch eine oder mehr Töchter unausgeſtattet hinterlaſſen würden, vor jeder Unterhalt jährlich achthundert Gulden rechnen, ſolches alles von dem Ertrag des Landes defalciren, und den überbleibenden vierten Theil zum Quanto des Fürſtlichen Unterhalts oder Apanage für unſere beyde jetzige und künftige jüngere Söhne anſetzen -- und behält hingegen der älteſte und regierende Herr, nachdem die Amtsbeſoldungen und Ausgaben, auch Onera in vorgemeldtem Extract abgezogen, und ihm alſo zu gut gangen, alle andere Ausgaben der Beſoldung für die Räthe bey allen Collegiis, auch alle ſeine Hof- und Jagdbedienten. Adi illuſtr. MOSERUM *de legitima* §. 43. p. 52.

CAPVT TERTIVM

DE AVGENDO APANAGIO GENERATIM ET SPECIATIM DE MODO AVGENDORVM PRIMOGENITI REDITVVM.

§. 29.

APANAGIVM ſemel rite conſtitutum mutare non licet, niſi iuſta id ſuadeat cauſſa. Simulatque enim vel lex, vel te- *Quando mutari poſſit apanagium?*

h 2 ſta

ſtamentum, vel pactum apanagium certum praefiniuit, vel, inter primogenitum et apanagiatum, de certa eius ſumma conuenit (§. 17.); vtrique ius quaeſitum naſcitur, ita, vt neque primogenitus apanagium diminuendi, neque apanagiatus, vt augeatur illud, poſtulandi ius ſibi vindicare poſſit. Vtrumque tamen, ſi qua iuſta cauſſa adeſt, fieri, quid? quod vel inuito altero accidere poteſt.

§. 30.

Vltro et augeri et imminui poteſt.

Vti eum, qui ſe ſua in poſtgenitos liberalitate ſpectabilem facere vult, nullae leges impediunt, quo minus eorum apanagia augeat, ita nemo facile dubitauerit, quin et volentibus poſtgenitis apanagia imminui queant, ſiquidem nec liberaliorem eſſe, nec ſuo iuri renunciare, quemdam leges vetant. Et augere quidem primogenitus poteſt apanagium vel ſimpliciter et pure, vel addita poſtgenitis conditione quadam e. gr. vitae caelibis. Ita Henricvs Haſſiae Landgrauius, cum fratre ſuo Hermanno de non ineundo matrimonio pactus, ei ſatisfeciſſe fertur *mit einer ſtattlichen Vermehrung ſeines Unterhalts*, Nicol. Betsivs *de pactis familiarum illuſtrium* p. 245.

§. 31.

Nobis vero non de tali voluntario quodam apanagii incremento ſermo erſt, ſed de eo, quod apanagiatus vel inuito primogenito iure poſtulat. Hoc autem tum potiſſimum accidit, ſi quo caſu fortuito augentur reditus primogeniti, quatenus hic uniuerſam familiam repraeſentat. Aliquando inuito altero apanagium augendum eſt;

§. 32.

Quum itaque fortuitum redituum incrementum eſſe debeat, facile intelligitur, ea omnia potiſſimum huc pertinere, quae hereditatis iure adduntur primogeniti reditibus. Quaecumque vero propria primogeniti induſtria propriisue illius ſumtibus adquiruntur, neutiquam apanagiatis emolumento eſſe poſſunt, ſiquidem ita ſua ſibi induſtria detrimento foret primogenito, ſi e. g. ſingulari parſimonia oppignorata domania reluerit, cet. Vnde expreſſe Dux Iſenacenſis IOANNES GEORGIVS teſtamento ſuo d. 30. Nou. 1685. conſtituit: *Wie dann hingegen, und da der Primogenitus ein oder ander Stück wiederum ein und an ſich löſen würde, alsdenn daſſelbe ihm und ſeinem männlichen Deſcendenten, jedoch allezeit dem regierenden Herrn alleine zu gute gehen, und die Deputaten dadurch nicht erhöhet werden ſollen.* Auctis ſcil. fortuito caſu primogeniti reditibus.

§. 33.

Quatenus ille vniuersam familiam repraesentat.

Dein reditus primogeniti eo intuitu aucti fuerint, necesse est, quatenus vniuersam familiam repraesentat, et quatenus omnium postgenitorum iura in eum translata sunt, adeo, vt et ceteris eius familiae membris alias aucti fuissent reditus, nisi ius primogeniturae vigeret. Quodsi enim incrementum fortuitum accidat non respectu totius familiae, sed ratione solius primogeniti eiusque personae, in illo nihil iuris sibi vindicare potuissent postgeniti, hinc vt apanagium augeatur contendere non possunt.

Non si ratione solius personae primogeniti reditus augentur.

* Fingas e. g. primogenito cuidam legari ab altero insignes terras, et augeri hoc modo haud parum eius reditus. Sane ideo nihil emolumenti capient postgeniti, quia non vniuersae familiae, siue illam repraesentanti primogenito, sed soli huius personae facta est accessio illa. Idem euenit, si forsan locupletissimam vxorem ducens primogenitus nuptiis hisce reditus suos auget. Nam et nuptiae hae solam primogeniti personam respiciunt.

§. 34.

Quot modis fortuito casu reditus augeri soleant?

Vniuersae autem familiae vel primogenito, quatenus eam repraesentat, variis modis fortuita redituum obtingere possunt incrementa, licet omnia fere ex iure hereditario proficiscantur. Nimirum augentur ita

ita reditus, I.) ſi noua extra familiam huic obuenit hereditas, II.) ſi diuerſarum familiarum vnius gentis terrae, altera ſtirpe exſtincta, in altera coaleſcunt, III.) ſi poſtgenitarum emortuorum apanagia redeunt ad primogenitum, IV.) ſi feuda, exſtincta vaſallorum ſtirpe, in dominium directum recidunt, et in domanio remanent, V.) ſi aes alienum familiae forte exſtinguitur.

§. 35.

Auctis reditibus augeri apanagia volunt poſt geniti.

Enimuero quemadmodum alimenta ſolent augeri, ſi quid patrimonio acceſſit; deminui, ſi ad egeſtatem pupillus perductus eſt, L. 3. §. 6. D. *vbi pupillus educari vel morari debeat*; ita, auctis primogeniti reditibus, ſtatim vt apanagia ſua, quae inſtar alimentorum ſunt (§. 16.), augeantur quoque, exigunt apanagiati. Quod quum primogeniti plerumque ſe debere negent, innumerae inde oriuntur lites, controuerſiae et difficultates, quas vix leges familiae accurate ſatis praecidere poſſunt.

§ 36.

Vnde plurimae lites, quae nec familiae legibus

Non deſunt quidem pacta, teſtamenta aliaeque familiarum illuſtrium leges, quae de augendo apanagio auctis primogeniti reditibus quidquam ſtatuunt, ſed neque

fatis decisae.

que eae leges inter se inuicem conueniunt, neque singulae semper adeo clare ac perspicuae sunt, vt nullus controuersiis locus relinquatur. Iuuabit igitur ante omnia has familiarum leges, quanta id fieri poterit, cura expendere, partim, vt earum verba rite explicare liceat, partim, vt, quae diximus, dicemusque, illustremus, partim, vt id, quod plerumque fit, inde eliciamus, et loco regulae inductionis iure statuamus.

Capvt qvartvm
varias de avgendo apanagio illvstrivm familiarvm leges exhibens.

§. 37.

Vnica lex familiae Meiningensis augeri apanagia plane verat.

In iis familiae legibus, quae generatim de reditibus primogeniti regentis quocumque modo auctis aliquid statuunt, vel vnicum dumtaxat inueni exemplum, quod omne prorsus apanagii incrementum deneget postgenitis. Est illud Ernesti Lvdovici, ducis *Meiningensis*, testamentum die 26. Febr. 1721. factum, vbi inter alia legitur: *Als haben sich sowohl jetzige,*

ge, als künftige Apanagiati mit diesem ihnen von uns wohlbedächtlich und nach unserm Fürstväterlichen Gewissen zugetheilten und assignirten Quanto völlig zu vergnügen, und sich eines mehrern weder bey der Landes-Regierung, noch bey den Cammer einkünften und Intraden der Aemter, **es mögen auch die Mutationes, Sterbfälle, Erbgänge und Anfälle künftighin geschehen, sich ereignen, und an unser Fürstlich-Coburg-Meiningisches Haus kommen, wie sie wollen, nicht davon ausgeschlossen, im geringsten nichts anzumassen.**

§. 38.

Vnica quoque Witgensteinensis postgenitis eadem iura ac primogenito tribuit.

Contra et ex altera parte vix vnico plura reperies exempla, vbi postgenitis, quod ad nouas hereditates futuras attinet, eadem iura ac primogenito concedantur. Vnicum tale ego obseruaui in testamento, quod LVDOVICVS senior comes *Witgensteinensis* d. 19. Maii anno 1593. condidit, verbis sequentibus: *Wann aber durch Erledigung, Leben-Sterben-oder andere Beyfäll,* **wie dieselbige Namen haben mögen,** *an Land und Leuten, beweglich und unbeweglich, zu unsern Graf-und Herrschaften ferner*

ner ichtwas kommen und zufallen würde, so wir jetzt nicht in Händen, nach in Anspruch haben, oder in Rechtfertigung stehet, ***an dem allen soll den nicht regierenden hiermit nichts benommen,*** *sondern einen jeden seine rechtmäßige Anforderung und gebührender Zutritt ausdrücklich vorbehalten seyn.*

§. 39.

Vt plurimum apanagia augeri solent auctis reditibus.

Pleraeque tamen familiarum leges, quae de auctis primogeniti reditibus praecipiunt, postgenitis etiam apanagium augeri iubent licet diuersissimis in quaque familia modis id fiat. Praeterquam enim, quod aliud pactum generatim de quibuscumque redituum accessionibus, aliud de noua tantum hereditate, aliud de apanagiis feudisue recidentibus, aliud demum de exstincto aere alieno loquitur (§. 34.), differunt quoque modi, quibus apanagium augeri debeat. Sunt enim familiae leges, quae apanagii incrementum in numerata pecunia; sunt, quae in certa quadam regione; sunt, quae in aliis rebus consistere, volunt.

§. 40.

Certus tamen modus augendi

Certus augendi apanagii modus paucis pactis definitur. Quid? quod vix illud fieri potest, nisi, quanta redituum futura sit accessio,

cessio, certo praeuideri queat. Posset enim, vti summa rerum futurarum nobis incertitudo est, accidere adiectio quaedam redituum satis exigua, quam maiorem fore credideras, et vicissim insigne incrementum, quod paruulum suspicabaris. Et vtrobique profecto alteruter laedetur, si generatim certum apanagii augendi modum certamque summam praefinieris, veluti 1000. apanagii raro definitur.

§. 41.

Raro igitur contingit, vt certus modus augendi apanagii definiatur, nisi certa quoque redituum accessio, eaque sola, respiciatur. Ita e. c. solum hoc incrementum, si terrae Zellenses addantur Calembergensis, ante oculos habuit GEORGIVS, dux Brunsuicensis in §. 15. testamenti sui d. 20. Martii anni 1641. vbi intuitu illius redituum adiectionis certum quoque apanagii augendi modum praescripsit hisce verbis: *Darneben solle der oder die, welche von unsern Söhnen zur Regierung durch Gottes gnädigen Willen gelangen werden, gehalten seyn, denen übrigen ihren Fürstlichen Unterhalt die Zeit ihres Lebens zu schaffen, und so lange etwa das Fürstenthum Calemberg bey unserm Sohn Christian Ludwig allein seyn wird, derselbe einem jeglichen jährlich* 4000. *Rtha-*

Nisi certa sit redituum nouorum accessio.

Vti docet exemplum Brunsuicense.

Rthaler, wann aber das Fürstenthum Zelle dazu kommen sollte, beyde regierende Herren den übrigen beyden Brüdern ingesamt 20000. *und also einem jeden Bruder absonderlich* 10000. *Rthaler -- zahlen und erlegen lassen.*

§. 42.

et Waldeccense. Simile exemplum in pacto mutuo CHRISTIANI LVDOVICI comitis, et GEORGII FRIDERICI principis Waldeccensis de 5. et 7. Iul. 1687. inueni, vbi in eum euentum, quando coalescant iterum terrae Waldeccenses et Pyrmontanae, augetur apanagium quingentis imperialibus, vti patet ex sequentibus eius pacti verbis -- *Gleich wir auch hiermit statuirt und verordnet haben wollen, daß, wofern der in den pactis exprimirte Consolidationsfall der gantzen Grafschaft Waldeck samt der Grafschaft Pyrmont über kurtz oder lang sich zutragen, und deme folglich einer von unsern geliebten Söhnen* vi iuris primogeniturae *in solchen consolidirten Landen allein succediren mögte, selbiger gehalten solle seyn, alsdann das Deputat der --- Rthlr mit noch* 500. *Rthaler zu erhöhen.*

§. 43.

Nonnumquam Aliquando etiam apanagium augetur certa terrarum portione seu regione quadam

dam, sed sine supremae potestatis iuribus (§. 12. I.) Sic e. g. IOANNES ALBERTVS, dux Megapolitanus, eum in casum, si fratribus mortuis terrae Meclenburgicae rursus coniungerentur (§. 34. II.), testamento d. 22. Octobr. 1573. filio suo natu minori ad augendum apanagium destinauit terras quasdam, uti docet testamenti istius §. 12. *Sollte sich auch nach Gottes Schickung der Fall dermassen zutragen, dass unser freundlicher lieber Bruder, Hertzog Ulrich, seiner Lieben Gemahlin, oder auch unsere beyde andere freundliche liebe Brüder, Hertzog Christoffer und Hertzog Carl, vor oder nach unserm Tode verstürben, und also alle die Lande und Herrschaften zu Meclenburg auf unsere Linie und Stamm alleine fallen, so wollen wir doch nicht, dass dieselbige zwischen unsern beyden lieben Söhnen getheilet, sondern unser ältesteter Sohn, Hertzog Iohannes -- darinn allein succediren, herrschen, regieren und eben, aber mehrgenannten unsern jüngsten Sohn* einmahl so viel an Aemtern und Einkommen, *auch Iahrgeld aus der Cammer, den Häusern, Aemtern und Städten, so bey unsers jüngsten Sohns allbereit verordneten Aemtern gelegen, mit obberührter Maass und Vorbehalt,* (scilicet *der Landesfürstlichen Hoheit, Obrigkeit und Herrschung*, quippe

augetur apanagium terraque dam, veluti in familia Meclenburgica.

pe quae paullo ante §. 10. soli primogenito expresse reseruata erat,) *abtreten und einräumen soll, als ihm Hertzog Sigismunden Augusten allbereit vermacht und ausgesetzt ist.*

§. 44.

Aliquando quarta nouorum redituum parte.

Exemplum Isenacense.

Deinde nec hoc rarum est, vt apanagium certa quadam e. gr. quarta parte redituum primogenito obuenientium augeatur vti patet ex verbis testamenti IOANNIS GEORGII ducis *Isenacensis* d. 30. Nou. 1685. scripti sequentibus: *Wann auch durch Gottes Schickung ein Fall sich begebe, wodurch unsere Fürstliche Linien an Land und Leuten durch Erbgangs-Anwartungs-und dergleichen Recht etwas zuwachsen sollte, so wollen und verordnen wir hiermit, daß alsdann solcher Anfall unserm ältern Sohn und jedesmaligen regierenden Herren unserer Linie gantz und allein verbleiben, er aber hingegen schuldig seyn soll, den Apanagiatis ihr Deputat* mit dem vierten Theil der Intraden solchen Anfalls *nach dem Anschlag* de *1572. zu vermehren.*

§. 45.

Exemplum Hassiacum.

Eadem quarta pars ceu apanagii incrementum principibus Hassiacis postgenitis, si quando feuda aperta penes dominum di-

rectum

rectum remanent (§. 34. IIII.), concessa est *in der brüderlichen Hessischen Vergleichung vom* 1. *Sept.* 1628. vbi cautum legitur: *Wann einig Leben, so die Fürstlich-Hessen-Casselische Linie zu verlehen hat, eröfnet, und von dem regierenden Herrn, deme dann die Verlehnung aller solcher Lehne allein verbleibet, nicht wiederum zu Conservir- und Erhaltung der Ritterdienste und andern Lehngebührnis dem gantzen Fürstlichen Hause Hessen zu gut einem andern conferirt, sondern zum Cammergut eingezogen werden sollte, daß alsdann den jüngern Herren Gebrüdern, und ihren Manns-Leibs-Lehns-Erben davon der vierte Theil erfolget und gelassen werden soll.*

§. 46.

Porro in aliis quibusdam illustribus familiis apanagium quidem augendum esse, statutum, verum modus augendi istius apanagii non praefinitus, sed arbitrio primogeniti, aliorumue bonorum hominum relictus est. Solius primogeniti arbitrio ac liberae voluntati in singulari illo casu, si familia aere alieno forte liberata fuerit (§. 34. V.), comprehensis tamen et aliis redituum accessionibus, vtrum augere apanagia velit, nec ne, relictum esse animaduerti in pacto fratrum HENRICI iunioris et GVILIELMI ducum Brunsuicensium de d. 16. Novemb. 1535.

Aliquando modus augendi arbitrio primogeniti relinquitur.

Exemplum Brunsuicense.

1535. cuius haec in aliis sunt verba: *Hergegen sollon und wollen wir, ehegemeldter Hertzog Heinrich und unser Erben, und Hertzog Wilhelm und unser Erben, für unser Fürstlich Unterhaltung, nachdem itzo das Fürstenthum mit merklichen viel wichtigen schulden -- beschwert ist, und zur itzigen Gelegenheit nicht wohl mehr ertragen kann, alle Iar* 2000. *landwerige Gulden -- zurechnen und zubezahlen. -- Iedoch wo sich zutrüge, daß unsers Bruders und seiner Lieb Erben Sachen sich bessern, und das Fürstenthum aus obliegenden Schulden erlediget,* **oder sich mehrer** *würde, so soll es in unserm Hertzog Heinrichs und unser Erben* **Wohlgefallen** *stehen, Hertzog Wilhelm oder seinen Erben obberührte Unterhaltung zu mehren und zu bessern; Doch wollen wir Hertzog Heinrich und unser Erben dazu* **unverhaft und unverbunden** *seyn.*

§. 47.

Aliquando laudo bonorum viorum committitur.

Laudo duorum rerum eius familiae peritorum committitur modus apanagii, tunc demum augendi, sie saltim duobus mille imperialibus augerentur reditus primogeniti, in statuto primogeniturae HONENLOICAE, speciatim lineae *Weickersheimensis* de d. 8. Iun. 1717. vbi statuitur: *Wie*

Wie denn auch auf den Fall, da ein ansehnlicher Erb- oder Heimfall, vel aliud acquisitum *an unbeweglichen Gütern sich ereignete und dadurch die Einkünfte des regierenden Grafen zu Hohenlohe-Weickersheim um ein merkliches, und zwar vor den Antheil unserer Linie* **wenigstens mit 2000. Rthlr. an Reveniien vergrössert** *und vermehret, gleichwohl aber der Apanagirten Grafen* **nicht über vier** *seyn würden, das* Apanagium *und die Deputatgelder* **der Billigkeit nach** *augiret und erhöhet, auch zu Determinirung eines billigmäßigen Quanti* **in zwo unserer Herrschaft** *und solcher Accession-Gefælle und Einkünfte* **wohlkündigen Standespersonen** *comprommittirt und deren* Laudo *parirt werden --soll.* Exemplum Hohenloicum.

§. 48.

Eodem quoque modo patris, tutorum agnatorumue arbitrium in definiendo augendoque apanagio requirit, et praeterea egregia multa habet *statutum primogeniturae* ISENBVRGICVM d. 25. Febr. 1712, vbi praeter alia, quae iam supra me adferre memini (§. 4. III.), ea de re statuitur: *Daß -- jederzeit der ältere, wenn er der Regierung fähig, und sich damit beladen will, allein der regierende Herr unserer jeder Antheils* Exemplum Isenburgicum.

 oder

oder zugetheilten particulier Stammtheils seyn und bleiben, die übrigen Söhne aber mit einem solchen Deputat, als das jetztgedachte Stammtheil ertragen kann, zufrieden seyn, und pro re nata *der Vater, die Vormünder oder nächste Agnaten nach Proportion der Legitimae überhaupt auf Geld determiniren sollen. -- Dafern gleichwohlen -- eine oder die andere unsere Special-Linien oder Antheile, ohne eheliche männliche Leibeserben gantz ausgehen und verfallen sollten, so solle man es dergestalt damit halten, daß dieselbe mit der oder denen andern überbleibenden Special- oder Particulier-Linien ihres Hauses nach dem gemeinen Successionsrecht consolidiret werden, --- jedoch, daß allemahl denen nicht regierenden abgetheilten oder apanagirten Herren ihr Deputat nach Ertrag des Anwachses bey einer jeden Linie oder Theil auf oben beschriebenen Fuß und Regel je und allweg verbessert und vermehret werde.*

§. 49.

Variae augendorum apanagiorum circumscriptiones.

Aliis demum familiarum legibus vix intelligi potest, quot limitibus circumscripta sint apanagiorum incrementa, quae, si vel minima in re primogeniti vires ac redituum proportionem excedant, certe sum-

summo detrimento sunt et primogenito et eius regionibus. Sunt tales circumscriptiones diuersissimae. Numerum liberorum e. g. trinum minoremue praescribit CHRISTIANVS LVDOVICVS comes *Waldeccensis* in additione, quam d. 31. Sept. 1695. pacto de 5. et 7. Iul. 1687. iam supra producto (§. 42.), adiunxit, hisce verbis: *Iedoch was hierinnen* **von Erhöhung der Deputaten** *vor die* vltragenitos *auf* -- *Rthl. versehen ist, das verstehet sich, und soll verstanden werden, auf solchen Fall, wenn der* Apanagiatorum *nur, wie jetzo,* **drey oder weniger** *sind; Da aber solche* **unsere Söhne** *durch Gottes Seegen* **mehr würden,** *alsdann die nachkommende* **das Augment nicht zu geniessen** *haben, sondern dieselbe mit dem vorigen Deputat der --- Rthlr. sich vergnügen sollen.*

Exemplum Waldecense numerum liberorum definiens.

§. 50.

Eosdem fere augendorum apanagiorum fines pro numero et aetate postgenitorum constituit FRIEDERICVS dux *Saxo-Gothanus*, lege, qua d. 12. April. 1685 primogenituram stabiliuit, atque apanagia praefiniens ea hoc modo augeri debere cauit: -- *So haben wir diesem unserm jetzigen eintzigen jüngeren Printzen zu seinem Apanagio*

Exemplum Gothanum secundum numerum et aetatem postgenitorum apanagia

circum-
scribens.

gio überhaupt jährlich 8000. Rthlr. an baarem Gelde -- und dafern uns der Höchste noch mehr Printzen bescheren sollte, vor den dritten Soh 5000. Rthlr. vor die übrigen aber jedem 4000. Rthlr. gleichergestalt zum jährlichen Unterhalt, und also ferner bey der künftigen männlichen Descendenz unsers Successoris *am Regiment jedesmahl vor dessen zweyten Printzen 5000. vor einen jedweden der übrigen aber 4000. Rthlr. deputirt und ausgesezt. Bey künftigen menschlichen Fällen, und insonderheit, dafern sich begebe, daß einer von den jüngern Brüdern oder Vettern ohne männlichen Erben mit Tode abgienge, so fällt dessen* Apanagium *zu des regierenden Cammer zurück, jedoch mit der Maasse, daß er hergegen dem nachfolgenden abgetheilten Printzen oder dessen Linie das verordnete Quantum des Deputats nach der Disposition, welche wir der Apanagien wegen, nach Unterschied des Alters der Printzen, oben gemacht haben, billig erhöhe. Die übrige Masse der Heredität, wenn keine Disposition vorhanden, wird unter den sæmtlichen Brüdern oder Vettern nach den bekannten Successions-Rechten vertheilet, und also es auch mit den mütterlichen und schwesterlichen Erbschaften gehalten.*

§. 51.

§. 51.

Tandem ea quoque huc pertinent, quae reperiuntur in pacto familiae Anhaltinae Seruestanae siue *in dem Fürstbrüderlichen Erbvergleich* de an. 1676. *Sollte aber eines und des andern dieser drey jüngern Herren Gebrüdere Linea aussterben, daß keine Erben männliches Geschlechts von ihnen vorhanden wären; so fallen diese jährliche* 5500. *Rthlr. dergestalt allen drey überlebenden Herren Gebrüdern oder deren* posteris *zurück, daß sie zu gleichen Theilen dessen geniessen, und der* primogenitus *solches nicht allein an sich nehmen, sondern* pro rata *eines jedweden Herren Bruders oder dero Nachfahren jährliches Quantum also augiret werde.*

Exemplum Seruestanum de apanagiis recidentibus.

CAPVT QVINTVM
EX VARIIS FAMILIARVM LEGIBVS GENERALIA QVAEDAM PRINCIPIA COLLIGENS.

§. 52.

Ex hisce tot illustrium familiarum legibus haud difficile erit colligere generalia quaedam, siquidem vix aliter procedi potest in re, vbi vniuersales leges deficiunt, earumque loco diuersissimae cuiusque famili-

Varietas legum familiarum ratione modi au-

gendorum redituum,

miliae leges inſtar normae ſunt. Et primum quidem animaduertes inſignem illam acceſſionum varietatem, quas primogenitis obuenire fingunt iſtae leges familiarum. Aliae enim omne ſine vllo diſcrimine incrementum redituum reſpiciunt, vti docent exempla Meiningenſe (§. 37.), Witgenſteinenſe (§. 38.), Iſenacenſe (§. 44.), Brunſuicenſe (§. 46.), Hohenloicum Weickersheimenſe (§. 47.). Aliae ſingularem aliquem augendorum primogeniti redituum modum ante oculos habent ſecundum ea, quae §. XXXIV. monuimus. Nimirum I.) de noua hereditate agunt itidem exempla, quae modo attulimus, Meiningenſe, Witgenſteinenſe, Iſenacenſe et Weickersheimenſe; II.) de coniunctione, vulgo conſolidatione diuerſarum linearum, Brunſuicenſe (§. 41.), Waldeccenſe (§. 42.), Megapolitanum (§. 43.), et Iſenburgicum (§. 48.); III.) de apanagiis poſtgenitorum defunctorum exſtinctis Gothanum (§. 50.), et Anhaltinum Serueſtanum (§. 51.); IV.) de feudis recidentibus in dominium directum Witgenſteinenſe (§. 38.), et Haſſiacum (§. 45.), demum V.) de aere alieno exſtincto Brunſuicenſe (§. 46.). Vnde liquet fundamento haud deſtitui, quae ſupra diximus (§. 34.).

§. 53.

§. 53.

Ordinarie auctis reditibus augenda apanagia.

Positis iam talibus primogeniti redituum accessionibus, vnicum tantum exemplum, scilicet Meiningense, plane augeri apanagia vetat (§. 37.); Vnicum quoque dumtaxat exemplum, nempe Witgensteinense, postgenitis in incremento redituum fortuito eadem iura ac primogenito tribuit (§. 38.). Ceterae omnes, quas attulimus, quasque adferre ex tanta eius generis legum multitudine potuimus, familiarum leges augeri iubent apanagia, licet modis diuersissimis. Vnde id saltim recte conficitur: Regulam esse, vt auctis primogeniti reditibus augeantur postgenitorum apanagia; Exceptionem esse atque extraordinarium quidpiam, si quando forsan statutum, vt aut plane non augeantur apanagia, aut postgeniti ratione auctorum redituum primogenitis aequiparentur.

§. 54.

Quod incrementum ipsius apanagii proportionem sequi solet.

Quod autem ad modum augendi apanagia attinet, eum vbique variare, vel primo obtuitu quiuis videt. Pleraeque familiae ipsius apanagii proportionem sequuntur in definiendo eius incremento, prout perspicue adparet ex exemplis familiae Megapolitanae (§. 43.), Isenburgicae (§. 48.), et Gothanae (§. 50.). Ex qui-

bus forsan haud inepte collegerim praeceptum hoc: Eadem ratio, quae intercedit inter reditus primogeniti et ipsum apanagium, habenda quoque est inter accessionem redituum, et incrementum apanagii.

Exempl. computationis augendi apanagii.

* Hinc facillima erit augendi apanagii computatio, si liquet, reditus primogeniti deductis deducendis esse v. g. 40000. et apanagium 2000. illos vero augeri 10000. Ibi enim secundum hanc proportionem; 40000; 2000 -- 10000. facile reperies, augendum esse apanagium circiter quingentis.

§. 55.

Aliquando augetur apanagium certa redituum parte, certaue summa, terraue.

Aliae familiae certam auctorum redituum partem, e. g. quartam, relinquunt apanagiatis, testibus exemplis Isenacensi atque Hassiaco (§. 44. 45.). Aliae definitam pecuniae numeratae summam habent, quibus augendum apanagium, e. g. 6000. imperialium in familia Brunsuicensi (§. 41.), 500 in familia Waldeccensi (§. 42.), qua de re tamen iam supra obseruauimus, certam pecuniae summam vix posse definiri, nisi iam praeuideatur incrementum reditibus primogeniti accessurum (§. 40.). Aliae demum vti ipsum apanagium, ita et ea, quae apanagii augendi caussa adiiciuntur, in terris, sed sine supremae potestatis iure, consistere volunt, vti videre licet in testamen-

mento IOANNIS ALBERTI, Megapolitani ducis (§. 43.).

§. 56.

Aliquando incrementum apanagii arbitrio cuiusdam relinquitur; variisque limitibus circumscribitur.

Deinde non definito certo augendi apanagii modo aliquando hoc arbitrio patris, tutorum, agnatorum, aliorumue bonorum hominum (§. 47. 48.), immo nec numquam solius primogeniti placito committitur (§. 46.). Et ne nimiis apanagiorum accessionibus imminuantur ipsius primogeniti reditus, id quod ipsi primogeniturae et apanagii fini repugnat, varias excogitatas esse augendorum apanagiorum circumscriptiones, pariter ex superioribus patet. Sic e. g. in familia Hohenloica Weickersheimensi statutum, vt nisi primogeniti reditus saltim 2000. imperialibus aucti essent, apanagium non augeretur (§. 47.); et in familia Waldeccensi apanagium non augetur, nisi tres tantum vel pauciores adsint postgeniti (§. 49.). Immo et ratione aetatis discrimen aliquod subinde obseruari, patet ex exemplo Gothano (§. 40.), vt scilicet secundogenitus maius, tertiogenitus minus nanciscatur et apanagium et eius incrementum.

Capvt sextvm.

QVID DEFICIENTIBVS FAMILIARVM LEGIBVS DE AVGENDO IMMINVENDOVE APANAGIO STATVENDVM SIT?

§ 57.

Quid si nullae adsint familiae leges de augendo apanagio?

Non quidem in ipsis, quas enumeraui, familiae legibus desunt, quae variis earum interpretationibus, atque ideo variis controuersiis occasionem saepe praebeant; prouti id ipsum ex infra adferendis exemplis sat liquebit. Interim aliqua tamen tunc norma decidendi adest, qua fere prorsus destituimur, si deficiunt pacta, aliaeue familiarum leges. Tunc sane difficillimum est, quod sentimus, dicere, et quod res est, sentire. Quodsi enim vel omnes, eosque clarissimos iuris interpretes roges, vtrum apanagium, auctis primogeniti reditibus, augendum sit, nec ne? quaeue proportio hac in re obseruanda? certe aut altum silentium reperies in plerisque tantum non omnibus, aut in paucissimis iis, qui leuiter hanc rem attingunt, in aliam fere alium sententiam discedere animaduertes. Ego vero aliorum prius opiniones enumerare, dein, quod res est, saltim, quod

quod mihi videtur, certis, quoad eius fieri poterit, firmare ſtudebo principiis.

§. 58.

Sententia Springsfeldii ea de re.

Vix quisquam de apanagio augendo auctis primogeniti terris aliquid, quantum ſcio, attulit, praeter GEORGIVM HENRICVM SPRINGSFELDIVM, qui tamen non ſibimet ipſi ſemper conſtare, ita autem hac de re ſentire videtur: Diſtinguendum nimirum eſſe, vtrum ius primogeniturae lege, an pacto, ſeu placito tantum fratrum introductum ſit? ſiue, quod idem SPRINGSFELDIO eſt, vtrum apanagium proprium, an improprium vigeat?

§. 59.

Qui aliter ſentit de apanagiis legalibus,

Quando ius primogeniturae et apanagia lege quadam nituntur, plane apanagium augendum non eſſe, adfirmat SPRINGSFELDIVS de apanagio cap. 11. n. 25. ſq. cum TIRAQVELLO *de iure primogeniturae* quaeſt. 53. n. 22. ſq. et COTHMANNO vol. 2. conſ. 3. n. 323. Cuius rei vnicam hanc adferunt rationem, *quod et filia, quae tempore dotationis et renunciationis ſuam legitimam percepit, nihil amplius auctis facultatibus paternis petere poſſit.*

§. 60

§. 60.

ac de conuentionalibus.

Alia plane sentit idem SPRINGSFELDIVS *l. d.* n. 33. et cap. 10. n. 18. si quando fundamentum apanagii non lex, sed pactum est, veluti si quis, se viuente primogenito apanagio contentum fore, pacto stipulatus est. Tunc enim auctis primogeniti terris apanagiatos, non augeri tantum apanagium, sed et ipsam nouae hereditatis portionem, petere posse putat, *quia tale pactum ad casus futuros et nouas hereditates haud extendendum sit; idcirco partem terrae nouiter hereditario iure deuolutae non apanagii, sed hereditatis ac dominii titulo et iure, vel inuito primogenito, postgenitis deberi.*

§. 61.

Quae distinctio huc non pertinet.

Verum, si, quod res est, dicere licet, quid distinctio ista inter apanagia propria et impropria siue legalia et conuentionalia (§. 11. II.) ad hanc rem facere possit, ego equidem haud video. Etenim eodem vigore, quo leges, etiam pacta ius primogeniturae et apanagia firmant, neque tantum duobus hisce modis interesse vmquam crediderim, vt in altero omne prorsus incrementum denegandum sit apanagiatis, in altero hi vel primogenitis recte aequiparentur. Ego vero ante omnia primum iuris pri-

primogeniturae finem hic fundamenti instar habendum esse reor, ne scilicet nimiis terrarum diuisionibus familiae splendor imminuatur (§. 4.).

§. 62.

Enimuero huic fini e diametro contrariari mihi quidem videtur, si terrae, nouo hereditatis incremento primogeniti bonis accedentes, aequis partibus inter primogenitum pariter ac postgenitos diuiderentur. Etenim vetat ius primogeniturae terras diuidi; hic diuiderentur tamen. Quodsi igitur, vti decet secundum ius primogeniturae, diuisiones euitare velis, et, si non augere, diminuere tamen nolis familiae dignitatem, necesse profecto erit, vt soli primogenito regenti, et ipsae terrae, et earum incrementa concedantur.

Potius secundum finem primogeniturae soli primogenito terrae earumque accessiones cedunt.

§. 63.

Multo magis haec tum locum habent, si partes dumtaxat familiae auitae, diuisae olim inter plures stirpes, harum altera exstincta, vti aiunt, consolidantur, siue diuersa vnius familiae stemmata iterum coalescunt (§. 34.). Ibi enim, si suam cuique postgenito tribueres noui huius incrementi portionem, reuera denuo diuiderentur bona auita, id quod omnino primogeniturae fini repugnat (§. 4.).

Maxime, si tantum familiae stemmata coalescunt.

§. 64.

§. 64.

Nam et pacta primogenituræ ad futuros casus pertinent,

Neque quidquam hic valet illa SPRINGSFELDII ratio, quod in apanagiis impropriis pacta, quibus ea stabiliuntur, ad futuros casus non sint extendenda. Nam id ipsum est, quod pacta primogeniturae innuunt, vt hereditas auita in linea tantum primogenita resideat (§. 3.). Certe vero, hoc non ad praeterita, nec ad praesentia solum, sed praesertim quoque ad futura pertinere, res ipsa docet.

Licet tantum de hereditate auita loquantur.

* At obiicis fortasse me ipsum hereditatem *auitam* dumtaxat includere iuri primogeniturae (§. 3); hinc tacite saltim hereditates nouas ab eodem iure liberare. Vnde vtique SPRINGSFELDIVM recte, quod pactis bona auita, non futura stringantur, statuere, et ex mea me ipsum refelli responsione, putas. Concederem sane omnia, si de vera *hereditatis auitae* significatione inter nos conueniret. Sed bona, inquies, auita sunt, quae a maioribus in nos deriuantur. Hoc quoque concedo. Verum nonne bona nobis adquisita, nobisque *noua* dicta, posteris nostris auita fiunt? Nonne de *linea primogenita* sermo est, siue de serie omnium descendentium primogenitorum (§. 2.), et maiores et posteros respicere, atque ita loqui debemus, vt et his et illis quadrare possit locutio? Nonne demum ergo iure dicitur ius primogeniturae soli lineae primogenitae hereditatem *auitam* tribuere, quae auita est tum ratione maio-

maiorum meorum, tum ratione posterorum? Vnde liquet, etiam nouam hereditatem, si de linea primogenita loqueris, in auita referri posse, ac proinde omnino inesse pactis quibuscumque de iure primogeniturae initis (§ 3.).

§. 65.

Quid? quod et alio modo adlatas dubitationes eneruare, meamque simul sententiam firmius stabilire auserim. Nempe cedunt primogenito omnia iura, quae ad regimen ac supremam potestatem et possessiones terrarum pertinent, quaeque alioquin vniuersae familiae futura essent, nisi vigeret ius primogeniturae (§. 5.). Et in pactis, quibus introducitur hoc ius, postgeniti cunctis iuribus, quae summam potestatem, regimen, aut terrarum possessiones complectuntur, renunciant apanagiati, siue id expresse, siue tacite fiat (§. 11. l.). Eapropter quum in primogenitum regentem fere omnia vniuersae familiae iura quasi confluere videantur (§. 5.); quid magis congruum esse possit, nescio, quam vt primogenitus nouas, quae vniuersae familiae alias accessurae essent, hereditates solus possideat, si quidem et iura postgenitorum in se recipit, et eo ipso familiae dignitatem ac splendorem conseruat, immo auget.

Vlterius probatur, nouas hereditates soli primogenito accedere.

§. 66.

§. 66.

Quia scil. euitandae diuisiones, et primogenitus iura totius familiae habet.

Quae quum ita sint, certe inde conficere licebit, nouas hereditates, quae vniuersae familiae, iure primogeniturae quocumque modo introducto (§. 11. II.), obueniunt, soli primogenito regenti cedere, nec quemquam postgenitum eius partem iure petere posse; tum quia euitandae diuisiones (§. 4. 62.), tum quia omnia familiae iura in primogenito resident (§. 5. 65.). Vnde quaelibet verba pactorum, legumue, quae de accessionibus hereditariis quidquam statuunt, vbi ius primogeniturae viget, quadrant solis primogenitis, neque vllo modo ad postgenitos extendi possunt. Cuius rei exemplum habebis infra (§. 90. sq.).

§. 67.

Augenda tamen sunt apanagia.

Quemadmodum autem aequitas postulat, vt primogenitus, qui hereditatem auitam possidet, vt postgeniti pariter pro dignitate viuere possint, curet (§. 7.); apanagium vero pro rata redituum, quibus fruitur primogenitus, constitui solet (§. 25.); ita dubium non est, quin augenda sint apanagia, auctis primogeniti terris et reditibus, maxime quum et alimenta, quibus haud omnino dissimilia sunt apanagia

gia (§. 16.), cum patrimonio et augeantur et diminuantur (§. 35.).

§. 68.

Corruit igitur et hic Springsfeldii opinio, quasi apanagium legale numquam augeri debeat (§. 59.). Praeterquam enim, quod paullo ante, distinctionem istam inter legale et conuentionale apanagium hic nullius momenti esse, me ostendere memini (§. 61.), iniquissimum profecto foret, nihil emolumenti tribuere apanagiatis, si noua familiae obuenerit hereditas, quum et generatim apanagium omnium primogeniti redituum proportionem sequatur, et, nisi introducto primogeniturae iure, cum omnibus sua cuiusque hereditatis portio communicanda fuisset, cui quidem ipsi, sed non inde omni apanagii incremento renunciarunt postgeniti, perillustr. Georg. Melch. de Lvdolf *de iure primogeniturae* parte spec. aph. 12. n. 14. licet legalia sint.

§. 69.

Equidem leges apanagii legalis summam modumque certum praefinire (§. 13. 17.), neque ab eo facile recedi posse, haud ignoro. Neque vero re ipsa a lege disceditur, dum pro rata incrementi augetur apanagium, sed ipsi legis rationi conuenientis- Quia legis ratio iubet augeri apanagia.

ſimum eſt, ſicuti pro bonorum, vti tunc ſunt, reditibus apanagium definiuit lex, ita et augeri illud, ſi reditus iſti augentur.

§. 70.

Diuerſa ratio eſt legitimae filiarum.

Neque porro obſtat nobis exemplum filiarum, quae, legitima ſua ſemel percepta, quamuis dein auctis facultatibus paternis, nihil amplius vmquam recipiunt (§. 59.). Alia enim eſt apanagii, ac legitimae ratio. Haec certe ſemper definita eſt, eaque ſemel percepta, amplius nihil debetur, maxime quum acceſſerit renunciatio; contra illud pro redituum multitudine conſtituendum, hinc et iis auctis augendum eſt.

§. 71.

Sed conuenit iis, quae diximus, analogia legum familiarum,

Tandem omnia, quae argumentis hactenus diſputauimus, quam maxime firmantur per ea, quae ex ipſis plerarumque familiarum legibus, tamquam e fontibus, hauſimus. Haec enim ſatis clare docent, augenda eſſe apanagia auctis primogeniti reditibus, contra extraordinarium eſſe, ſi vel plane non augeatur apanagium, vel poſtgeniti ratione noui redituum incrementi primogenitis aequiparentur (§. 53.).

§. 72.

§. 72.

Immo magis magisque id firmatur ipsis rerum gestarum testimoniis. Ex sexcentis enim vel vnicum dumtaxat adferre sufficiat exemplum illustre, ex quo reuera auctum esse apanagium ob auctos primogeniti reditus adpareat. Scilicet mortuo die 18. Dec. 1690. duce *Ienensi*, IOANNE GVILIELMO, quum terrae Ienenses primogenito duci *Isenacensi*, IOANNI GEORGIO, obtigissent, hic eo modo auctis reditibus suis, auxit quoque postgeniti fratris apanagium *mit dem Amte Allstädt*, reseruatis sibi tamen supremis iuribus *der Landeshoheit*. Vide *den Fürstbrüderlichen Recess der Herren Gebrüdere Iohann Georgs und Iohann Wilhelms Hertzoge zu Sachsen, das Amt Allstädt betreffend, vom 29. Iul. 1691.* et obseruantia.

§. 73.

His ita constitutis, dubium non est, aucto patrimonio auito noua quadam hereditate (§. 34.), non quidem eius partem (§. 66.), sed incrementum tamen apanagii sui petere posse apanagiatos (§. 53.), et ab eo quidem, qui ratione apanagiati petentis est primogenitus regens (§. 9.). Verum quale sit incrementum illud, quomodo, a quibus, qua lege, qua norma, qua pro- Dubium tamen, quomodo augendum sit apanagium.

proportione, conſtituendum ſit, nondum liquet.

§. 74.

Niſi ea de re certum quid ſtatuerint leges familiae.

Sicuti autem generatim de ipſo apanagio conſtituendo iam ſupra monuimus, facillime certam eius definiri ſummam, ſi ea de re iam lege, pacto aut teſtamento quid conſtitutum eſt (§. 17. ſq.); ita et haud difficile, quantum oporteat eſſe incrementum apanagii, definitur, quando leges, pacta, vel teſtamenta hanc in rem cauerunt certi aliquid, cuius rei exempla, Brunſuicenſe, Waldeccenſe, Iſenacenſe et Haſſiacum, attulimus ſupra (§. 41. ſq.).

§. 75.

Quod ſi non factum, ſequi oportet proportionem ipſius apanagii.

Contra ea ſi nihil tale lege, pacto vel teſtamento cautum, vel cautum quidem nonnihil, ſed ita, vt non inde adpareat, quantum apanagii incrementum decernendum ſit, quod potius arbitrio primogeniti relictum eſt; tunc in definiendo incremento iſto eamdem, quam ſupra in ipſo apanagio (§. 27. ſq.), deprehendimus difficultatem. At vero et eadem, quae ibi tradidimus praecepta, hic normae loco ſequi nihil dubitamus.

§. 76.

Primum proinde hereditati, quae nouiter possessionibus primogeniti accessit, deducenda sunt omnia, quae eius possessorem soluere oportet, onera hereditati illi inhaerentia, veluti aes alienum, salaria, dotalitia, dotes, alimenta, cet. (§. 24.). Quibus omnibus deductis, computandi reditus superstites (§. 25.), iique incerti, collatis aliquorum annorum rationibus, quantum fieri potest, in verisimiliter certam summam redigendi sunt (§. 26.).

Hinc deductis oneribus, computandi reditus.

§. 77.

Definitis certe nouae hereditatis reditibus, quotam eorum partem in augendo apanagio ante oculos haberi oporteat, inquirendum est, id quod iterum omni caret difficultate, si lege, pacto, vel testamento tale quid praescriptum est. Sin pacta, testamenta legesue ea de re tacent, vix securior norma, quam legitimae proportio, tradi potest. Quanta nimirum cuiusque futura esset legitima, si reditus isti, deductis oneribus, massam hereditatis efficerent; tantum apanagiatis circiter conceditur apanagii incrementum (§. 27. 76.).

Et augenda apanagia circiter secundum legitimae proportionem.

* Sic si e. gr. fingas, quatuor fratribus, quorum alter primogenitus regens, ceteri post-

Quod exemplo illustratur.

k 3 ge-

geniti sunt, obtingere hereditatem, cuius reditus sint 15000., deducenda esse onera 5000 et superesse 10000. loco massae hereditatis, portio ex massa hac siue reditibus singulorum fratrum ab intestato foret cuiusque 2500. quae, quia quatuor fratres adsunt, in tres partes diuisa, efficerent 833⅓. cuiusque legitimam. Vnde circiter vniuscuiusque apanagii incrementum in numerum rotundum 800. reduci posset.

§. 78.

Non vlterius augetur apanagium, si iam praeoccupata est apanagii accessio.

Quum itaque apanagiati plus petere non possint, quam legitimam circiter redituum ex bonis auitis (§. 27.), iterumque accessionis loco legitimam redituum ex noua hereditate (§. 77.); euidenter inde sequitur, vt sua sorte contentus esse debeat postgenitus ille, qui iam ante nouae hereditatis accessionem tantum a primogenito percepit, quantum legitima redituum et auitorum, et hereditariorum posthaec accedentium efficit. Hinc quoniam talis apanagiatus quasi iam praeoccupauit apanagii sui incrementum, cessat primogeniti obligatio ad vlterius apanagium illud augendum.

§. 79.

Contra augetur, licet pactum

Contra si vel expresso pacto promiserit postgenitus, se viuente primogenito apanagio suo contentum fore, nihilo tamen minus

minus illum, auctis primogeniti reditibus vt augeatur quoque apanagium suum, petere posse crediderim. Quum enim quaelibet pacta sub conditione ineantur, vti aiunt, *rebus sic stantibus*; certe, si adeo insignis mutatio accidit, vt vel bona ista, quorum proportionem apanagium sequitur, augeantur, pacti vim et obligationem tanto magis variari necesse est, quanto notius, et minimam circumstantiam totum negotium variare.

quoddam obstare videatur;

§. 80.

Denique nec id praetermittendum est, adcurate ponderari debere, quis, et ex quanta nouae hereditatis parte incrementum apanagii exsoluere debeat. Enimuero, si quando in vna familia plures lineae regentes sunt, id quod facile per diuisionem quamdam, ante introductum ius primogeniturae factam, accidere potest, is, qui certae cuiusdam lineae primogenitus est, eiusdem lineae postgenitis pro rata suarum possessionum, suorumque redituum, non pro rata vniuersae familiae bonorum, apanagia dare, eaque augere debet (§. 9.).

Et quidem a cuiusque lineae primogenito.

§. 81.

Postremo loco etiam haec, quae sane haud nullius momenti est, quaestio attingenda

Imminutis primogeniti

reditibus, imminuenda quoque sunt apanagia:

genda nobis erit: vtrum quoque imminutis primogeniti reditibus imminuenda sint apanagia? Et profecto quidem nulla adest dubitandi ratio, quin eodem modo, sicuti auctis primogeniti reditibus augeri oportet apanagia, ita quoque pro rata diminuantur apanagia imminutis primogeniti regentis reditibus.

§. 82.

Tum quia generatim apanagia redituum proportionem sequuntur;

Quemadmodum enim certissimum est, apanagia sequi redituum, quibus primogenitus fruitur, proportionem (§. 25.); ita perinde esse oportet, augeantur reditus isti, an diminuantur. Priori nimirum casu augetur quoque apanagium, posteriori deminutionem patitur.

§. 83.

Tum quia alias facile imminueretur splendor familiae.

Et quum iuris primogeniturae atque apanagiorum primarius ille finis sit, vt conseruetur familiae splendor, nec detrimentum capiant facultates auitae (§. 4.), certe multo magis curandum est, vt ne apanagia excedant redituum vires, quam nimis exigua sint pro redituum proportione. Hinc magis contrarium foret fini iuris primogeniturae, si, imminutis licet primogeniti reditibus, tamen eadem manerent apanagia, quam si, auctis iis reditibus, non augerentur apanagia.

gia. Hoc enim tanto primogenito esset emolumento, quanto illud detrimento.

§. 84.

Quantum tamen detrahendum sit apanagiis, vix aliter, quam generatim ita definiri potest, vt proportionem redituum, eorumque vires imminutas ante oculos habeat primogenitus, quippe cuius arbitrio hac in re multa relinquenda sunt.

Ipsa imminutio potissimum primogeniti arbitrio relinquenda.

§. 85.

Paucissimis quidem illustrium familiarum legibus ea de re quidquam statutum legitur. At duo tamen testamenta, quae sola, quantum scio, quaestionem hanc de imminutis primogeniti reditibus attigerunt, apanagia ex aequo arbitrio primogeniti, bonorumque virorum imminui iubent. Vtriusque testamenti verba, quae huc pertinent, operae pretium erit, adscribere. Est scilicet alterum testamentum GEORGII ducis Brunsuicensis d. 20. Martii 1641. scriptum, vbi §. 15. constitutioni apanagiorum additur: *Es sey dann, welches der barmhertzige Gott väterlich verhüte, dass das gantze Land in den betrübten Stand geriethe, dass dieselbe* (scil. apanagia) *ohnmöglich erfolgen könnten, vff welchen Fall sich die nicht*

Quod probatur exemplis illustribus, veluti Brunsuicensi,

regierende, der Billigkeit nach weisen lassen und schicken sollen.

§. 86.

et Isenacensi. Maiori adparatu ea de re agit testamentum Io. Georgii, ducis Isenacensis, quod iam supra memorauimus (§. 44.), vbi etiam haec leguntur: *Dafern aber ein und anders von unsern Eisenachischen Landen und dessen pertinentien angesprochen oder würcklich entwendet würde, oder es begeben sich durch Gottes Verhängniss solche schwere und unvermeidliche Zufälle, dadurch die Landeseinkünfte um ein merckliches verringert würden, und solcher Abgang durch des regierenden Herrn möglichen Fleiss nicht, oder doch in geraumer Zeit erst zu ersetzen, so ist demselben unverwehret, die wahre Bewandniss zu remonstriren, und mit Niedersetzung verständiger Räthe und erfahrner Personen aus der Landschaft mit dem abgetheilten Herrn Bruder oder Vetter auf eine Moderation des Deputats, so lange es nöthig, zu handeln, oder auch da nicht anders heraus zu kommen, durch Interposition und Auctorität hoher Anverwandten zu billigmässiger Erörterung zu gelangen.*

CAPVT SEPTIMVM

EXHIBENS ILLVSTREM QVAMDAM SPECIEM GENTIS ISENBVRGICAE DE AVGENDO APANAGIO.

§. 87.

NON equidem ea, quae dixi, ita intellectu difficilia esse reor, vt sine exemplis ea adsequi haud liceat. Vt tamen tanto maiori luce perfundatur vniuersum hocce argumentum, non possum non addere speciem quamdam et illustrem, et perspicuam, et egregiam satis, quam verbo quidem attigit perillustris olim Augustissimi, quod Wetzlariae floret, iudicii Assessor, GEORG. MELCH. DE LVDOLF p. 21. fasciculi VI. quem operi suo *de introductione iuris primogeniturae* adiunxit, sed cuius omnes circumstantias, veraque rerum momenta pro singulari, quam praedicare satis non possum, beneuolentia mecum vir illustris, quem honoris caussa nomino, IO. ADAM. KOPP, litteratae decus Hassiae, communicauit.

Ad illustrandum argumentum hoc additur species quaedam Isenburgicae familiae;

§. 88.

In illustrissima comitum ISENBVRGICORVM familia ius primogeniturae, iam anno

Vti singulari lege in-

trodu-ctum ius pri-mogeniturae. anno 1687. pactis familiae, et anno 1692. statuto quodam introductum, anno demum 1713. ab augustissimo imperatore confirmatum est; hac lege, vt I.) primogenitus, modo capax sit, terras omnes cum supremae potestatis iure possideat, siue regens sit; II.) postgeniti vero apanagio, et tali quidem, quod a patre, tutore, vel agnatis secundum legitimae proportionem in numerata pecunia constituitur, contenti esse debeant; dein III.) si qua linea specialis ob defectum masculae prolis exstinguatur, vt cum ceteris lineis consolidetur iure successionis communi, ita tamen, vt IV.) pro rata talis incrementi apanagiatis augeatur apanagium (§. 48.).

§. 89.

Genealogia comitum post introductum ius primogeniturae. Interim post obitum comitis Io. Ernesti quatuor eius filii, Io. Casimirvs, Ferdinandvs Maximilianvs, Georgivs Albertvs, et Carolvs Avgvstvs quatuor effecerunt lineas (§. 6.), nimirum *Büdingen*, *Wächtersbach*, *Meerholtz et Marienborn*. Natu minimus Carolvs Avgvstvs de Marienborn anno 1725. improlis moritur, ceteris fratribus iam praemortuis quidem, sed relicta prole. Natu secundus Ferdinandvs Maximilianvs, cuius linea erat *Wäch-*

Wächtersbach, progenuerat duos filios FERDINANDVM MAXIMILIANVM et GVILIELMVM, quorum ille, ob introductum ius primogeniturae, primogenitus regens in *Wächtersbach* erat. Primo et tertio ſingulo vnus ſuperſtes erat filius ſecundum praeſens ſchema:

IOANNES ERNESTVS
Comes de Iſenburg et Büdingen.

Io. Caſimir., *de Büdingen.*	Ferd. Maxim., *de Wächtersb.*	Georg. Alb., *de Meerh.*	Carol. Aug., *de Marienb.*
Ern. Caſimir.,	Ferdin. Maxim. – Guilielm.	Carolus Friedericus.	† 1725. ſine prole.

§. 90.

Lineae ſecundae apanagiatus lineae quartae extinctae portionem poſtulat.

Morte CAROLI AVGVSTI exſtinguebatur linea ſpecialis de *Marienborn*, conſolidanda ſecundum ſtatuta primogeniturae cum ceteris lineis ex iure ſucceſſionis communi (§. 88). Tres lineae ſuperſtites exſtinctae portionem tribus aequis partibus inter ſe diuidunt, GVILIELMO ceu lineae Waechtersbacenſis ſecundogenito ob ius primogeniturae nihil tribuunt. Hic, ex iure communi ſolos germanorum liberos ſuperſtites in capita, vti aiunt, ſuccedere, hinc hereditatem Marienbornenſem quatuor partibus diuidendam, ſibique quartam

tam ceteris aequalem portionem dandam eſſe, ſtatuit, prouocans ad verba ſtatuti. *Nach dem gemeinen Succeſſionsrecht* (§. 48.).

§. 91.

Sed contra finem iuris primogeniturae,

At vero ſaluo iure primogeniturae fieri non poſſe, vt poſtgeniti aeque ac primogeniti terras ac poſſeſſiones conſequantur, ſupra, quantum ſatis eſt, oſtendimus (§. 5. ſq.), maxime ſi ſtemmata auita tantum coaleſcunt, quae incrementa ſi cum omnibus ſpecialium linearum membris communicare velles, numquam primogeniturae finem (§. 4.) adſequi liceret, verum ſemper nouis diuiſionibus denuo in infinitum vsque dilacerarentur bona auita.

et contra intentionem ſtatuti Iſenburgici.

Sed quid ſi verba: *nach dem gemeinen Succeſſionsrecht*, vlterius vrgeas, eaque tollere, quae diximus, obiicias? Reſpondeo, verba haec, vti aiunt, terminis habilibus ita, vt conuenit, ſaltim ita, vt ne contradicant primogeniturae iuri, intelligi oportere. At repugnat huic iuri, admittere poſtgenitos ad partes hereditatis auitae, non repugnat admittere primogenitos tantum, eosque *nach dem gemeinen Succeſſionsrecht.* Facillime igitur hoc modo et iuri communi, et ſtatuto huic ſatisfacere potes, ſi verba ea ita interpretaris, vti reuera explicari debent, vt coaleſcens alterius

rius cuiusdam lineae hereditas diuidatur inter primogenitos aliarum linearum regentes ſecundum ius ſucceſſionis commune, contra apanagiatis nulla ipſius hereditatis pars, ſed augmentum tantum apanagii concedatur (§. 53.). Quae interpretatio ipſis quoque ſtatuti noſtri verbis ſtatim ſubſequentibus ſatis ſuperque comprobatur, dum dilucide ibi additur conſtitutio de augmento apanagii (§. 48.).

§. 92.

Dein petit apanagii incrementum pro rata totius nouae hereditatis.

Certum proinde eſt, comitem GVILIELMVM petere non poſſe partem hereditatis Marienbornenſis, ſed incrementum apanagii tantum. Verum et hic noua non deſunt controuerſiae argumenta. Contendit enim GVILIELMVS, augendum eſſe apanagium ſuum *nach Ertrag des Anwachſes*, ita, vt haec acceſſionis proportio ſecundum vniuerſam Marienbornenſem hereditatem definiri, adeoque et Büdingenſis, et Waechtersbacenſis, et Meerholtzenſis comites pro ſua quisque rata ad augendum GVILIELMO apanagium quidquam contribuere debeant.

§. 93.

Sed nec id vltra portionem fra-

Quum autem primogenitus apanagium tantum iis e gente ſua dare debeat, quorum reſpectu eſt primogenitus (§. 8.), quum-

tris sui procedit.

quumque vicissim postgeniti non nisi ab iis apanagium petere possint, quorum respectu sunt postgeniti (§. 9.); euidens est, suae quemque lineae postgenitis apanagia praebere debere, vlterius neminem obligari. Vnde comes GVILIELMVS a fratre suo petere quidem potest apanagium eiusque incrementum, minime vero a consobrinis aliarum linearum. Neque igitur plus frater apanagii dat, illudue amplius auget, quam pro rata redituum suorum, non pro rata redituum vniuersae familiae.

§. 94.

Secundum ipsa statuti verba.

Quid? quod si accuratius paullulum inspicias ipsas iuris primogeniturae Isenburgici tabulas, quas supra (§. 48.) recensuimus, idem ibi haud obscure animaduertes verbis: - - - *jedoch, dass allemahl denen nicht regierenden Herren ihr Deputat nach Ertrag des Anwachses bey einer jeden Linie oder Theil auf eben beschriebenen Fuss und Regul, je und allwege verbessert und vermehret werde.* Vbi expresse apanagium non pro accessione vniuersae familiae, sed pro rata eius, quod singulae cuiusuis lineae adcrescit, augendum esse statuitur.

§. 95.

§. 95.

Tantum igitur apanagii incrementum tribuendum erit illustrissimo comiti Gvilielmo, quantum circiter eius fratris Ferd. Maximiliani, ceu huius lineae primogeniti, reditibus accessit; adeo, vt accedente incremento isto apanagium vniuersum comitis Gvilielmi contineat proportionem legitimam omnium fratris eius redituum (§. 27. 77.). Generatim apanagium omnium fratris reditum proportionem sequitur.

§. 96.

Sed et hic suspicatur frater primogenitus, apanagium dicti comitis Gvilielmi iam an. 1729. ita constitutum esse, ut iam tum legitimnm redituum Waechtersbacensium, et pro tertia parte Marienbornensium superarit. Et si itaque postea quid accederet primogeniti terris, apanagium tamen nondum augeri necesse esse credidit, donec, illud omnium redituum proportionem legitimam necdum adsequi, probatum fuerit. Idque, ni fallor, recte, quia ei, qui iam percepit, quod petere potest, amplius nihil debetur. Quidquid enim errore facti vltra debitum solutum est, recte repetitur (§. 78.). Quae si iam est, apanagium vlterius haud augetur.

§. 97.

Speciatim vero res haec, quam illustrationis gratia evidentius in exemplo ob Est autem apanagium

 veri-

2000 flor. reditus antiqui 6000.

veritatem et raritatem magis perſpicuo proſequi iuuat, ita ſeſe habebat: Conuenerat inter vtrumque illuſtriſſimum fratrem lineae Waechtersbacenſis an. 1729. die 1. Dec. de conſtituendo comitis GVILIELMI apanagio in quantitate 2000 florenorum. Reditus Waechtersbacenſes, deductis deducendis (§. 24.), circiter 6000. florenos efficere reperiuntur. Horum redituum legitima ſinguli cuiusque fratris eſſet 1000. (§. 27.). Ergo ex iure communi, et ex iure peculiari Iſenburgico (§. 48. 88.), poſtgeniti fratris apanagium dumtaxat 1000. florenis contineretur, quorum duplum iam poſſidet.

§. 98.

Reditus noui ſunt 2000., hinc apanagium ſecundum proportionem legitimae tantum eſſet 1333.

Idem eadem ratione de incremento Marienbornenſi palam eſt. Omnes enim Marienbornenſes reditus erant 6000. floreni; hinc tertia eorum pars, quae lineae Waechtersbacenſi obtingit (§. 89. ſq.), 2000. Horum portio GVILIELMI ab inteſtato foret 1000., et portio legitima, ceu tertia portionis ab inteſtato pars (§. 27. I.), 333⅓. Quum igitur hoc modo apanagii augmentum pro rata incrementi Marienbornenſis 333⅓. efficiat (§. 77.), ipſumque apanagium Waechtersbacenſe 1000. (§. 97.); ſequitur omnino, vt vniuerſum

uersum et Waechtersbacense et Marienbornense apanagium consistat in 1333. florenis, et vt comes GVILIELMVS, quippe qui apanagium habet 2000 florenorum (§. 97.), iam 66⅔. plus iusta apanagii et augmenti eius quantitate possideat, hinc amplius nihil ob incrementum Marienbornense petere possit.

§. 99.

Rectius igitur hac in caussa responderi non poterat, quam d. 28. Febr. 1733. respondit, rogante illustrissimo comite FERD. MAXIMILIANO primogenito regente. Waechtersbacensi, vir illustris, quem iam aliquoties honoris caussa nominaui, IO. ADAM. KOPP, penes quem eo tempore Birsteinii regiminis praesidium erat, hisce verbis: *Daß ihre hochgräfliche Gnaden zu Waechtersbach von Rechtswegen nicht schuldig seyen, sich so schlechterdings zu einem augmento apanagii wegen des Marienbornischen Anfalls zu verstehen, sondern mit allem Recht verlangen können, daß zuförderst der Ertrag der* deductis omnibus deducendis *überbleibenden Revenüen genau eingesehen, und die* proportio legitimae *daraus untersuchet werde. Findet sich alsdenn, daß Herrn Graf* WILHELMS *hochgräfliche Gnaden in dem Apanage-Vergleich vom Iahr* 1729. *allschon*

Vnde liquet, eum, qui loco 1333. iam 2000. possidet, amplius petere nil posse.

schon dasienige, und vielleicht noch ein mehreres, als dieselbe secundum proportionem legitimae *von dem alten Wæchtersbacher Stammtheil und Marienbornischen Anfall zusammen praetendiren können, eingestanden worden, so cessiret das* augmentum apanagii *von selbsten. Gehet ihnen aber davon noch etwas ab, so kann dasselbe alsdann noch immer zugesetzet werden.*

FINIS.

III.

III.

DE

NORMIS
DECIDENDI SVCCESSIONEM FAMILIARVM ILLVSTRIVM CONTROVERSAM.

DISSERTATIO INAVGVRALIS

QVAM

PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS CONSEQVENDIS

PVBLICE DEFENDIT

IO. PHILIPPVS DE LEDERGERW

VRATISLAVIENSIS.

GOETTINGAE mense Dec. 1757.

CONSPECTVS.

S*uccessio normis indiget* ob frequentes eius variorumque casuum controuersias §. 1. tum inter priuatos, tum inter gentes §. 2. et vtroque respectu *in familiis Germaniae illustribus* §. 3. in quibus in primis de normis decidendi controuersias successionis disputatur §. 4.

Ius Naturae non sufficit §. 5.

Ius Romanum supponit liberam cuiusque dispositionem, certasque definit succedendi normas §. 6. vt succedatur beneficio vltimi defuncti, salua legitima, a descendentibus et ascendentibus, et a collateralibus secundum gradus §. 7.

Ius hoc Romanum in Germania adoptatum §. 8. nisi qua conseruata iuris patrii vestigia §. 9. quae inter priuatos hic rariora sunt §. 10. vnde pluima valent Romana §. 11.

Distinguendum tamen inter ordines personarum §. 12. *Illustres* nempe pariter quidem obligantur iure Rom. §. 13. in materiis, quae nullam habent singularem rationem §. 14. Haec autem singularis ratio frequentior inter illustres adest §. 15. vt iura patria conseruari oporteat §. 16. in primis in materia successionis §. 17. Nam a) hic cessat libera possessorum dispositio §. 18. b) semper itaque primo adquirenti succeditur §. 19. c) mares feminis praeferuntur §. 20.

Nec vel par est illustrium et *nobilium* conditio §. 21. in primis quatenus hi legibus prouinciali-

 bus

bus parent §. 22., illi autem sola autonomia reguntur §. 23.

Sunt quidem *leges antiquae Germanicae* §. 24. eaeque vel hodierna iura continent §. 25., sed non tamen valent tamquam leges §. 26. et hodierna successionis illustrium iura ex iis repeti nequeunt §. 27.

Hodierna successionis illustrium iura serius et sensim ac pedetentim exorta sunt §. 28., non sine impedimento *iuris manuarii* §. 29., sed vtplurimum vniformia tamen §. 30.

Contra impetus iuris Rom. expressa familiarum statuta sunt condita §. 31., sed immixta sensim Romana et ipsis illis statutis §. 32. et sententiis §. 33.

Speciatim primogeniturae inter alia obfuit ius Rom. §. 34. aliorumque exterorum iurium vsus §. 35.

Iu feudalibus Longobardica adhibita §. 36.

Hodie patria iura magis culta §. 37., iustaeque normae nunc tradi possunt §. 38.

Normae itaque *decidendi successionem illustrium controuersam* hodie sequentes sunt.

Prima norma est lex cuiusque familiae. §. 39. intuitu omnium ab auctore legis oriundorum §. 40. id quod vix quisquam negat §. 41.

Sed quid *si lex familiae* non adest, vel *ambigua et obscura* videtur? §. 42.

Tunc generatim vel *primogenitura vel diuisio* obtinet §. 43.

Vtrique autem Romana non quadrant §. 44.

Licet enim *diuisio* iuri Rom. conuenire videatur §. 45.

§. 45., haec diuifio tamen reuera plane alius indolis eft §. 46. Nam a) non femper eft aequalis §. 47. b) Datur diuifio, qua tollitur fucceffio reciproca §. 48. adeo vt non nifi referuata ea locum habeat §. 49. nec in feudis tantum, fed in allodiis quoque §. 50. illoque cafu quot lineae, tot diuerfae gentes conftituuntur §. 51. filiaeque prae agnatis fuccedunt §. 52.

Collaterales itaque ex iftis principiis iure communionis fuccedunt §. 53., omnino fecus, ac iure Rom. §. 54., quo nulla priftinae diuifionis ratio habetur, fed tantum propinquitatis §. 55. Succeffio autem Germanica lineas magis fequitur, quam gradus §. 56. et, quod maiorum diuidentium intentioni conuenit §. 57., in ftirpes fit, perpetuo repraefentationis iure §. 58., quod nec iuri Longobardico aduerfatur §. 59. nec hodie fublatum eft §. 60.

Necdum itaque modus fuccedendi ex diuifione §. 61. nec vllus alius, quo familiae illuftres vtuntur, iuri Rom. conuenit §. 62. Hinc nec quadrant Romana Q. E. D. §. 63.

Solum itaque domefticis e fontibus hauriendum eft §. 64.

Et quidem fuppofita prius ftatus publici Germ. notitia §. 65. perinde, ac in iure Rom. notitia reip. Rom. opus eft §. 66.

Sicque praefidiis hiftoricis praemiffis §. 65. a) aliis oculis cernentur leges familiarum illuftrium §. 68. b) *Analogia iuris patrii* fic in aprico eft §. 69. c) De *obferuantia* familiarum illuftrium fic rectius conftat §. 70.

Obseruantia autem vim legis habet §. 71. eaque, licet contraria iuri Rom. (quippe quod hic non est ius commune §. 72.) non recte restringitur §. 73.

Nec cum consuetudine omnino eadem est §. 74., sed tacito cuiusque familiae consensu nititur §. 75., de quo supposita analogia facilius constat §. 76. cuiusque probatio proinde facilior §. 77.

His constitutis iustis normis §. 78. vix vmquam locum inueniet ius peregrinum §. 79. in primis in ipsis rerum argumentis §. 80. quum a nomine ad rem non valeat consequentia §. 81. Ad summum quoad formam subinde quadrat ius Rom. §. 82. Sed nec error ICtorum ius facit §. 83.

§. I.

Successio normis indiget ob frequentes eius variorumque casuum controuersias;

Si qua vmquam in re necessitas vrget normam legibus definiendam, certe vniuersum argumentum successionis ea indiget, quandoquidem frequentissimi pro vicissitudine rerum humanarum hi casus sunt, vt non ordine solum naturali pater liberis parta relinquere, sed ut luctuosa hereditate prole priuatus aut plane improles fratri, patruo, ex fratre nepotibus, aliisue quibuscumque agnatis, cognatis, ceu vltimus lineae, vel extraneis plane vltimus suae gentis suas possessiones cedere morte iubeatur. Qua innumera in casuum varietate

tate difficillimae oriri solent controuersiae, eaeque tanto maioris momenti, quanto lautior est, de qua quaeritur, hereditas, quantoque maior mortalibus veluti in sita obseruatur habendi cupido, suumque credendi, quod vtile, facilitas.

§. 2.

Quodsi itaque salutis publicae interest, legibus prudenter conditis caueri et lites et iurium dominiorumque incertitudines; sane summopere reipublicae interest legibus ciuilibus definiri ciuium successionem. Quin regna etiam et principatus quum ab ordine mortalitatis haud eximantur; iuris publici cuiusque maxime ardua haec est quaestio, quae sit principis in omnem et qualemcumque euentum successio. Qua de re vel grauissimae inter gentes quot oriantur controuersiae bellaque vtplurimum dirissima, cuiusuis aeui exempla docent.

tum inter priuatos, tum inter gentes,

* Inde simul liquet, quatenus successio priuati publiciue iuris sit. *Publicum* nempe dicitur, quidquid integras ciuitates, regna, principatus, respublicas, earumue imperantes, qua tales, concernit; eique quidquid opponi potest, nimirum quidquid non concernit integras ciuitates earumue imperantes, id *priuatum* est. Speciatim in statu ciuili quando agitur de successione subditorum in suis facultatibus, ea *iuris priuati*

est

est; sin quaestio de successione in regno vel principatu, *iuris publici*. *Illa legibus priuatis ciuilibus* definitur ab eo, penes quem est potestas legislatoria; *haec lege fundamentali* per modum pacti inter imperantem et subditos; et vel *iuris gentium* quaestio intercedere potest, si qua plures inter gentes eiusmodi disceptatur successio.

§. 3.

et vtroque respectu in familiis Germ. illustribus,

Germaniae FAMILIAE ILLVSTRES, cae nempe, e quibus proceres imperii seculares, electores, principes, comites, oriundi sunt, hoc singulare habent, vt singula earum membra, qua ciues vnius reipublicae, non possint non teneri iure priuato ciuili istius, cuius ciues sunt, imperii Germanici. Eo autem respectu, quo territoria regunt, certe iuris publici est quaestio, quis sit in quoque territorio imperantium hereditarius ordo. Quumque haud infimum locum inter vniuersae Europae principes habeant Germaniae nostrae proceres; plus vno exemplo experientia docuit, quanti vel exterae gentes sua interesse reantur, cui contingat exstincta modo stirpe quadam illustri Germanica talis hereditas.

* I. *Duplex* itaque procerum nostrorum *respectus* hic intercedit, idem nempe ille, qui permultis iuris publici nostri in capitibus pro singulari rei-

reipublicae compofitae indole non fine detrimento omitti poteft. Priuati funt, et priuato iure vtuntur, qua fubditi, refpectu folum caefaris et imperii habito. Contra quatenus territoriis imperant, omnino publica eorum negotia funt. Quapropter fi de fucceffione in territorio agitur; intuitu huius ipfius, veluti fi inter familiam regentem ordinesque prouinciales cauffa tractatur, mere iuris publici, fpeciales nempe, negotium eft. Intuitu totius imperii idem negotium formam iuris priuati induere poteft, et iudiciarie e. gr. tractatur, nifi quod non tam lege ciuili quam autonomia regantur hac in re familiae illuftres, et quod vtplurimum cum fucceffione in territorio coniuncta fit fucceffio in voto et feffione in comitiis (in der Reichsftandfchaft), quae ipfa et totius imperii refpectum habet, et eatenus adeo ad ius publicum Germaniae generale quodammodo pertinet.

* II. Comparanda cum his, quae diximus, funt, quae iam alii disputarunt cum in genere de quaeftione: an et quatenus principes iure priuato vtantur? tum fpeciatim an in materia fucceffionis? nifi quod plerique fub iure priuato folum ius Romanum intelligant, quae alterius loci eft quaeftio. Hic prae aliis commendari poteft Ge. Melch. DE LVDOLF in tractatu *de iure primogeniturae* part. fpec. §. 13. n. 9. p. 72., ea *de iure feminarum illuftrium* P. 2. cap. 1. §. 15. p. 67., vbi, fucceffionem in territoriis iuris publici effe,

con-

contendit, sed limitibus tamen additis vix sibi ipsi satis constare videtur.

§. 4.

In quibus in primis de normis decidendi controversas successiones disputatur.

Quemadmodum igitur nemo saltem inficias ibit, aliam paullulum esse illustrium eiusmodi hereditatum rationem, quam si Titium inter et Sempronium bes vel deunx in lite versetur; tantis nihilominus inuoluta deprehenditur theoria successionis familiarum illustrium controuersiis ac difficultatibus, vt post immensa libellorum volumina, quibus disputari tales illustrium lites solent, vtplurimum vix inter eos, qui disceptant, vix forte inter eos, quibus dirimendae eiusmodi caussae committuntur, quibus ex normis decidendae istae lites sint, constet. Quamobrem primae omnium, ni fallor, huic quaestioni curatius pro viribus indagandae qualemcumque nauauero operam, haud nullius, spero, vtilitatis erit.

* I. Quot immensa iam scripta sint de successione Germanica, praesertim familiarum illustrium, volumina, quibus aut singularis casus controuersiae inter ipsas partes disceptatae, aut generales quoque huius rei doctrinae propositae sunt, neminem, nisi in re litteraria Germanica hospitem, latere potest. Interim speciminis loco percurri queunt allegata prioris generis scripta in Lünigii *bibliotheca deductionum* ex editione Ieniche-

nicheniana, et alterius generis tractatus in LIPENIO-IENICHENIANA *bibliotheca iuris* sub voce: *successio*, edit nouiss. (Lips. 1737.) tom. 2. pag. 366-373.

* II. Nihilominus in tanta scriptorum multitudine cordatus rerum arbiter desiderabit in vno libellorum genere nimium partium potius quam veritatis studium, in altero aut iurium confusionem ineptam, aut obscuritatem nescio qua ratione huic argumento prae caeteris communiorem, quae tamen huic potissimum caussae, ni fallor, attribuenda est, quoniam singulae fere doctrinae repraesentanda singularis casus et singularis adeo genealogiae specie indigent, quam quum pro sua quisque imaginatione fingat, lectorem oportet vnius cuiusque auctoris singulares ideas nouaque per se difficilia familiarum schemata suae menti imprimere. Qua de re qui conuinci cupit, adeat, quaeso, quotquot sunt, commentatores in textus feudales de successione agentes, in primis in celeberrimum illum locum 2. F. 50., vbi certe, quot capita, tot sensus reperiet, nec sine magno labore ac taedio, quae leget, inteliget in plurimis.

* III. Qnantus in specie de ipsis normis hac in re pro decisione adhibendis, i. e. de quaestione omnium fere reliquarum praeiudiciali, dissensus auctorum sit, cuilibet in oculos iucurret; quem modo iuuerit conferre inter se inuicem e. gr. Ge. ENGELBRECHT *de vsu iuris Romani in iure publico R. G. huiusque variis controuersiis deci-*

decidendis, Helmst. 1692., Ge. Melch. DE LVDOLF *de iure feminarum illustr.* p. 1. sq., Gottl. Gerh. TITIVM in *specimine iuris publ.* lib. 2. cap. 9. §. 4. sq. p. 239. sq. et in diss. *de successione in Germaniae territoria*, Lips. 1707., Mich. Henr. GRIEBNER *de praeiudicio principum imperii ex abusu iuris Iustinianei*, Vitemb. 1715. Aug. LEYSER in *medit. ad D.* spec. 41. med. 5. vol. 1. p. 423. sq., Jac. Carl Spener im Teutschen Staatsrecht tom. 1. p. 365. sq., Joh. Jac. Moser im Teutschen Staatsrecht tom. 2. p. 197. sq., tom. 12. p. 329. sq.

* IV. Quae quum ita sint, nemo facile adsensum negabit Ge. Melch. DE LVDOLF in tractatu *de iure fem. ill.* P. 2. cap. 1. §. 8. p. 55. testanti: *largam esse controuersiarum in successionum quaestionibus segetem; nullam caussam, quae non inueniat patronum; nullam fere sententiam, quae ICti alicuius, immo collegiorum auctoritate non defendatur*; porro (§ 11. p. 63. *l. c.*) *dubias haud raro reddi has de successione controuersias, partim obscuritate originis secutorumque exemplorum, partim dissensu ICtorum, vt saepe numero vel iudicis fauor aut possessoris potentia potissimum iis in rebus adferat momentum.* Triste sane iurium in re tam ardua fatum! quae proinde ad maiorem certitudinem redigere qualicumque demum symbola vel tentasse iuuabit.

§. 5.

Ius natu- Optatissima omnium norma foret, si qua

qua ex eo iure erui posset, quod natura, si non omnia animalia, tamen omne mortalium genus docuit; optatissima, inquam, foret Germanis praesertim, quibus in eo pristinum decus a maioribus traditum, vt posthabita omni iurium apicibus inhaerentium subtilitate, quantum fieri possit, simplicitatem colant naturalem. At vero quis vel qualecumque ius succedendi hereditarium citra pacta demonstrauerit naturali iure? Ne dicam, quis e natura vmquam docuerit normas decidendi innumeras subtilesque, quales exsistunt, successionis, vel admissae semel, controuersias? in capita, an in stirpes iure repraesentationis, et quousque succedatur? primo adquirenti, an vltimo defuncto? vtrum ex gradus, an ex lineae praerogatiua? et quae sunt sexcenta id genus alia. rae hic non sufficit.

*I. Non quidem ignoramus, quae GROTIVS, PVFENDORFIVS aliique ex praesumto cuiusque defuncti amore, et quae alia alii adstruxerunt, successionis naturalis fundamina. Sed si qua vmquam in re, certe hic locum inuenit obseruatio perill. Henr. Christiani baronis DE SENKENBERG in *methodo iurisprudentiae* append. 2. §. 22. p. 92., quod haud raro iuris ciuilis instituta ab adsuetis illi ICtis qualicumque quasi naturali veste indui soleant, licet reuera soli naturae maxime incognita.

* II. Solum *pacto* ius in hereditatem adquiri, admittit naturalis ratio. Et si quem plane defunctus in *compossessionem*, ne dicam in *condominium* bonorum suorum adoptauisset, eum naturali iure, vt alteri cedat, a nemine cogi posse, manifestum est. Cuncta autem alia fundamenta, quae pro stabilienda successione seu testamentaria seu ab intestato proferri solent, certe iuris perfecti efficacitate destituuntur. Interim et hac in re iam mirari libet morum Germaniae simplicitatem naturalem, qua et pacta successoria, et comumniones pro firmanda futura successione in perpetuo vsu a pristinis inde temporibus fuerunt.

* III. Etsi vero detur, qualecumque defendi posse successionis naturale principium; nemo tamen facile sufficiens illud decidendis specialibus successionis controuersiis fore contendet, adeoque nostra saltem instituti pro ratione normae inde repeti non poterunt, vnde nec fusius immorari huic argumento iuuat. Recte omnio statuit MONTESQUIEU *de l'esprit des loix* liv. 26. c. 6.: *que l'ordre des successions dépend des principes du droit politique on civil, et non pas des principes du droit natural.*

§. 6.

Ius Rom. supponit liberam cuiusque disposi-

Iure Romano quidem varia, quae pro instituti ratione hic mittimus, legislationum discrimina obseruantur. Sed si ius modo Iustinianeum respexeris, omnes in illo conten-

tentas successionis normas his veluti primis fundaminibus niti mox animaduertes, vt libera sit cuicumque domino de facultatibus suis cum inter viuos tum mortis caussa dispositio, deinde vt e republica esse magis videatur, certum vbique ac nulli vmquam dubitationi subiectum modum succedendi legibus statui, quam longa circumspectione praedisquirere, huncne an ad illum olim aliquando hereditas peruentura sit, modo ab aequitate naturali, quamdiu vel species eius adesse videri posset, quam parum liceret, recedatur.

tionem, certasque definit succedendi normas

§. 7.

Hisce sane ex rationibus optime intelligitur tum antiquum illud: *pater familias vti legassit, ita ius esto,* tum vniuersum iuris Romani, praesertim Iustinianei, in hac re systema: vt heres succedat in omne ius defuncti, sed et eius solius ex beneficio, quippe qui et dare et adimere hereditatem poterat; vt vnica liberae dispositionis exceptio sit in legitima liberis, parentibus, fratribus relinquenda; vt ab intestato aequitate naturali non minus quam salute publica duce descendentes primum, adscendentes deinde, iunctis, si adessent, germanis horumque liberis, demum collaterales vocen-

vt succedatur beneficio vltimi defuncti, salua legitima, a descendentibus et adscendentibus, et a collateralibus secundum gradus.

centur, et in his in primis vt gradu quisque proximus excludat remotiores, aequales gradu aequis partibus succedant, et vt simplicissima hac ratione in infinitum certa reddatur et vniformis successio, excepto solum ex euidentiore aequitatis ratione vnico casu, quo fratres fratrumque liberi, gradu licet inaequales, vna tamen ac simul admittantur.

§. 8.

Ius hoc Rom. in Germania adoptatum,

Quae quidem iuris Romani dispositio tanta se commendat et aequitate et reipublicae communi vtilitate, in primis certitudine lites damnosas cauente, vt nequaquam mirandum sit, si quod vmquam, certe hoc istius iuris caput Germanis ita placuisse, vt iudiciis, moribus, legibusque haec principia ad vnum omnia adoptarent; ex quo nempe generatim non omnis tantum ciuilis sapientiae fontem, sed in suo etiam orbe natum, suorum regum caesarumque a maioribus constitutum ius Romanum semel sibi persuaserant nostrates.

§. 9.

nisi qua conseruata iuris patrii vestigia,

Etiam si enim vel ex communione bonorum inter coniuges vsitata, vel ex inueterata de successione secus ac iure Quiritium paciscendi libertate, vel alia demum qua-

qualicumque ex particulari conſuetudine paſſim moribus ſtatutisue nonnihil aliud iuris patrii veſtigium iuri Romano incognitum adſeruatum ſit; reliqua tamen omnia miro quodam concentu e Romanis legibus in patrias migrarunt, vt vel iucundum adſpectu ſit, qua opera ſtatutorum palato Romano adfecti conditores Nouellam CXVIII. ſuis ciuibus exponere, quaque arte vel Romanam graduum computationem iis claram reddere ſtuduerint. Nec infelici ſucceſſu ad hanc vsque diem in foris Germaniae hanc Iuſtinianei iuris normam ſequimur.

§. 10.

Sequimur, inquam, hanc iuris Iuſtinianei normam iure meritoque, qua legibus, qua vſu in Germania probatam; pro ea nempe, quae generatim vis huius iuris eſt, vt ceu ſubſidiarium in commune valeat, niſi qua domeſtica inſtituta moribus legibusue patriis adſeruata ſint. Id quod tunc potiſſimum contingit, ſi quando in ipſo ſtatu reipublicae latet ratio, vi cuius ſaluo illo patrium ius peregrino cedere non poterat. Enimuero inter priuatos, in ciuitatibus pariter ac ruri, haud adeſſe eiusmodi rationem, quae vim iuris Romani hac in re omnino impedire potuiſſet, tam in

quae inter priuatos hic rariora ſunt.

aprico est, vt vel maxime nostratium quoque saluti publicae conueniat, ita certo aequissimoque successionis iure regi.

§. 11.

vnde valent plurima Romana.

Nec proinde in mentem nobis venit, seu vim et efficacitatem, seu aequitatem et iustitiam legum ciuilium de successione latarum in dubium vocare, nec iuuat nos, ius certum tantaque seculorum praescriptione in foris Germaniae auctoritate sua munitum commutandum cum incertitudine et obscuritate obsoletae legis in patrio solo natae cuiquam persuadere. Quod sane tantum abest, vt potius omnem lubentes calculum adiiciamus iis, qui pro auctoritate iuris Romani iustis rationibus militant contra eos, qui, nescio quo antiquitatis patriae amore imbuti, nil nisi medii aeui delicias colunt; spernunt contra, impugnant, reiiciunt Romana omnia.

§. 12.

Distinguendum tamen inter ordines personarum.

Attamen quum ii, qui auctoritatem iuris Romani et Germanici inter se comparant, vtplurimum in genere hanc rem contemplentur; probe animaduertendum est, salua illa iuris Romani in vniuersum considerati vi et auctoritate, plane aliam eius rationem esse posse, si tum ordines persona-

narum curatius distinguas, tum de speciali argumento disquisitionem instituas, quod vtrumque praesentis nos iubet instituti ratio.

* De vsu iuris Romani et Germanici in genere meliora nescimus, quam quae suppeditant duo seculi nostri decora, Henr. Christ. baro DE SENKENBERG in libri *de methodo iurisprudentiae* adpendice 3. *de receptione iuris Romani* §. 9. p. 103. et Dan. Georg. STRVBE von dem Mißbrauche und guten Gebrauche der alten Teutschen Rechte, in seinen Nebenstunden tom. 5. p. 1. sq. Prior inter alia *l. c.* §. 8. p. 108. diserte meminit, quam male successionem ab intestato, in primis illustrem, habuerint ICti, nil sine lege Romana admittere soliti, quantaeque et quam variae de legitima, in primis illustri, in successione aut testata aut intestata lites excitatae fuerint? Posterior non tam illustrium, quam reliquorum Germaniae ciuium iura in lucem posuit, cuius itaque hic, quod ad illustres attinet, vestigiis insistemus.

§. 13.

Illustres inter personas, quae supremum in Germania ordinem personarum constituunt, quibusque haec nostra opera dicata est, vim plane nullam iuris Romani esse, nequaquam statuimus. Etenim illustres etiam Germaniae ciues subditi sunt in eo imperio, quod idem cum illo censuerant maiores nostri, in quo et cui latae fuissent — Illustres nempe pariter quidem obligantur iure Rom.

iſſent leges Romanae; ſubiecti quoque ſunt ſupremae amborum imperii ttibunalium iurisdictioni, quibus in iudicando norma iuris Romani inter alia obſeruanda eſt.

§. 14.

In materiis, quae nullam habent ſingularem rationem.

Si quod itaque negotium ita comparatum eſt, vt nulla ſingularis adſit ratio, quo minus illuſtres perinde ac reliqui Germaniae ciues ſecundum Quiritium iura iudicari queant; non eſt, quod neges, etiam illuſtrium eiusmodi in cauſſis Romano iuri locum eſſe, veluti quod in contractibus, praeſcriptione, aliisque id genus negotiis accidere poteſt.

* Quin etiam fieri eatenus poteſt, vt *maior iuris Romani inter illuſtres, quam inter priuatos vſus* ſit, quatenus nempe horum intuitu iura ſtatutaria vel prouincialia praecedere iuri Romano poſſunt, quae non ſtringunt illos. Quamobrem, modo non ſine omni diſcrimine et cautioni ſic ſtatuatur, reapſe non diſſentimus a Sam. STRYKIO in *diſſ. praelim. ad vſum modernum D.* §. 40. hanc ſententiam profitente, quam amplexus quoque fuit Io. Balth. de WERNHER in *obſ. forenſ.* part 1. obſ. 65.

§. 15.

Haec autem fre-

Nihilo tamen ſecius et hoc vel primo intuitu in oculos occurrit, multo inter illu-

lustres frequentius, quam inter ceteros, quos vocant priuatos Germaniae ciues, re- uera adesse singulares rationes, quae saluo illorum statu neutiquam admittunt iuris Romani adplicationem. Alia certe viuendi ratio; aliud possessionum genus; alia imperii, cui obsequium debent, conditio; paucior personarum numerus; maioris momenti singulorum ad salutem totius imperii habitus; et sexcenta, quae sunt id genus alia, rationem differentiae sat grauem, si quid video, suppeditant. quentiꝰ inter illustres adest.

§. 16.

Quodsi adeo vel ciuici rusticique generis hominibus licuit licetque moribus statutisue pristina iura seruare, quibus cedere in foro ius Romanum oportet; quanto magis fas erit statuere, longe liberrime idem inter illustres et expresse et tacite fieri potuisse? Quod reapse quoque factum frequentissime fuisse, innumera fere pactorum et singularis obseruantiae familiarum illustrium documenta docent. vt iura patria conseruari oporteat,

§. 17.

Vix tamen vlla umquam in re iurium adeo diuersa fuit ratio inter illustres et reliquos Germaniae ciues, quam in materia successionis, in qua quo magis conuenit in primis in materia successionis.

hodierna priuatorum conditio cum ea, quam ante oculos habuere iuris Romani conditores, eo magis prorsus et omnino ab illa differt familiarum illustrium status.

§. 18.

Nam 1) hic cessat libera possessorum dispositio;

In his nempe *cessat* primum, quam ius Romanum prae se fert, *libera* cuiusque possessoris *dispositio*. Sed quae dudum fuit peraequa maiorum nostrorum distinctio, in iis solum bonis, quae quis sua ipsius opera, suaue fortuna adquisiuit, libera primi possessoris dispositio admittitur; non aeque in iis, quae maiorum industria adquisita posteris, vt parta tueantur, relicta sunt, quaeque primus adquirens, dum ea suis heredibus relinquit non filio, non nepoti solum, sed seras, quoad cogitari poterit, posteritati dicauisse, merito existimatur.

§. 19.

2) semper itaque primo adquirenti succeditur;

Quamobrem *non vltimi defuncti, sed primi* semper *adquirentis beneficio succedi*, tanto rectius statuitur, quanto minus in illius potestate fuit, aut dare, aut adimere hereditatem auitam, quae potius ipso iure, seu ex pacto et prouidentia maiorum, vti aiunt, in omnes primi adquirentis posteros vno eodemque iure transit, quod a nullo possessore intermedio violari, ne dicam,

cam, libera disponendi testandiue facultate interuerti fas est.

§. 20.

Quin accedit etiam plane contraria iuri Iustinianeo *marium prae feminis praerogatiua*, quam in praediis terrisque, in quibus versabatur potissimum hereditas auita, vel ideo statuerunt maiores nostri, quoniam terris praediisue istis inhaerebat proprie militiae officium, quo stringebantur singuli possessores, qui eodem respectu et ciues et milites erant, quo tamen officio feminae vti fungi non poterant, ita nec in hereditate pari cum fratribus iure sorores fruebantur. 3) mares feminis praeferuntur,

§. 21.

Quae quidem omnia non illustribus solum, sed nobilibus etiam familiis adeo communia sunt, vt nec horum conditio per vniuersam fere Germaniam ad hanc vsque diem alia admittat successionis principia. Sed multo tamen magis, quod ad illustres attinet, de quibus hic proprie sermo nobis est, non ipsa tantum familiarum illustrium conditio, sed vniuersus imperii Germanici status supremam iacturam pateretur, si a pristinis illis Germanicae successionis principiis recedere vellent; siquidem non de bonis Nec vel par est illustrium et nobilium conditio,

nis priuatorum, non de praediorum vrbanorum rusticorumue amplitudine, non de pecuniae quadam summa hic quaestio est, sed de territoriis, rebuspublicis Germaniae specialibus, quibus solis nititur vniuersa imperii Germanici potestas, quibusque nisi conseruetur pristino more familiarum illustrium splendor, inuertendae reipublicae nostrae periculum adforet.

§. 22.

In primis quatenus hi legibus prouincialibus parent; Neque demum in eo est eadem illustrium aliorumque Germaniae ciuium ratio, quod ad leges iis generales ferendas attinet. Quibus nempe quum in suo quisque territorio ratione mediatorum Germaniae ciuium modum succedendi praescribere possit; nihil plerosque status impediuit, quo minus, saluis forte singularibus nonnullis consuetudinariis statutariisue iuribus, ceterum vniuerse leges Romanas de successione adoptarent. Quod, si non expressis legibus prouincialibus factum, passim vel tacitae legis instar ita contigit, ut iudicia territorialia qualescumque successionis controuersias ex iure Romano deciderent.

§. 23.

Illi autem sola auto- Enimuero illustres Germaniae familiae, si vel in hodierno earum statu subsistas, legibus

gibus obſequium non debent, niſi ſuo ipſarum conſenſu latis, quoniam Caeſari quidem in illas etiam ſuprema auctoritas eſt, ſed in legibus ferendis non alia, quam ex ſuffragio et conſenſu ipſorum ſtatuum, i. e. in quibus ſunt ipſa familiarum illuſtrium capita. Experientia autem teſte nulla eiusmodi lex adhucdum lata eſt, quae iura familiarum illuſtrium priuata, aut ſpeciatim argumentum ſucceſſionis, in vniuerſum definiat, ſiquidem ea, quae in aurea bulla de tutela ac ſucceſſione electorum occurrunt, ſpecialem electoratuum rationem habent, non familias illuſtres in genere ſtringunt, nec, quae in capitulationibus nouiſſimis de matrimoniis inaequalibus occurrunt, tam noua iura ſtatuunt, quam veterem dumtaxat obſeruantiam firmant.

nomia reguntur.

§. 24.

Sed ſi altius rem repetas, antiquae videntur adeſſe leges generales, quae et argumentum ſucceſſionis tangant, et a quibus nec familiae illuſtres excipi iure poſſint. *Legem Salicam* intelligo, *legem Ripuariorum*, *Boioariorum* et duae ſunt plura eius aeui venerabilia antiquitatis monumenta, quibus ſaltem hodierna ordinum perſonarum diſtinctio non ante oculos verſata fuit, et

Nam ſunt quidem leges antiquae.

et quae tamen insignia etiam nonnulla de successione continent.

§. 25.

quae vel hodierna iura continent,

Immo talia istae leges continent, quae ad hanc vsque diem conseruata manifeste docent iurium eiusmodi domesticas easque antiquitate sua venerandas origines. Quae proinde ad illustranda et ab ortu suo deriuanda mirum quantum adhuc inseruiunt istae leges, vti vel in primis exemplo praerogatiuae marium prae feminis doceri potest.

§. 26.

sed non tamen valent tamquam leges,

Interea non tamen valent illae leges tamquam leges, posteaquam haud diu, ex quo latae fuerant, in desuetudinem abierunt, ne dicam tot seculorum decursu neglectae, obliuioni traditae, et mutato interim plus vice simplici reipublicae nostrae statui haud amplius conformes sunt. Nec enim, quae adhuc obseruantur, superstites earum legum reliquiae hodie ideo valet vigentque, quia in legibus istis deprehenduntur, verum ideo solum, quia obseruantiae legibusue cuiusque familiae conueniunt; nec demum omnia, quae in legibus illis statuta sunt, hodie vsum habent, quia plurima potius manifeste obsoleta sunt,

cer-

certiſſimo indicio, ipſas leges qua tales haud amplius valere.

§. 27.

In primis notari meretur, hodierna ſucceſſionis familiarum illuſtrium iura ex iſtis ſeculi V. et ſequentium legibus antiquis vel ideo diiudicari non poſſe, quoniam eo tempore nondum poſſeſſiones familiarum illuſtrium ita comparatae fuerant, vti quidem hodie in territoriis iisque hereditariis ſeu feudalibus ſeu allodialibus conſiſtunt. Quamobrem non omnino iſtae priſcae leges hodierno rerum ſtatui quadrant, ſed certo certius eſt, pleraque hodierna hac in re vigentia iura multo ſerius medii nouiorisque aeui temporibus ordinata demum fuiſſe.

et hodierna ſucceſſionis illuſtr. iura ex iis reperi nequeunt.

§. 28.

Quemadmodum vero momentum temporis, quo tum ius procerum hereditarium, tum ſuperioritas eorum territorialis initium ceperit, praeciſe definiri nequit; ita nec quisquam facile indagauerit, quaenam ſit illa aetas, cui hodierna, de quibus agimus, ſucceſſionis iura ſuum ortum debeant. At ſenſim potius ac pedetentim vtrumque contigit, et, quae forte nullius conſuetudinis non eſt origo, quem vna et altera illuſtris familia ſemel haud infelici ſucceſſu adoptauerat

Ea ſerius et ſenſim exorta,

uerat ſuccedendi modum, eum et ipſa retinebat in poſterum, quam diu eadem manebat rerum conditio, et aliae familiae eiusdem ordinis, in iisdem circiter circumſtantiis conſtitutae, vel vicinae plane alioue neceſſitudinis vinculo iunctae eadem iura imitabantur, atque ſic paullatim citra legem maiore forſan, quam ſi lex iuberet, couſpirabant concentu.

§. 29.

non ſine impedimento iuris manuarii,

Vnicum modo idque maximum huius rei impedimentum erat infelix illud, quod fatalem medii aeui memoriam reddit, *ius*, quod in viribus erat, *manuarium* vocant, ſeu ius belli omnium contra omnes, quod infauſto fato integris ſeculis inueteratum non e litibus ſolum bella, ſed ex inani ſaepe praetextu diriſſimas turbas, caedes, incendia, rapinas peperit. Qua ratione quoties viribus, non iure certatum ſuper ſucceſſione fuit, in hac non qui ex conſuetudine familiae alioue qualicumque iuris titulo, ſed qui potentia fortior erat, obtinuit; adeo vt hoc quidem reſpectu non ſatis ſecurum ſit, ad definienda familiarum illuſtrium iura exempla medii aeui in medium proferre.

§. 30.

ſed vtplurimum v-

Attamen quum et bellis diuina ſaepe legem det prouidentia, qua quidem fiducia

cia iam veteres Germanos duella Dei iudicia habuiſſe conſtat; partim medio in bello emicuit haud raro iuſtitia cauſſae, partim finis tamen plurimarum cauſſarum, quarum auctores iam in arma ruerant, fere is vtplurimum erat, vt bona demum officia interponerent amici, vicini, ciues, aliiue, quos vocabant, Auſtraegae, quorum notio non tam ſcriptarum legum e notitia, quam ex aequitate a maioribus tradita, moribus et exemplis inſtituebatur. Iisdemque ex fontibus quum et ii haurirent, quorum erat ſententias auctoritate ſuprema ferendas pronunciare; ſaltem hoc intelligitur, quo pacto ſine lege ſcripta fieri potuerit, vt conformia potiſſimum per vniuerſam fere Germaniam in familiis illuſtribus obſeruarentur ſucceſſionis principia.

niformis tamen.

§. 31.

Ex quo autem iuris ciuilis Romani in Germaniam irrepſit notitia, eamque vſus fori ſenſim excepit, hoc, opinor, praecipuum plerisque familiis fuit incitamentum, vt pro ſeruandis priſtinis illi iuri incognitis moribus expreſſis pactis ſtatutisue laborarent. Quibus quum plane domeſtica tantum iura ſtabilirentur, quo antiquiora eorum exempla ſuperſunt, eo puriora in iis leguntur iuris patrii hac in re veſtigia, mirus-

Contra impetus iuris Rom. expreſſa ſtatuta ſunt condita;

n

rusque obseruatur cuiusque aeui familiarum atque prouinciarum concentus.

§. 32.

sed immixta sensim Romana ipsis statutis familiarum.

Nec tamen vel in pactis aliisue familiarum illustrium legibus diu substitit pristina morum patriorum pura simplicitas, quin saltem, quod ad formam attinet, plura immiscerentur Romana, siue vt ipsa lex familiae formam testamenti codicilliue Romani indueret, siue vt institutum, quod conseruari familiae intererat, reapse licet pure Germanicum, nomine saltem Romano, veluti fideicommissi, legitimae cet. inuestiretur.

§. 33.

et sententiis.

Neque demum in sententiis, siue Caesaris auctoritate latis, siue ab Austraegis arbitrorum instar pronunciatis, auerti potuit, quo minus controuersae principum comitumue successiones in medium vocatis iuris Romani, ne satis quidem recte semper intellecti, rationibus deciderentur.

§. 34.

Speciatim primogeniturae obfuit ius Rom.

Inter alia haud postrema haec fuit ratio, cur *ius primogeniturae*, quo hodie felicissime vtuntur plurimae illustres familiae, tam difficulter, tamque sero in pleris-

risqne introduci potuerit. Poſtgenitorum enim legitima quum ſalua relinquenda neceſſitate iuris videretur, ſecus ac per ius primogeniturae fieri poterat; vix credibile eſt, quas ad auertendam inofficioſi querelam explendaeue legitimae condictionem operoſas adhibuerint artes, nomine ſaltem ac ſpecie quadam muniendi, quae reuera tueri pro rerum circumſtantiis nec opus erat, nec natura rei patiebatur.

§. 35.

Qua in re quam parum adhuc haud ita pridem ſuos ipſorum mores ſibi ſufficere opinati ſint noſtrates, vel inde porro conſtat, quod ne contenti quidem Romanis deliciis ad Gallorum plane, vel Hiſpanorum mores confugerent, ſuaque patria et nomina et inſtituta quaſi exoſi ſeu adſpernati ſaltem peregrina apanagii paragiique nomina non ſine rei ipſius periculo in pacta, iudicata, legesque noſtratium inferrent. **aliorumque peregrinorum iurium vſus.**

§. 36.

Specialis denique *feudorum* reſpectus ſi quando interceſſit, veluti quod pro frequentia feudorum allodus familiarum illuſtrium intermixtorum numquam fere non contingit; in illis principaliter quidem ius Romanum normae loco non adhiberi con- **In feudalibus Longobardica adhibita.**

 ſueuit,

ſueuit, et quidem non ideo tantum, quod inſtituto huic eius plane neſcium ius parum quadraret, ſed iccirco potiſſimum, quod eodem iuris ciuilis corpore, quod theſauros iuris Romani ſuppeditabat, continebantur etiam ſingulares feudorum libri. Eadem vero ex cauſſa licet hi feudorum libri Longobardica, non Germanica proprie ſaperent, his prope neglectis, et ſoli ardiri conſueuerunt, et, quod magis incongruum erat, qualicumque occaſione non ex propriis i. e. Germanicis feudorum originibus ac rationibus, ſed ex iure Romano vel obtorto collo interpretationem pati debuerunt.

§. 37.

Hodie patria iura magis culta,

Quae quum ita ſint, cultiori demum aetati noſtrae hcc tribuendum eſt, quod, ſepoſita magis praeconcepta illa et inuicta fere opinione de auctoritate iuris Romani omnimoda, paullatim dubitari coepit, an recte iſta omnia ſe habeant. Id quod culta melius hiſtoria, detecto priſco illo de habitu iuris Romani ad Germaniam errore, et apertis purioribus iuris patrii fontibus maiore cum ſucceſſu fieri potuit.

§. 38.

Inſtaeque normae

Si qui autem, iuſto maiore patriarum rerum quaſi poſtliminii iure inſtauratarum amore

amore se rapi passi, nihil amplius Romani iuris admittere, et e qualicumque medii aeui monumento statim ius Germanicum, quod hodie adhuc et vniuerse valeat, contendere satagunt; ii quidem in alteram partem excedunt manifesto. Ast vero, quod iam supra monuimus, alia tamen est illustrium, alia aliorum Germaniae ciuium ratio, in primis quod ad argumentum successionis attinet. Quod vt propius nunc intelligatur, operae pretium erit, ex hactenus dictis *speciáliores* quasdam *normas hodierno rerum statui adcommodatas* colligere. nunc tradi possunt.

§. 39.

Primo loco in eo omnes hodie conueniunt, in decidenda quacumque familiarum illustrium controuersia ante omnia suas *cuiusque familiae leges speciales* attendendas esse, adeo vt, quae in his disposita sunt, omni alteri iuri citra omnem controuersiam praeferenda sint. Cuius rei vnica quidem datur exceptio, si qua scilicet lex imperii exsistit directe ea mente lata, vt contrarium a nullo plane Germaniae ciue, seu speciatim nec ab vlla familia illustri statui liceat, veluti quod intuitu iuris primogeniturae electoralis, intuitu Austraegarum etc. contingere potest. Ceteroquin vero ordi- Prima norma est lex cuiusque familiae.

ordinarie communia Germaniae iura non aliter, quam saluis familiarum illustrium legibus specialibus, valent, nec familiis istis secus, ac iuri communi conueniret, pacisci aliasue disponere prohibitum est.

* Qualiacumque igitur vel olim placuerint, vel adhuc placeant familiis illustribus siue cunctis, siue vni alteriue; omnino ideo admittenda sunt, quia sic placuerunt placentue, nec vlla vmquam in parte secus, ac placuisse vel placere constat. Aut enim vtuntur familiae istae autonomia, aut secus. Sin hoc; plane nulla valeret earum dispositio. Sin prius, quod per se manifestum est; contra illud, quod vi autonomiae statuunt, nihil recte iis obtruditur. Adeoque quae ex suis propriis rationibus qualibet familia statuit, ea, qualicumque alteri iuri siue conueniant, siue non conueniant, non ex hoc, sed ex libera cuiusque familiae dispositione, huiusque ex domesticis rationibus multo potius, quam ex omni alio iure repetenda sunt.

§. 40.

intuitu omnium ab auctore legis oriundorum;

Neque solum leges istae illustrium familiarum eius indolis sunt, quales ius Romanum, paterfamilias vti de re sua legasit, ita ius sit, statuit. Verum siue testamenti, siue pacti, siue qualiscumque alterius statuti legisque familiae nomine condita fuerit eiusmodi lex siue a primo adquiren-

rente, siue ab alio familiae capite, siue a pluribus inter se inuicem agnatis; *intuitu posterorum a primis legis auctoribus oriundorum*, si modo illorum menti id conuenit, *in infinitum* vim obligandi habet, vt alter altero inuito recedere ab illa non possit, nec mutari adeo talis lex, nisi vel a nouo capite familiae suorum posterorum intuitu, vel recedente ab illa omnium agnatorum consensu, queat. Quapropter haud raro accipit, vt in decidenda hodierna familiae illustris controuersia ad leges familiae iam aliquot ante secula conditas recurri debeat.

§. 41.

Nec certe hac de re, si modo lex familiae clara in promtu est, tam facile dubitatio suboriri solet, quum et iis, qui deditissimos iuri Romano se profitentur, facilem ansam praebeant excusandi suo more hanc, quam vitare prorsus nequeunt, singularitatem, brocardica, quae in eorum ore versantur: *pacta dant legem sontractui*, *prouisio hominis tollit prouisionem legis*, et quae sunt id genus reliqua. id quod vix quisquam negat.

* I. Quantumuis autem contraria iuri Romano sint pacta successoria; etiam huic rei, mirandum, quale remedium attulerint fertilia ICtorum

ingenia. "*Certum est,*" (inquit Vlr. ZASIVS *responsor. siue consil.* lib. 2. consil. 1.) "*quod in-„ter milites pacto potest dari hereditas, etiamsi ad „belli discrimen non pergant. --- Sed duces et „comites sunt milites. --- Quidquid ergo militibus „est indultum, idem ducibus indultum censeri, tanto „felicius, tanto praerogatius, quanto sunt principes „militibus eminentiores ; - - maxime quum princi-„pes Germ.* (haec egregie addit Andr. GAIL. lib. „2. obs. 127. n. 9.) *semper caesari et imperio mi-„litare, et sumtus bellicos occurrente publica neces-„sitate ex lege imperii praestare teneantur.*" Heu quantae sapientiae hoc specimen!

* II Nec magis acu rem tangunt, qui familiarum illustrium contra ius commune paciscendi libertatem ex potestate statuum legislatoria repetendam opinantur. Haec enim in subditos, non in ipsis statuum familiis exercetur. Hic autem de autonomia ipsarum familiarum sermo est, quae locum habere posset, si vel maxime nulla iis esset in subditos ferendarum legum potestas.

§. 42.

Sed quid, si lex familiae non adest, vel ambigua, obscura videtur?

At vero, *si* vel *lex familiae deest*, vel qualicumque demum specie ambiguam admittit interpretationem, *aut obscura* saltem videtur; tunc citra moram ii, qui aut patriarum rerum non satis gnari, aut iusto maiore Romanarum legum cultu imbuti sunt, confestim ad ius commune ruunt, seponendo legem familiae, quam profiten-

tur

tur obſcuram, aut interpretando, quam cenſent ambiguam, ex iure communi, aut ſimpliciter adplicando hoc, vbi legem familiae nullam expreſſam oculis cernunt. Quae tamen omnia quanta iniquitate laborent, aequiore mente perſpicietur, ſi paullo altius rem repeti non piguerit.

§. 43.

Quodſi omnem familiarum illuſtrium ſucceſſionem, qualis hodie obtinet, in vnum conferas ſibique inuicem compares; manifeſtum eſt, *hodie* illam omnem in eo conuenire, vt *aut primogeniturae* obſeruetur ordo, *aut* caſu eueniente *diuiſio* adhuc admittatur, praeterquam quod in ſingularibus nonnullis vnius alteriusue familiae bonis iuribusue ſenioratus ſeu maioratus, aut alternatio, vel communio vigeat. In quocumque autem ſucceſſionis genere ordinando non poteſt non attendi diuerſa bonorum, feuda, an allodia ſint, qualitas; adeo vt multifariam ea, quae vel initio de feudis ſolum valuerant, eorum ob multitudinem, et quia feudorum iuri adeo adſuefacti erant maiores noſtri, in allodiis etiam inuecta ſint.

Tunc generatim vel primogenitura, vel diuiſio obtinent.

§. 44.

Enimuero quidquid ex natura feudorum vel qualiacumque eorum ratione habi-

Vtrique autem

Romana non quadrant.

ta inualuit, a iure Romano non minus alienum eſt, quam omne, quod ad ſpeciales illos ſuccedendi modos attinet, qui in communione, alternatione, ſenioratu, primogenitura verſantur. Quibus ſane cunctis ius Romanum tam parum quadrat, vt mirandum foret, qui vel de adplicando illo hic cogitari poſſet, niſi iam aliis exemplis doceremur, noui nihil eſſe, (ſed nec iuſtum ideo), quod pro ampliando iuris Romani vſu ſumma imis miſceantur, quadrata rotundis.

§. 45.

Licet enim diuiſio iuri Rom. conuenire videatur,

Sed diuiſioni, inquies, Romana tamen quadrant, quum nihil conuenientius huic iuri ſit, quam vt hereditas in ſuas vncias diuidatur, quoties pluribus eodem iure eam deberi contingit, adhibita ſolum diſtinctione, vtrum in capita, an in ſtirpes diuiſio inſtituenda ſit. Et eatenus proinde ſummo iure adhibendus videri poſſet iuris Romani vſus, quatenus familiae illuſtres vel adhuc iure diuiſionis vtuntur, vel ſuperſtites ſaltem ex olim facta diuiſione reliquias habent.

§. 46.

haec diuiſio tamen

Nos vero nec diuiſionem, ſiue eum ſuccedendi modum, quo caſu eueniente diui-

diuiſio admittitur, qualis in illuſtribus Germaniae familiis obſeruatur, Romano cum iure conuenire nec illius adplicationem admittere, vel ex ea ratione ſtatuimus, quod ſingularis plane diuiſionis iſtius Germanicae indoles eſt, firmiſſima autem regula manet, e legibus incognita iis inſtituta diiudicari non poſſe. reuera ab eadiffert.

* Non incongrue NEVMANNVS in *iur. prin. pr.* tom. 5. p. 110. §. 159: "*Vix ferendi ſunt*, inquit, *Schilterus*, *Thomaſius*, *Ludolfus*, *Titius*, „*aliique*, *dum aequalem principatuum in Germania diuiſionem a recepto iure Romano arceſſunt*. „*Nam prius longe diuiſiones*, *quam ius Romanum*, „*inualuere*, *vtut recepto iure Romano maius diuiſionibus incrementum acceſſiſſe non negauerim*."

§. 47.

Nimirum ipſae diuiſiones in familiis illuſtribus, quarum poſſeſſiones potiſſimum in territoriis conſiſtunt, non praeciſe in partes aequales, inſtar aſſis in duodecim plane aequales vncias diſtribuendi, fieri poſſunt. Neque olim in primis, quum peregrinis moribus nondum infecti eſſent noſtrates, fere vmquam eae ſic inſtitutae fuerunt. Sed pro territoriorum ſitu rerumque circumſtantiis quot forta territoria ſeorſum conſtitui commode poterant, tot fiebant hereditatis auitae partes, quae, tantum abeſt, vt aequales ſemper fuiſſent, vt potius fere vt plurimum natu maiori portio Nam 1) non ſemper aequalis eſt,

tio multo maior adſignaretur, quam reliquis; quo tamen non obſtante diuiſio, non primogenitura cenſebatur, quam diu iura ſingulorum modo eatenus aequalia reddebantur, vt, quot perſonae, tot domini territoriales fierent.

§. 48.

2) datur diuiſio, qua tollitur ſucceſſio reciproca,

Deinde, quod neſcio, vtrum ex feudorum conſuetudine, an ex generali priſtino more ortum traxerit, *duplicis generis* obſeruabatur olim in familiis Germaniae illuſtribus *diuiſio: altera*, qua diſerte reſeruabatur diuidentium poſteris ſucceſſio reciproca in caſum, ſi altera linea exſtingueretur; *altera*, qua non reſeruabatur, et caſu eueniente proinde negabatur lineae ſuperſtiti in exſtinctae bona ſucceſſio.

§. 49.

adeo vt non niſi ex reſeruatione ſuccedatur,

Haec diuiſionum diſtinctio tanti in Germanica ſucceſſione momenti eſt, ut in omni ſucceſſione collaterali reuera non agnatio, non proximitas ſanguinis, ſed ſola reſeruatio ſucceſſionis in iſtum euentum verum ſucceſſionis fundamentum ſit, et vt cuncta reliqua iura potiſſimum inde pendeant.

§. 50.

tum in feudis,

Praeterquam enim, quod *in feudis ſimultanea inueſtitura*, ſeu, quam vocant, con-

coniuncta manus, (gesammte Hand) eum in finem adhibetur, vti Saxonico iure adhucdum perpetuus, et vel citra illud in familiis illustribus frequentior, quam vulgo creditur; eius vsus est, immo vniuersalis olim per Germaniam fuisse vero simillime videtur; certe in allodiis etiam tot manifesta constant huius rei monumenta, vt nec, in his eadem viguisse olim principia, negari queat. tum in allodiis

* De feudis sufficiet nominasse hic SCHILTERI diss. *de inuestitura simultanea principum imperii*, et post ea, quae obmouit Schiltero GVNDLINGIVS in *Gundlingianis* P. 3. p. 191. sq., RICCIARDVM DE ANTIQVIS *de vsu iuris feudalis Longobardici* §. 47. sq. Quibus addi meretur LVDOLF *symphor. consult. forens.* vol. 3. consult. 10 p. 278. sq. et ill. Ge. Lud. BOEHMERI progr. *de feudi communis diuisione* (Goetting. 1748.). De allodiis simile quid ex sequentibus liquebit.

§. 51.

Vnica nempe ex hac ratione intelligi potest, quomodo fieri olim potuerit, vt tam frequenter ex vno communi stipite descenderent duae pluresue diuersae prorsus familiae, quarum vnitas saepe in obliuionem plane abiit, et vix vmquam a posteris crederetur, nisi manifestae probationes genealogicae agnationem clare docerent. Quae scilicet est primi illius generis diuisionum indoles, quas vocabant totales, perpe- quo casu quot lineae, tot gentes constituuntur;

petuas, aeternas diuisiones (Grund- und Todt-Theilungen), vt ne nomen quidem et insignia communia posteris sic diuisis manerent.

* Sic e. g. constat, ab vno communi stipite olim ortum traxisse familias de *Teisterband*, *Heusden*, *Berg*, *Cleve*, *Mark*, *Arenberg*, iterumque familias *Saynensium Sponheimensiumque* comitum, item *Habsburgicorum*, *Zaehringensium*, *Badensium* comitum principumque, et vel sexcentas alias, quarum vna stirps nihilominus exstinctae alteri haud successit, vti nec nomen nec insignia communia retinuerunt. Qua de re ceterum ex instituto egit ill. Io. Ge. ESTOR in diss. *de terrarum partitionibus illustrium, praesertim ea, quae vocatur* Todtheilung, Marq. 1746, inque ea p. 7. §. 11. in testimonium vocatus Io. Ad. KOPP, additis ex glossario eius MS. verbis lectu dignis sub voce Datteyle, Datteilonge.

§. 52.

filiaeque prae agnatis succedunt.

Quodsi itaque facta eiusmodi diuisione totali vna stirps e diuidentium posteris exstinguebatur; perinde erat, ac si tota quaedam famila exstincta esset, nec de successione alterius stirpis cogitabatur amplius. Verum si quae supererant exstinctae stirpis feminae earumue posteri, iis ius succedendi nunc apertum censebatur, exclusis superstitibus alterius lineae masculinae agnatis.

*I. Et haec quidem, nisi omnia nos fallunt, est vera ratio praerogatiuae in talibus casibus feminae propiori prae agnatis remotioribus vindicatae. Quam proinde non sine ratione tuetur

ill.

ill. Io. Iac. REINHARD in libello lectu dignissimo, cui nomen dedit: Abhandlung von dem Erbfolgsrecht der Töchter vor den Stammvettern in Teutschen Reichs-Allodien. Giess. 1746. 4. Nimirum eatenus, si quando facta fuerat eiusmodi diuisio totalis, omnino locum habebat illa feminae prae maribus alterius lineae praerogatiua. At non tamen generalem hanc statuere ideo poterimus, sed in omni casu, quando praecesserunt filiae agnatis maribus, colligere licebit factam antea diuisionem huius rei caussam. Et hoc forsan modo conciliari poterunt, quae in alteram partem disputauit Io Pet. DE LVDEWIG in den wöchentlichen Hallischen Anzeigen 1737. num. 19. 20.

* II. Speciale quoddam exemplum, quo filiae *Saynenses* contra masculos lineae *Witgensteinensis* hisce argumentis vsae sunt, comparari meretur cum iis, quae, adlegato simul KLOCK. part. I. consil. 7. n. 1002. notauit LVDOLF *de iure fem. ill.* P. 2. cap. I. §. 12. n. I., vbi in fine, "*frustra*", ait, "*nitentur masculi regula illa de exclusione feminarum, quum separatione linearum, et renunciatione plenissima facta sine vlla reseruatione, fuissent in perpetuum exclusi.*"

* III. Ceterum eruditionis plena huc pertinet disceptatio caussae cuiusdam illustris in familia comitum Leiningensium, cuius singula scripta recenset *bibliotheca deductionum* IENICHENIO-LIPENIANA sub voce Leiningen p. 724. sq.

§. 53

E contrario in altero diuisionis genere successio reciproca vnius lineae in alterius exstinctae bona, seruata quoque marium prae feminis praerogatiua, locum habebat, sed non ex sola agnatione, quipe quae nec in Collaterales itaque iure communionis succedunt,

in priori diuiſionis ſpecie deſinebat, ſed ideo, quia primi diuidentes pro ſe ſuisque poſteris diſerte ſibi ſtipulati fuerant reciprocam iſtam ſucceſſionem, atque hanc tunc ita quidem, vt nec tolli nec diminui ab vna linea inuita altera poſſet. Vnde vel ipſius proprietatis ac domini eatenus communionem ſeruabant, vt diuiſio iſtiusmodi non tam de ptoprietate, quam de vſu et poſſeſſione ſolum facta cenſeretur; proprietas autem totius familiae omniumque agnatorum ſingularum ſtirpium communis habebatur, eiusque rei in ſignum tunc nominis quoque et inſignium, ſaepe et bonorum nonnullarum certorumue redituum ſeu iurium communio retinebatur.

* I. Quam frequentes olim huiusmodi communionis in familiis illuſtribus obtinuerint, vel ex ipſis imperii legibus paſſim adparet, veluti ex I. R. 1576. §. 101., vbi: da zween, drey oder mehr Stände in Beſitz und Nieſſung einer unzertheilten Herrſchaft ſeyen, - - - daß in ſolchem Fall allemahl der Stand, ſo das Stammhaus beſitzlich inne hat, zu Erlegung der Reichs-Steuern - - angelanget werden ſolle.

* II. Generatim vero, quam caute diuidentes fratres, ſi reciprocam poſteris ſuis futuram ſucceſſionem conſeruare vellent, expreſſa ſtipulatione ea de re ſibi proſpexerint, e ſexcentis vnico dumtaxat exemplo illuſtrabimus. *Ducum* nempe *Bauariae* in familia quum tres ducis Stephani fibulati filii, STEPHANVS II., FRIEDERICVS et IO-

IOANNES, paternas terres diuiderent anno 1392, en expressum simul mutuae successionis pactum, (quo, si ipso iure illa certa fuisset supersedere potuissent), hisce verbis conditum: "Wir Stephan, Friedrich und Johanns Gebrüdere : : : bekennen : : für uns, für alle unsere Erben und Nachkommen, daß wir überein worden seyn, unser Land zu Ober und Nieder=Bayern mit einander zu theilen : : :. Wir bekennen auch mehr, daß wir unser Land : : : mit Erbschaft auf einander vermacht haben, und vermachen auch mit dem gegenwärtigen Briefe in solcher Maasse: Ob unser einer oder mehr von Todes wegen abgienge, da Gott lange vor sey, und nicht eheliche Söhne liessen; so sollen die andere unter uns, oder ihre Erben, das eheliche Söhne wären, desselben, der da abgegangen wäre, Land und Leute, Vesten und Schlosse, als wir die jetzt mit einander getheilt haben, oder die er nach der Theilung gewönne oder in seine Gewalt brächte, gleich eben, mit aller ihrer Zubehörung. Welcher aber unter uns, oder unsern Erben Töchter ließ, die nicht berathen wären, dieselben Töchter sollen die andern Herren verheyrathen, berathen und versorgen, nach ihren Ehren, als sie ihr selbst Kind wären, ohne alles Gefährde; also, daß unser aller Land und Schloß allezeit bey dem Namen und Fürstenthum zu Bayern bleiben ꝛc. Lünings Reichsarchiv part. spec. (vol. 5.) 1. Th. p. 583.

* III. Adde, si lubet, *pactum diuisionis familiae Saxonicae*, ex qua adhuc supersunt ambae lineae, fratrum nempe ERNESTI et ALBERTI, qui diuisioni anno 1485. initae expressam adiecerunt conditionem: Doch daß derselbe unser lieber Bruder, Wir und unser beyder männliche Leibes-Erben, und desgleichen derselben Erben für und für, ohne Abgang auf Ewigkeit, mit allen unsern Fürstenthum, Land und Leuten, und Angehörun-

gen in gesammten Lehen, Erbhuldung, Erbeinung, Hülfe, Rath, brüderlichen, freundlichen und getreuen Beystand unzertrennet mit einander sitzen, seyn und bleiben, das auch ernstlich mit Nothdurft Verschreibungen versorgen, befesten, und als oft es fürder ins zukünftige Noth wird, erneuern sollen, damit das unmöglich (forte ewiglich) in Wesen bleibe; Also bescheidentlich, ob geschähe, daß unserer einer ohne männliche eheliche Leibes-Erben oder dieselben, so er die liesse, hinführo ohne männliche eheliche Leibes-Erben abgiengen, (das Gott durch seine Gnade nicht verhänge) daß alsdenn des, oder derselbe ohne männliche eheliche Leibes-Erben abgegangen, gehabte und gelassene Fürstenthum und Land und Leute in und auf den andern, oder seine männliche eheliche Leibes-Erben, so die Zeit noch am Leben, Zustand, (forte zu Stund) ohne Mittel, und ohne allen Eintrag einzunehmen, können und gefallen sollen, darnach fürt, als das ihre inne zu haben, zu besitzen, zu behalten, zu geniessen und zu gebrauchen, ohne alles Gefährde. Lünigs Reichsarch. part. spec. contin. 2. (vol. 8.) p. 246.

* IV. Quin si peruestigaueris etiam omnia reliqua familiarum illustrium pacta, quibus diuisiones ita factae, vt vel posthaec iam coaluerint iterum plures olim diuisae lineae, vel vt adhuc successio mutua olim aliquando locum habere possit; nullum, spondeo, inuenies, quin expressam eiusmodi clausulam contineat. Et quamuis fieri ceterum possit, vt nonnumquam pactis firmentur quae iam alioquin iuris certi essent; hic tamen non mirus tantum omnium consensus, sed et hoc praecipue contrarium docet, quod ex aliis exemplis, non reseruatam in diuisione futuram successionem posthac nec locum habuisse, constet.

§. 54.

omnino secus. Etiamsi itaque haec successionis Germa-

manicae ſpecies cum Romano collateralium ſucceſſione eatenus conuenire videatur, vt facta a maioribus diuiſio non tollat ius ſuccedendi poſterorum reciprocum; ſumma tamen vtriusque iuris differentia vel ſexcentis e capitibus adparet, veluti in eo in primis, vt iure Romano non opus ſit, expreſſe reſeruari a diuidentibus futuram poſterorum ſucceſſionem, ſed viciſſim quoque, vt illo iure nulla ſtatuatur proprietatis inter diuidentium poſteros communio, adeoque nihil circumſcribat liberam cuiusque poſſeſſoris diſpoſitionem, et modo eatenus locum habeat reciproca ſucceſſio, quatenus nulla alienatio ſeu diſpoſitio in contrarium interuenit; ne dicam marium prae feminis praerogatiuae ius Romanum plane neſcium eſſe. ac iure Rom.,

§. 55.

Quid quod in eo etiam inſignis hic iuris Romani patriique differentia eſt, vt illo iure ſolum ideo collaterales ad ſucceſſionem vocentur, quoniam deficientibus deſcendentibus et adſcendentibus lex illis ius ſuccedendi ab inteſtato tribuit, idque nullo habito priſtinae duiſionis reſpectu, ſed vnice ex propinquitate graduum agnationis ſeu cognationis aeſtimandum, adeo vt proximus indiſtincte excludat remotiores, plu- quo nulla priſtinae diuiſionis ratio habeatur, ſed tantum propinquitatis.

 res-

resque gradu aequales, excepto ſolum iure repraeſentationis inter fratrum liberos, ſimul aequis partibus admittendi ſint. Patriis autem ex moribus hic tanta factae olim diuiſionis habetur ratio, vt vel ceſſet plane ius ſuccedendi in bonis in iſta diuiſione non comprehenſis, ſed poſthac demum ab vna ſtirpe adquiſitis.

§. 56.

Succeſſio Germanica autem lineas magis ſequitur, quam gradus

Nec certe tam graduum, quam ſtirpium rationem haberi in hoc Germanico ſuccedendi more, vel inde patet, quod, quamdiu in linea quadam poſteri adhuc ſuperſunt, numquam ſucceſſio iſta Germanica in aliam lineam egrediatur, ſi vel maxime, quod omnino contingere poteſt, in alia quadam linea gradu propior fuerit agnatus, cui propterea Romano iure citra controuerſiam deberetur ſucceſſio.

* Recte NEVMANNVS in *iure priu. princip.* tom. 5. p. 212. §. 317. hanc regulam adſtruit: "*Quamdiu adſunt perſonae ex eadem, qua defunctus, linea ortae; graduum proximitas nihil prodeſt iis; qui conſtituuntur in linea diuerſa.*" Nec minus recte LVDEWIGIVS in *reliquis MStor.* tom. 7. p. 207. not. 19. ait: "*Linealis ſucceſſio eſt Germanica; nam gradualis propria Latio. Hodieque in S. R. I. principatibus tragicae in his lites ac caſus, qui tamen facile componi poſſent finium regundorum iudicio patrii et Romani iuris.*" Adde, e multo pluribus, iisque antiquioribus ICtis, Iac. MENOCHIVM tom. 3. *conſil.* 269. n. 40.

40. p. 337., Herm. VVLTEIVM *de feudis* lib. 1. cap. 109. n. 112. p. 543., Conr. RITTERSHVSIVM *partit.* 1. cap. 12. quaest. 8. p. 162.

§. 57.

Quodsi porro fingas casum, tres fratres terras paternas seu auitas reseruata posterorum successione reciproca diuisisse; anne vmquam probabile erit, reseruationem istam, quae, quod probe notandum, vnicum successionis deinde fundamentum est, in eum euentum, si vna e tribus lineis exstinguatur, ita institutam fuisse, vt reliqui duo fratres superstitum stirpium auctores futuram illam successionem incertissimo casui commisissent, vtrum vna alterane in stirpe tempore exstinctae tertiae stirpis vltimo defuncto gradu propior adforet, reliquos plane exclusurus, an casu mere fortuito aequales gradu in vtraque linea superstite adfuturi essent? et, quod maiorum diuidentium intentioni conuenit.

* Nec ab hoc ratiocinio alienus est, quem saepius laudauimus, peritissimus harum rerum NEVMANNVS *l. c.* p. 517. §. 757. vbi: " *Alegum ciuilium institutis si animum abstrahamus atque ad solam praesumtam defuncti voluntatem attendamus* --, *facile*, inquit, *colligitur*, -- *successionem omnino iure repraesentationis in stirpes fieri debere, nec praecise graduum proximitatem esse respiciendam.*

§. 58.

Euoluas, quaeso, historiam familiarum Germaniae illustrium specialem. E sexcen- in stirpes fit, perpe-

tuo re- praesentationis iure;

centis certe haud facile vnicam reperies, immo, nisi nouiore aeuo iuris Romani forte principiis infecta fuerit, nullam, credo, quae praecise gradum computationem adsumserit in normam, et quae non potius suae cuique stirpi, nulla facta gradum mentione, successionem futuram tribuerit. Nec similiter innumera quaerenti deerunt exempla, quibus exstinctae vni lineae superstites quae pluresue alterae successerint citra respectum graduum, nec tam in capita, quam in stirpes, iure quasi repraesentationis in infinitum admisso.

* I. Qui de eo, quod hic proferimus, cupit *exemplis* instrui, quorum quidem amplitudinem nostra non capit scriptiuncula; ei summa cum fiducia commendamus libellum eximia eruditione ac soliditate conscriptum, cui inscriptio: Georg Ernst Ludewig Preuschens rechtliche Ausführung, daß die Lehensfolge der Seiten-Verwandten in theilbaren Lehnen nach den Stämmen, und nicht nach dem nähern Grade zu beurtheilen sey. Frankf. 1751. fol., vbi p. 45. in promtu sunt operose conquisita exempla familiarum illustrium sat multarum, veluti Bauaricae, Saxonicae, Brandenburgicae, Palatinae, Brunsuico-Luneburgicae, Megapolitanae, Würtenbergicae, Hassiacae, Badensis, Holsaticae, Anhaltinae, Nassouicae, comitumque de Bentheim, Castell, Limburg, Lippe, Reuss, Waldeck, Wied, Witgenstein, Ysenburg, atque Wild- et Rhingrauiorum.

* II *Ius repraesentationis* etiam inter collaterales *in infinitum* haud inique admitti, iam plures statuerunt, veluti Nic. BETSIVS *de pactis famil. illustr.*

illustr. cap. 9. §. 66. p. 420., Ge. Ad. STRVVIO *synt. iur. feud.* obs. ad cap. 9. n. 4. p. 54., Ioannes a SOMERN *de iure repraesentationis cap.* 3. §. 4. p 33., §. 6. p. 34.

§. 56.

Immo, si quid videmus, haec fuit tam vniuersalis Germanico more succedendi consuetudo, vt nec iure feudali Longobardico, quantumuis ceterum passim a moribus Germanicis alienum, illa prorsus mitti potuerit. Quodsi enim celeberrimum illum textum II. F. 50., remota omni praeconcepta opinione, penitius consideraueris; certe non aliam quam hactenus descriptam Germanicam collateralium successionem in stirpes in eo deprehendes, id quod perspicaciores nonulli iuris istius interpretes haud obscure intellexerunt, licet vix aliqui sententiam iuri Romano non plane conformem vel profiteri auserint. quod nec iuri Longob. aduersatur,

* In primis hic legi merentur Franc. HOTOMANNVS in *comm. ad libr. feud.* p. 304. sq., et in *disp. de feudis cap.* 19. p. 62., Huld. ab EYBEN in *elect. iur. feud.* cap. 7. n. 11. p. 575. sed., Casp. BITSCH in *comm. in consuetud. feudor.* lib. 2. tit. 50. n. 12. p. 652., et, qui primo loco nominandus erat, Friedericus a SANDE *ad Gelr, consuet. feud.* tit. 3. cap. 2. §. 8. in operib. p. 88.

§. 60.

Sin demum, quod suspicamur, hodie tamen haec omnia vix exemplo amplius firmari nec hodie sublatum est,

O 4

mari posse, nec adeo obsoleta medii aeui iura tantam curam mereri, argueris; hoc vnicum non possumus non monere, hodie primum plerasque tantum non omnes familias illustres adoptasse ius primogeniturae, vi cuius eo ipso cessat omnis diuisio. Deinde si hodie lineae exstinctae vtplurimum succedit altera, sepositis quoque femineis prioris posteris; id non tam probat, in desuetudinem abiisse pristina iura, quam quod singulae illae familiae, in quibus successio stirpium reciproca locum habet, hanc tempore diuisionis factae vel subsecutis pactis expresse reseruauerint. Nec desperauerimus tamen, si vel hodie superesse lineas vnius familiae iure succedendi destitutas demostrare nos oportuerit.

§. 61.

Nec dum itaque modus succedendi ex diuisione.

Sed ne iusto fusius pro ratione instituti huic soli capiti inhaerere videamur, vlteriorem eius rei disquisitionem vel aliis temporibus vel aliorum curis lubentes relinquimus; contenti interim, non sine omni argumentorum vi saltem hoc edocuisse, quod nec ille succedendi modus, quo diuisio in familiis illustribus admittitur, vel admissae olim superstites reliquiae sunt, cum iure Romano conueniat. Quod praesertim ideo paullo amplius exponere opus erat,

rat, quoniam de reliquis succedendi modis ex primogenitura cet. minor dubitatio erat, quorum proinde curatiore disquisitione tanto magis hic supersedere poteramus.

§. 62.

Iam si omnia hactenus dicta in vnum colligas, clarissimum sane est, qualemcumque succedendi modum, qui hodieque in familiis illustribus obseruatur, vniuerse non deriuari posse ex Romani iuris in Germaniam inuecta auctoritate, sed solum ex propriis familiarum illustrium institutis, quae aut pristino perantiquo e more conseruarunt, aut nouiore etiam aeuo suis ex rationibus in statu Germaniae publico fundatis introduxerunt; vtroque casu nullo reuera iuris Romani nec cuiuscumque alterius peregrini iuris respectu habito, sed re ipsa toto coelo ab omni peregrino iure diuersa. nec vllus alius iuri Rom. conuenit.

§. 63.

Vix autem sua natura absurdius cogitari quidquam potest, quam instituta iuri cuidam plane incognita, immo aliena ab eius scitis, iisque contraria prorsus, nihilominus ex iure tali diiudicare. Nec profecto vel minima iuris specie obtrudi potest Germanis in genere, ne dicam familiis illustribus, ius qualecumque peregrinum, quam Hinc nec quadrant hic Romana,

 diu

diu propriis e fontibus sua iura haurire possunt, quandoquidem, nisi hisce saluis, reapse nulla iure meritoque statui potest iuris peregrini quantumuis recepti auctoritas.

* Non quidem dissimulamus, cum LEYSERO in *medit. ad. pand.* spec. 29. med. 5. vol, 1 pag. 299., " *in errore versari, qui existimant, mores Germanicos, si in quadam circumstantia a moribus Romanorum recedunt, totius negotii naturam adeo mutare, vt iam nihil ex legibus Romanis adplicari possit.* " Quin potius in Germanicis etiam negotiis largimur admitti posse Romanas leges, si vel principia iuris naturalis continent, et cum recta ratione euidenter conueniunt, quae est sententia Christ. Io. Conr. ENGELBRECHT in progr. *de vtilitate atque necessitate studii iuris Germ.* §. 8. vel si quoque aliis legitimis ex rationibus ita comparatae sunt, vt nihil impediat, quo minus quadrent nostris negotiis, quam sententiam profitetur illustr. Dau. Ge. STRVBE in den Nebenstunden tom. 5. p. 31. sq. Enimuero, vti ipse LEYSERVS alio loco (spec. 41. med. p. 423), vbi strenue, sed iusto nisi fallimur, generalius, defendit, *decisionem dubiorum in pactis, quae principes imperii inuicem ineunt, occurentium ex iure communi, i. e. canonico, Romano et Longobardico, desumendam esse*, in fine fatetur tamen: *tum quum leges vel consuetudines per vniuersam Germaniam receptae iuri Romano aduersantur; illas in decisione controuersiarum illustrium praeferri debere*; ita certe in argumento successionis, vbi tot tantaeque sunt differentiae rationes, quae patria et peregrina iura sibi plane aduersari docent, multo, quam in vlla alia re, iniquius foret, familiis illustribus, quibus libera autonomia negari nequit, inuitis obtrudere peregrina, quamdiu sponte a domesticis fontibus eas haud recessisse constat.

§. 64.

§. 64.

At quinam, inquies, ſunt ii *fontes*, *e quibus hauriri poſſint patria*, quae hic quaerimus, *iura*, quae quidem iuſto legum corpore reperiuntur nusquam, quaeque an exſiſtant, proinde ſubdubitandum videtur? Cui vt recte ſatisfiat dubitationi, patienter modo in atriis verſeris, priusquam ad rem ipſam pateat aditus, praemonendus es.

ſed domeſticis ſolum e fontibus hauriendum,

§. 65.

Nimirum eadem ratione, qua facile largieris, nec iuris Romani ſacris quempiam recte initiari poſſe, niſi hiſtorica aeque ac politica rerum Romanorum notitia, quantum ſatis eſt, prius imbutus ſit, quaeſo, eadem aequitate ſtatum Germaniae publicum, et in primis, de qua hic agimus, familiarum illuſtrium conditionem ex ipſis rerum argumentis earumque viciſſitudinibus penitius ante inſpicias, quam ad ipſos fontes, quibus immediate vtendum, te accingas.

et quidem ſuppoſita prius ſtatus publici Germ. notitia,

§. 66.

Difficultatem fateberis intelligendarum plerarumque legum Romanorum, ſi ſoli litterae inhaerere, ac grauſſimo iuris interpretis munere illotis manibus fungi volueris.

perinde ac in iure Rom. notitia reip. Roma-

nae o- pus; ris. Profecto non minorem deprehendes difficultatem intelligendi vel vnicum patrio more conditum illustris familiae pactum, si requisita rerum praesciendarum notitia haud prius instructus fueris. Sique ridiculum tibi quando fuit, ineptam glossatoris interpretationem legis Romanae legere, qui iustis istis praesidiis destitutus verba, non mentem legis captauit; crede, quaeso, non minus mereri risum, si quis domesticis pactis alienum plane a mente paciscentium sensum intorquet, tantum, quia rationem statutorum haud intelligit, et, quod magis est, quia Romana videre optat, putat, somniatur, et inuita Minerua videre vult, vbi de iis nec cogitatum vmquam fuerat. Nunc autem mirari desine, si hoc tam frequenter factum animaduertes, quum Germanicarum rerum scientiam tam diu premeret fusca obscuritas, et neglectum prae Romanis deliciis studium.

§. 67.

sicque praesidiis historicis praemiss., Enimuero dignare modo patrias quoque res tua, quae, spondeo, non te pigebit, opera. Repete rerum Germanicarum vicissitudines ab earum origine inde. Indaga rationes iurium, quae maiores nostros de rebus suis sic statuere mouerunt. Compara leges cuiusque aeui, quotquot super-

ſunt, et quotquod in promtu tibi ſunt, diplomata, pacta, teſtamenta, inueſtiturae litteras, et quae ſunt alia medii nouiorisque aeui documenta. Comtemplare, quem miraberis, harum rerum concentum. Arceſſe denique, quoad fieri poteſt, ſimplicitatem naturae, et cuiusque rei propriis e circumſtantiis colligendam indolem. Fateberis, praeuideo, aequitatem, ſoliditatem, iuſtitiam patriorum, quae maioribus placuerunt, inſtitutorum; ſepoſita hic omni iuris peregrini auiditate, licet ſuo loco et huic ſuum honorem tribueris, meliore nunc ſucceſſu, dum in alienam meſſem haud ingeri iſtam falcem amplius patieris.

§. 68.

His demum praeſidiis inſtructo en tibi nunc, quem adeundum commendamus, iuris huius domeſtici fontem. Legem ecce cuiuslibet familiae illuſtris ſpecialem, legumue, quotquot vnius familiae adſunt, ſeriem. Hanc volue, lege, perlege, remota omni exoticarum rerum idea. Nunc profecto obſcuram, ambiguam, incertam deprehendes nullam; multo minus vmquam tibi nunc in mentem veniet haurire interpretationnem rerum domeſticarum ex peregrinis fontibus qualibuscumque.

aliis oculis cernentur leges familiarum illuſtrium.

§. 69.

§. 69.

Sic porro analogia iuris patrii liquet;

Ex ipſo potius concentu legum domeſticarum, eoque comparato cum earum rationibus et cum natura rei, generalis quaedam ſe ſua quaſi ſponte offert *analogia iuris patrii* in hisce argumentis, quae et theoretice ad formandam generalem huius rei doctrinam, et practice ad inſtituendam iuſtam pactorum aliorumue ſtatutorum ſingularium interpretationem longe maximam praebet vtilitatem. Id quod vel vnico iuris primogeniturae et quod vocant apanagii exemplo doceri fuſius poſſet, ſi huius loci eſſet, excurrere tam ample ad materias eiusmodi ſpeciales.

*I. Vnicum modo eumque haud nullius momenti teſtem conſentientem proferre liceat, LVDOLFVM puta *de iure fem. illuſtr.* P. 2 cap. I. §. 18. p. 74. n. 12. "*Quod de interpretatione iuris ſiue ſtatutorum dictum, ita* (inquit) *intelligo, vt, ſi ex negotii natura poſſit deſumi interpretatio, facienda ſit poſthabito iure communi. Idque maxime rationi conuenit; nam ſi permiſſum eſt pacta facere, ſi ex conſenſu naſcitur obligatio, volunt etiam iura, vt interpretatio ex intentione paciſcentium veroſimili fiat. Sed, ſi de mente contrahentium conſtare nequeat, nihil vetat, vt in interpretando ad normam iuris communis non quidem Romani, ſed patrii, quo familiae illuſtres vtuntur, recurramus.*"

* II. Perquam ſolidum ſane ratiocinium eſt, quo vſi ICti Halenſes fuerunt in conſilio, quod adiunxit idem DE LVDOLF tractatui *de iure primog.*

mog. adpend. vlt. p. 55. sq., vbi primam hanc rationem decidendi controuersiam de iure primogeniturae propositam ante omnia praestruunt: Dieweil wir von dieser Sache im Röm. Reiche keine besondere Satzung haben, folglich alles auf vernünftige Gründe, die ex indole reipublicae genommen, ankömmt rc. rc.

* III. Labor forsan haud inutilis foret, si quis ad inuestigandam ao plenius patriorum morum analogiam hoc praeparare vellet, vt e locupletissimo, quo iam vtimur, diplomatum tot voluminibus collectorum adparatu ante omnia indicem chronologicum pactorum, testamentorum aliorumue statutorum familiarum illustrium construeret. Quo facto si quis porro iustis praesidiis instructus eodem ordine chronologico singulas eiusmodi familiarum leges, qua decet, circumspectione peruestigaret, vix desperandum foret, quin multo maiore cum luce adparitura sit analogia patrii iuris, multoque maior in iis certitudo, quae adhucdum non sine discrimine familiarum illustrium dubitantur ac disputantur.

* IV. *Duplex* modo *cautio* adhuc commendanda hac in re videtur: *vna*, vt ab eo, quod plerumque fit, non simpliciter ducatur consequentia, nisi simul ex natura rei colligi possit, non si ex sola dispositione singulari quid obtinet, velnti siquis ex introducta in plurimis familiis illustribus primogenitura hanc omnino vniuersalem colligere vellet; *altera*, vt vicissim, quae ex pactis obtinent, ideo non ordinario iure valere, non statim contendatur, quoniam permulta inter illustres quoque pactis definiri solent, quae iam ordinario iure obtinere deberent, veluti quod exemplo renunciationum feminarum illustrium doceri potest. Posterius hoc iam obseruauit LVDOLF *de iure fem. ill.* P. 2. cap. 1. §. 17. p. 72., vti primus NEVMANNVS in *iur. priu. princ.* tom.

5.

5. p. 119. Inter vtrumque si pro circumstantiarum ratione via media tenetur, non facile in deuia ruet analogia, quam hic commendamus, iuris patrii.

§. 70.

et de obseruantia familiarum ill. magis constat.

Haut autem analogia semel posita, eiusque legitima scientia si quis imbutus est; etiam tunc, si vel maxime lex familiae expressa haud in promtu sit, vix vnquam deerit alter aeque solidus fons iurium in Germania in primis multoque magis inter illustres familias quam vspiam alibi vsitatus, *obseruantia* nempe familiarum illustrium, vi cuius ex factis illarum tacitus colligitur consensus in iis, in quibus expressae earum leges deficiunt.

§. 71.

Obseruantia autem vim legis habet,

Quam quidem obseruantiam generatim *eadem vi* pollere, *qua* valent *expressae familiarum leges*, nec deditissimi iuri Romano negant. Nec reuera, vbi adest obseruantia, ad firmandam illam analogia, quam commendauimus, opus est. Enim uero nisi quis analogiae huius scientia instructus sit, vix animaduertet talia facta, e quibus harum rerum gnarus obseruantiam analogiae moris patrii conuenientem subito enucleabit. Et praeterea nescio, quem in probanda tali obseruantia rigorem requirunt, qui legum Romanarum de consue-

ſuetudine probanda ſanctiones hic prae oculis habent, omnemque obſeruantiam a Romano ceu communi iure deuiam tamquam anomali quid, vix clariſſimis rerum documentis credendum, conſiderant.

§. 72.

Contra haec cauendum eſt primo loco, ne quis iuſto ampliore ſenſu *ius commune* hic ſolum ius Romanum intelligat, eo nempe ſenſu, quo iuris communis dicitur id eſſe, quod regulam conſtituit, a quo quidquid recedit, ad exceptionem referri ſolet, ita vt pro illa potius, quam hac, in caſu dubio interpretatio ſit inſtituenda. Hoc enim ſenſu omnino negamus ac pernegamus, familiis illuſtribus in argumento ſucceſſionis ius Romanum eſſe ius commune, ſed id potius hoc nomine dignum remur, quod inter illuſtres familias ex propriis domeſticis rationibus conuenire conſtat, alienum plane a Romano iure, analogiam nempe in ſuperioribus traditam, vi cuius aut primogenitura aut diuiſio potiſſimum in familiis illis obſeruatur, et in vtraque concentus legum patriarum conſpicuus eſt, cui plane ne quadrant quidem Romana.*

eaque, licet contraria iuri Rom., quod hic non eſt ius commune,

* Relege, ſi placet, perquam ſolidum, quod ſupra (§. 69. I.) retulimus, LVDOLFI ratiocinium, quod et hic egregie quadrat.

§. 73.

non recte restringitur, Quantumuis itaque consuedini a iure communi Romano recedenti in eodem hoc iure rigidior probatio haud inique praescribatur; longe iniquissimus tamen foret idem rigor, si quis *in probanda obseruantia* tantum ideo eum adhibere vellet, quia haec aeque a iure Romano recederet. Hoc enim reuera hic non est ius commune. Quumque de obseruantia hic sermo sit, conformi cum eo successionis iure, quod inter familias illustres commune est; potius eadem illi praesumtio succurrit, quae omni alteri iuri, quod regulae iuris communis conuenit, non repugnat.

§. 74.

nec cum consuetudine omnino eadem est, Deinde nescio, an obseruantia, quam hic tractamus, omnino recte comparetur *consuetudini*, qualis iure Romano supponitur, cui omnis vis in consensu legislatoris tacito tribuitur, isque colligendus habetur ex iis, quae leges ciuiles ea mente praescripserunt, veluti ex multitudine actuum, eorumque conformium, et quae sunt reliqua. Hic autem versamur in re, quae vix expressam legislationem superioris patitur, sed quae ex pristina familiarum illustrium libertate, aut si mauis, autonomia

mia libere in quauis familia pro ſua cuiusque conditione ſtatuuntur.

§. 75.

Quae quum ita ſint, hic non tam quaeſtio eſt de conſenſu legislatoris aut ſupremi imperantis ſeu expreſſo, ſeu tacito, quam de conſenſu ipſius cuiusque familiae, in qua de ſucceſſione agitur. Hicce conſenſus autem quum omni et naturali et poſitiuo iure tacitus non minus, quam expreſſus eſſe poſſit; ecquis dubitet, eamdem vim, quam pactum aliudue ſtatutum familiae expreſſum habet, etiam tunc adeſſe, ſi de *conſenſu tacito* eorum, quorum intereſt, quomodo demum cumque conſtiterit? — ſed tacite cuiusque familiae conſenſu nititur;

* Idem hoc iam acute perſpexit Gottl. Gerh. TITIVS in *ſpecim. iur. publ.* lib. 4. c. 4. §. 23. p. 430, et in diſſ. *de ſucceſſione in Germ. territoria* §. 40, vbi conſuetudinem, qua ius primogeniturae introduci poſſit, non tam legem non ſcriptam, quam potius pactum tacitum eſſe, idque ex ſilentio, ac omiſſa vel deſerta contradictione eorum, quorum intereſt, colligi poſſe arbitratur. Cui nec multum repoſuit LVDOLF. *de iure primog.* part. ſpec. §. 15. n. 5. p. 82. Comparari quoque meretur NEVMANN. in *iur. priu. princ.* tom. I. tit. 3. §. 20. p. 80.

§. 76.

Tacitus igitur ipſius familiae illuſtris conſenſus eius obſeruantiam efficit. Isque — de quo ſuppoſi-

 qui-

ta analogia, facilius constat,

quidem generatim haud ſine difficultate e factis omni cum certitudine erui poteſt. Attamen hoc in argumento ſi conſideres, primum pleraſque tantum non omnes familias eiusdem ordinis in eo conuenire, vt e. gr. mares excluſis feminis ſuccedant, vt hae renuncient, vt ceterum aut diuiſio aut primogenitura, et in vtroque caſu hoc vel illud ius ſpeciale obtineat, cet., et ſi deprehendas nunc vnam alteramue familiam, quae quidem expreſſis pactis ſtatutisue ea omnia nondum ſanxiſſet, ſed quae nec quidquam, ex quo contraria mens colligi poſſet, commiſit, verum potius data occaſione vnum alterumue exemplum praebet, quod imitandi reliquas familias mentem ſat claram prodit; quaeſo nonne euidentior, quam in vlla forſan alia re, hic *probatio conſenſus taciti* aderit?

§. 77.

cuiusque probatio proinde facilior eſt.

Quidni ideo iuſtitia et aequitate duce ſtatueremus, ſufficere ad probandam obſeruantiam familiae illuſtris, quod ad modum in ea ſuccedendi attinet, ſi modo doceatur e ſingulis, quotquot contigiſſe conſtat, caſibus, nihil vmqam factum ſeu admiſſum fuiſſe, quod mentem a more reliquarum familiarum illuſtrium ſeu a iure, quod hoc reſpectu commune eſt, re-

ce-

cedendi prodat? Quanto magis autem indubitata iure meritoque ſtatuetur obſeruantia, ſi facta eiusmodi vel enixam ſic, nec aliter, ſuccedendi voluntatem attento rerum ſcrutatori ſe offerunt, ſi vel conſpirant ea omnia, quotquot a pluribus ſeculis inde memoriae tradita ſunt, et ſi plane vel contradictione interpoſita firmatus tamen vnus idemque ſuccedendi modus fuit; ne dicam, ſi eadem, quae in conſuetudine probanda requiritur, probatio dubitanti offerri poteſt.

§. 78.

Nunc demum liquent normae decidendi ſucceſſionem illuſtr. controu.

Sic demum firma, ſperamus, ſtabit recteque intelligetur ſententia: in familiis Germaniae illuſtribus qualescumque ſucceſſionis controuerſias *ante omnia* earum *ex pactis aliisue legibus ſpecialibus*, *harumque in defectu* ex ſua cuiusque *obſeruantia* decidendas eſſe, *nec vel* ad interpretandas illas, vel ad diiudicandam hanc vmquam *ius Romanum aliudue ius peregrinum ceu ius commune* adhiberi poſſe, ſed hoc nomine *potius ad analogiam* iuris proprii familiarum illuſtrium ex concentu iurium, quibus vtuntur, recurrendum eſſe; adeo vt merito exſul hic ſtatuatur qualecumque ius peregrinum, quam diu vel vllo modo patrii fontes adiri poſſunt.

§. 79.

§. 79.

quae raro e iure peregrino repetendae,

Tunc autem fieri e contrario potest, vt patria iura ad decidendas successionis in illustribus familiis controuersias haud sufficiant, sed peregrina potius adhiberi debeant, si quando manifestum est, familiam quamdam citra omnia haec, quae hactenus exposuimus, peregrinum quoddam ius secutam fuisse. Quo quippe casu peregrini iuris institutum, cui se sua sponte adcommodauit talis familia, non magis ex patrio, quam domesticum institutum ex peregrino iure aestimari potest.

§. 80.

in primis in ipsis rerum argumentis,

In ipsis vero rerum argumentis certe rara haec in illustribus familiis exempla sunt, vt reuera e. g. iuris Romani sanctionibus de successione ex beneficio vltimi defuncti, de legitima tamquam vere triente aut semisse ipsius portionis ab intestato debitae quibuscumque liberis relinquenda, de promiscua marium feminarumque successione, de indistincta graduum praerogatiua inter collaterales obseruanda, & quae sunt reliqua, se adcommodassent. Quod si nihilo secius in vno aut altero casu acciderit, tunc admittenda quidem est iuris Romani dispositio, sed hac vnica tamen porro cum cautione adhibenda, nisi

qua

qua nomen ſolum, non rem adoptauerint familiae ſeu potius interpretes iurium, qui a conſiliis iis fuerunt, quorum nempe plerisque nihil antiquius fuit, quam vt nominibus ad minimum Romanis vterentur, ſi vel maxime domeſtica res eſſet, in qua verſabantur.

§. 81.

Si quando itaque fideicommiſſi, legitimae, inſtitutionis titulo honorabili factae, aliarumue Romanarum rerum in pactis legibusue familiarum illuſtrium mentio fit, veluti quod in primis in iis contingit, quae ab aeuo Romanizantis iurisprudentiae inde ortum ducunt, tunc caue ſemper exiſtimis ipſam rem reuera Romanam adeſſe. Haec enim ne ICtis quidem iſtarum rerum auctoribus, ne dicam ipſis familiis illuſtribus in mentem vmquam venerunt, quum potius & contextus integrarum eiusmodi legum, & euentus atque obſeruantia adhuc vsque doceat, vel ſexcenties Romanis nominibus velata eſſe Germanica inſtituta, quae nihilominus reapſe Germanica manſerunt, Romanique nihil niſi nomen adoptarunt.

quum a nomine ad rem non valeat conſequentia.

* I. Vt vno ſaltem alteroue exemplo, quae modo diximus, illuſtremus, omnino negari nequit, eſſe, e. g. in quarum pactis praeſertim ſucceſſione collateralium ſecundum graduum praerogatiuam

tiuam clare fancita eft, illuftres familias, veluti quae occurrit in teftamentis *comitum Palatinorum Rheni* IOANNIS I. lineae Bipontinae anno 1594., & PHILIPPI LVDOVICI lineas Neoburgicae a. 1604. conditis, claufula: *falua gradus praerogatiua*, (Mofers Staatsr. tom. 13. p. 52. §. 37., p. 54. §. 40.), & quae clarior eft difpofitio in *familiae Saxonicae* linea Erneftina im Altenburgifchen Hauptvertrag 1672. §. Gleichwie nun ꝛc. ——: daß die Primogenitur allewege nach dem würklichen Alter——, nicht aber nach den Linien noch Repräsentation noch fictione iuris gerechnet und geachtet, auch die fucceffiones in linea collaterali, auffer dem Fall concurrirender Brüder und Bruders-Kinder, nach Ausweis der Erbverbrüderung und Kayferlicher gemeinen Rechte in allen Fällen nach Nähe des gradus und der Sippzahl gefchehen follen ꝛc. tefte LVDOLF. *de iure primog.* fub fin. praefat.). In vtroque igitur hoc cafu certe nihil iniquius foret, quam fi vllo alio, quam Romano iure, quod hic manifefte fequuntur pacifcentes, in interpretatione et adplicatione iftorum pactorum vti quis vellet.

* II. Sed nec nomine Romano ftatim rem Romanam reuera inuectam effe, in primis exemplo primogeniturae in familiis illuftribus introductae doceri poteft. Ex ea enim per fe intelligitur, poftgenitos in partem ipfius territorii non venire, adeoque reapfe nullo modo hic quadrare poffe legitimam ceu partem ipfius portionis ab inteftato debitae. Nec certe, fi modo femel licebat introducere ius primogeniturae, id quod tum pro autonomia familiarum illuftrium, tum pro falute publica ipforum territoriorum non poterat non licere, legitima priuatis praefcripta hic magis neceffaria haberi poterat, quam intuitu feminarum atque clericorum, dummodo de alimentis pro dignitate familiae profpiceretur, quod primi primogeniturae Germanicae auctores fub nomine *deputati*

haud

haud omittere solebant. Enimuero hic mox iudices, mox interpretes, mox nouos pactorum auctores vnanimi ore legitimam nihilominus in medium proferre, noli mirari. Sed quid inde? An ipsam ideo rem? An calculum semissis trientisue obseruabis? Neutiquam sane! Sed vel nomine solum Romana laetamur. Rem ipsam vix & ne vix quidem quadrare, sat ingenue confitemur. En ipsa rerum testimonia, vnicum nempe exemplum conclusi imperialis aulici; "Sabbathi 9. Ian. 1683. Sachsen-Eisenach in puncto confirmationis iuris primogeniturae. *Absoluitur relatio & conclusum*, incluso memoriali, fiat commissio auf Herrn Albrechten, Herzogen zu Sachsen-Coburg, und Herrn Heinrich, Herzogen zu Sachsen-Römhild, mit dem Bedeuten, daß sie über die minderjährige Fürsten, Herrn Johann Georgen und Herrn Johann Wilhelm, Herzogen zu Sachsen-Eisenach, das curatorium ad negotium primogeniturae und assistentiae übernehmen, in puncto iuris primogeniturae von ihnen einen zu Recht beständigen Consens produciren, und Ihro Kayserliche Majestät fürderlichst berichten wollten, ob sie sub iuramento (welches Dero Anwald eorum nomine abzustatten hat,) dafür hielten, daß die ihme von Eisenach aus communicirende Primogenitur den beyden nachgebohrnen Fürsten unschädlich seye, dergestalt, daß sie an ihrer legitima, Unterhalt und Gerechtsame nicht zu viel verkürzet werden." LVDOLF. *de iure primog.* adpend. fasc. 2. p. 23. Vt taceamus plura, conferantur, si placet, TIRAQVELL. *de iure primog.* quaest. 6. sq., GAIL. lib. 2. *obs.* 122., BETSIVS *de pact. fam. ill.* cap. 8. §. 14. p. 242. sq.

§. 82.

Ad summum quoad formam subinde quadrat ius Rom.

Subdubitamus fere, nonne & *in forma* ipsarum legum familiis scriptarum externa veluti testamenti e. g., nomen magis quam rem ante oculos habuerint ICti, quibus, vt conderent istas leges, commissum fuerat; quapropter & subdubitari posset, an aequum sit, formam istam ex omni iuris Romani rigore diiudicare. Interea fieri omnino potest, vt quis in re ipsa instituta sequatur mere domestica, & in forma nihilominus imitetur Romana. Et si quando indubitatum hoc est, tunc & formam quidem e. g. testamenti requisitorum inquisitioni secundum ius Romanum subiiciendam, rem ipsam autem ex norma domestica aestimandam esse, statuimus; modo ipsi rei, veluti quod sub praetextu sollemnitatis, quam vocant, internae deficientis contingere posset, nihil inferatur praeiudicii.

* Comparari hic in primis meretur Io. Ad. KOPP *de testamentis Germanorum* §. 14. sq. p. 179. sq. praeter ea, quae ceterum pro iure Romano hic disputant LVDOLF. *de iure fem. ill.* P. 2. cap. 1. §. 4. p. 49. ibique allegati LYNKER *de libert. stat.* sect. 3. memb. 2. §. 4., ITTER *de feud. imp.* cap. 16. §. 8., EYBEN *de testam. princ.* §. 18.

18. sq., vti contra auctoritatem iuris Romani hic admittendam Lud. SCHRADER *de feudis* P. 10. sect. 1. n. 36., TITIVS in *specim. iur. publ.* lib. 4. cap. 4. §. 44. p. 436, & praesertim quoque NEVMANNVS in *iure priu. princ.* tom. 5. sect. 4. §. 639. sq. p. 441. sq.

§. 83.

Nec enim erronea ICtorum opinio ius efficit.

Vnica denique haud nullius momenti quaestio superest, an et quatenus ea, quae solum *ex erronea ICtorum opinione* in statuta vel obseruantiam familiarum illustrium irrepsisse hodie magis in lucem positis hisce rebus constat, hodierno iure attendenda sint? Qua quidem in re si quid originetenus erronea sententia nixum, perspicue tamen lege vel obseruantia probatum fuerit, neutram isto ex capite impugnandam opinamur. Quam diu autem vis legis aut obseruantiae in singula quauis familia errori nondum accessit; iniquissimum foret, eo ex capite familiae cuidam ius aliquod obtrudere, quod communis haec ICtorum (sed non legislatorum,) opinio (sed erronea,) fuerit (sed non amplius sit), si vel maxime centum, quae vocant, praeiudicia generatim ex tali opinione olim profluxisse negari non potuerit,

qui-

quibus tamen omnibus non magis, quam ipsis ICtorum erroribus ius efficitur.

* Hoc itaque respectu, "*quod non ratione introductum, sed errore primum, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet*, L. 39. D. *de legib.* Priore respectu *error ius facit*, L. 3. in f. D. *supellect. legata.*

ERRATA

pag. 215 lin. 10 alienum lege alien

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Pütter, Johann Stephan,

Joannis Stephani Pütteri I. U. D. A Consil. Reg. Iust. Int. Et Iuris Publici In Academia Georgia Augusta Professoris Ordinarii Sylloge Commentationum Ius Privatum Principum Illustrantium

Goettingae 1789

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- S 1298#(Beibd.
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11278793-2
VD18 11679034-004